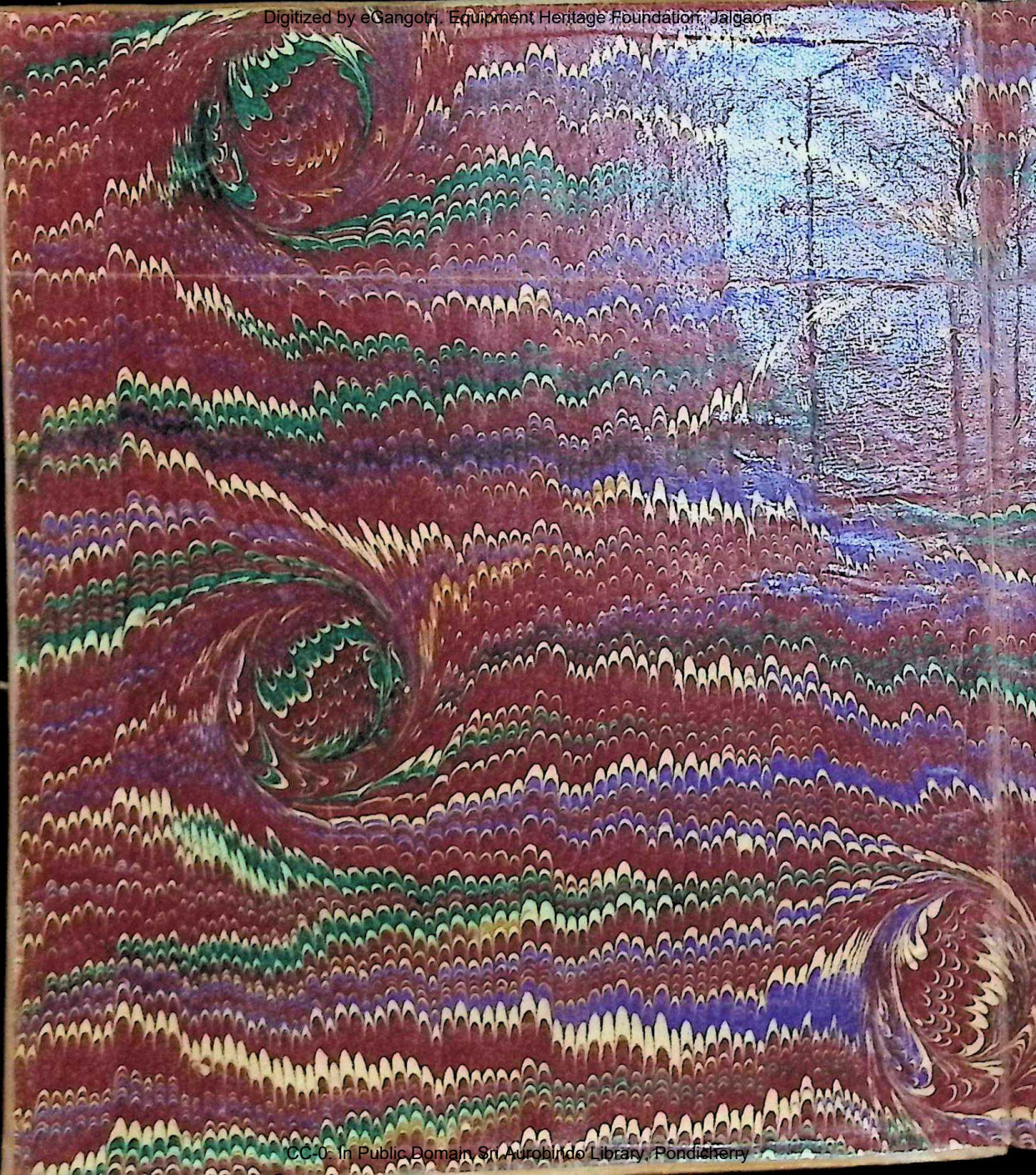


THE DHARMA-SAMGRAHA





*With the editor's thanks & kind
regards
18 March 99
F. Max Müller*

Anecdota Oxoniensia
TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

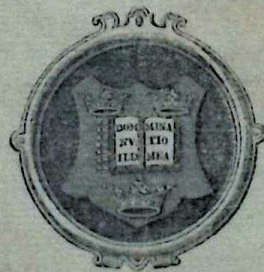
CHIEFLY FROM
MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN
AND OTHER
OXFORD LIBRARIES

ARYAN SERIES. VOL. I—PART V

THE DHARMA-SAMGRAHA
AN ANCIENT COLLECTION OF BUDDHIST TECHNICAL TERMS

PREPARED FOR PUBLICATION BY
KENJIU KASAWARA
A BUDDHIST PRIEST FROM JAPAN

AND AFTER HIS DEATH EDITED BY
F. MAX MÜLLER AND H. WENZEL



Oxford
AT THE CLARENDON PRESS

1885

[All rights reserved]

[UNDER the general title of *Anecdota Oxoniensia*, it is proposed to publish materials, chiefly inedited, taken direct from MSS., those preserved in the Bodleian and other Oxford Libraries to have the first claim to publication. These materials will be (1) unpublished texts and documents, or extracts therefrom, with or without translations; or (2) texts which, although not unpublished, are unknown in the form in which they are to be printed in the *Anecdota*; or (3) texts which, in their published form, are difficult of access through the exceeding rarity of the printed copies; or (4) collations of valuable MSS.; or (5) notices and descriptions of certain MSS., or dissertations on the history, nature, and value thereof. The materials will be issued in four Series :—

- I. *The Classical Series.*
- II. *The Semitic Series.*
- III. *The Aryan Series.*
- IV. *The Mediæval and Modern Series.]*

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

ARYAN SERIES. VOL. I—PART V

THE DHARMA-SAMGRAHA

AN ANCIENT COLLECTION OF BUDDHIST TECHNICAL TERMS

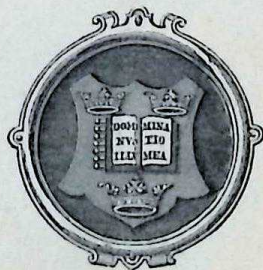
PREPARED FOR PUBLICATION BY

KENJIU KASAWARA

A BUDDHIST PRIEST FROM JAPAN

AND AFTER HIS DEATH EDITED BY

F. MAX MÜLLER AND H. WENZEL



Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1885

[All rights reserved]

London
HENRY FROWDE



OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

THE DHARMA-SAMGRAHA

AN ANCIENT COLLECTION OF
BUDDHIST TECHNICAL TERMS

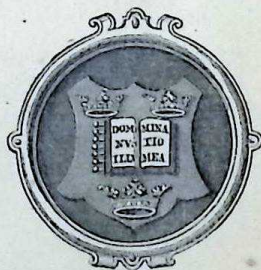
PREPARED FOR PUBLICATION BY

KENJIU KASAWARA

A BUDDHIST PRIEST FROM JAPAN

AND AFTER HIS DEATH EDITED BY .

F. MAX MÜLLER AND H. WENZEL



Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1885

[*All rights reserved*]

London
HENRY FROWDE



OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

P R E F A C E.

THIS edition of the text of the *Dharma-saṃgraha*, with notes and indices, will, I hope, serve as a lasting monument of a most conscientious, laborious, and amiable Buddhist priest, Kenjiu Kasawara, who arrived in England in 1876, became my pupil in Sanskrit from 1879-82, and died shortly after his return to his native country, in 1883.

I have given an account of him and his fellow-student, Bunyiu Nanjio, in my 'Biographical Essays' (Longmans, 1884), and I shall here quote a few lines only, in order to enable Sanskrit scholars, who may not have read these Essays, to form some idea of what this promising young student was. 'Kasawara's life at Oxford was very monotonous. He allowed himself no pleasures of any kind, and took little exercise. He did not smoke, or drink, or read novels or newspapers. He worked on day after day, often for weeks seeing no one and talking to no one but to me and his fellow-worker, Bunyiu Nanjio. He spoke and wrote English correctly, he learnt some Latin, also a little French, and studied some of the classical English books on history and philosophy. He might have become a most useful man after his return to Japan, for he was not only able to appreciate all that was good in European civilisation, but retained a certain national pride, and would never have become a mere imitator of the West. His manners were perfect—they were the natural manners of an unselfish man. As to his character, all I can say is that, though I watched him for a long time, I never found any guile in him, and I doubt whether, during the last four years, Oxford possessed a purer and nobler soul among her students than this poor Buddhist priest. Buddhism may indeed be proud of such a man. During the last year of his stay at Oxford I observed signs of depression in him, though he never complained. I persuaded him to see a doctor, and the doctor at once declared that my young friend was in an advanced stage of consumption, and advised him to go home. He never flinched, and I still hear the quiet tone in which

he said, "Yes, many of my countrymen die of consumption." However, he was well enough to travel and to spend some time in Ceylon, seeing some of the learned Buddhist priests there, and discussing with them the differences which so widely separate Southern from Northern Buddhism. But after his return to Japan his illness made rapid strides. He sent me several dear letters, complaining of nothing but his inability to work. His control over his feelings was remarkable. When he took leave of me, his sallow face remained as calm as ever, and I could hardly read what passed within. But I know that after he had left, he paced for a long time up and down the road, looking again and again at my house, where, as he told me, he had passed the happiest hours of his life. Yet we had done so little for him. Once only, in his last letter, he complained of his loneliness in his own country. "To a sick man," he wrote, "very few remain as friends." Soon after writing this he died, and the funeral ceremonies were performed at Tokio on the 18th of July, 1883.

'He has left some manuscripts behind, which I hope I shall be able to prepare for publication, particularly the "*Dharma-saṃgraha*," a glossary of Buddhist technical terms, ascribed to Nāgārjuna. But it is hard to think of the years of work which are to bear no fruit; still harder to feel how much good that one good and enlightened Buddhist priest might have done among the thirty-two millions of Buddhists in Japan. Have, *pīa anima*! I well remember how last year we watched together a glorious sunset from the Malvern Hills, and how, when the Western sky was, like a golden curtain, covering we knew not what, he said to me, "That is what we call the Eastern gate of our *Sukhāvati*, the Land of Bliss." He looked forward to it, and he trusted he should meet there all who had loved him, and whom he had loved, and that he should gaze on the *Buddha Amitābha*, i. e. Infinite Light.'

It has taken more time than I expected to prepare the text and notes of the *Dharma-saṃgraha*, as left by Kasawara, for Press, and I have gratefully to acknowledge the assistance which I received from Dr. H. Wenzel in this sometimes very troublesome work. While preparing my lectures for my Japanese pupils, I had myself to study that peculiar kind of Sanskrit in which their sacred books are written, and in collecting new materials, chiefly from MSS., I came across the MS. of the *Dharma-saṃgraha* at the India Office. As it contained long lists of technical

PREFACE.

iii

terms, which form one of the greatest difficulties to the students of Buddhism, I copied nearly the whole of it, and made frequent use of it in my lectures.

After a time Kenjiu Kasawara expressed a wish to copy the text for himself, and I then encouraged him to prepare a critical edition of it. Though a critical edition was, perhaps, hardly called for in the case of a text like the *Dharma-saṃgraha*, Kasawara copied the MS. of the India Office very carefully, and afterwards collated it with a MS. and with a fragment of another MS. at Cambridge. The MS. of the India Office, No. 2932, one of those presented by Mr. B. H. Hodgson, is most carelessly written, and in some parts quite illegible. The MSS. at Cambridge are better, but of little assistance in really difficult passages. If I say that a critical edition was, perhaps, hardly called for, I do not mean to undervalue the collation which we owe to Mr. Kasawara; all I mean is that in most cases we found that the correctness or incorrectness of the technical terms had to be settled by independent evidence rather than by the various readings of our MSS.

The collation having once been made, it was thought best to print it. Though neither I nor Dr. Wenzel can be responsible for its accuracy, I may say that whenever I was led to test it by reference to the India Office MS., which was lent to me through the kindness of Dr. Rost, the learned librarian of the India Office, I found Kasawara quite as dependable as most European editors. The collation becomes important whenever a question arises as to certain words or classes of words being included or excluded from our text. Thus our text knows of nine *Aṅgas* only, like the *Hīnayāna*, not of twelve, like the *Mahāyāna*. The four *Devis*; the five *Rakshās*, the ten *Krodhas*, and the six *Yoginīs* are unsupported by the Cambridge MS. and by the Chinese Version. Here the comparative list of the chapters contained in the Sanskrit MSS., and in the Chinese Version, will prove very instructive.

Mere blunders, which could be of no interest, have mostly been corrected without special remarks. Thus, though all the MSS. in sect. VII read *ṭaturlokapālāḥ*, we have printed *ṭatvāro lokapālāḥ*, not because *ṭaturlokapālāḥ* is impossible (it might be, the guardians of the four worlds), but because it is against the character of the *Dharma-saṃgraha*, where the principal object throughout is to give the number of terms

in each paragraph. Where a passage was completely unintelligible to us, we have said so in the Notes.

While reading this and other Sanskrit texts with me, Kasawara had prepared a large number of notes, consisting chiefly of references to books which he had been studying at Oxford. Dr. Wenzel has had the kindness to revise and arrange these notes, and he has himself added new references to the works of Köppen, Kern, Cunningham, Oldenberg, Wassiljew, and to Tibetan authorities. He wishes, however, to have it clearly understood that he is not responsible for the accuracy of quotations from the Mahāvīyutpatti, the Abhidharmakosa, and other works, chiefly Chinese, which Kasawara had made from MSS., not accessible to Dr. Wenzel.

The order of the quotations is generally the following. The Pāli words are given immediately after the Sanskrit words. Then follow: (1) The Buddhist Sanskrit works and their Tibetan translations; (2) the Pāli sources, i.e. Childers and whatever has appeared after him; and, finally, (3) the European authors who have discussed the subject. Of these last the principal works only have been cited, and only their more important passages. Sometimes, at the end, some other Sanskrit works have been added which may happen to mention the same subject. The translations have mostly been given after Childers, but with constant regard to later authorities.

As to the arrangement of the Dharma-saṃgraha itself, no certain plan is discernible in the disposition of its matter. Sometimes kindred subjects follow each other, but they are also scattered here and there through the whole work. So, for instance, we find the cosmological terms enumerated in sections 3-13, 86-91, 120-129; other groups are the Bhodhipakshika-dharmas (sects. 43-50), the four divisions of each of the four Noble Truths (sects. 97-100), the three classes of each of the ten Pāramitās (sects. 105-114); the divisions of Sabda, Rasa, Gandha, Sparsa (sects. 35-38), etc.

Most of the Dharmāloka-mukhas of the fourth chapter of the Lalitavistara are found in our collection, viz.: Sect. 15, cp. Dharmāl. 83 and 84; 16, cp. 14-17; 17, cp. 87-92; 19, cp. 94; 21, cp. 48-51; 44-50, cp. 52-82; 54, cp. 8-13; 55, cp. 18-21; 64, cp. 108 and 109; 107, cp. 51, 105, and 106; 117, cp. 97-100.

LIST OF BOOKS QUOTED.

v

LIST OF BOOKS QUOTED IN THE NOTES.

Anecdota Oxoniensia. Buddhist Texts from Japan. I. *Vaṅṅādikā*: The Diamond-Cutter. Edited by F. Max Müller, M.A.

Buddhist Texts from Japan. II. *Sukhāvati-Vyūha*: Description of Sukhāvati, the Land of Bliss. Edited by F. Max Müller, M.A., and Bunyiu Nanjio. With two Appendices: (1) Text and Translation of Saṅghavarman's Chinese Version of the Poetical Portions of the *Sukhāvati-Vyūha*; (2) Sanskrit Text of the Smaller *Sukhāvati-Vyūha*.

Buddhist Texts from Japan. III. The Ancient Palm-Leaves containing the *Pragñā-Pāramitā-Hṛdaya-Sūtra* and the *Uśnīṣa-Vigaya-Dhāraṇī*. Edited by F. Max Müller, M.A., and Bunyiu Nanjio, M.A. With an Appendix by G. Bühler, C.I.E.

Abhidharma-kosa and *-vyākhyā*.

Beal (S.), *Buddhism in China*. London, 1884.

Bendall (C.), *Catalogue of the Buddhist Sanskrit MSS. in the University Library, Cambridge*. 1883.

Burnouf, *Introduction à l'histoire du Bouddhisme Indien*. Paris, 1844.

——— *Le Lotus de la bonne loi*. Paris, 1852.

Childers, *Pāli Dictionary*. London, 1875.

Colebrooke (H. T.), *Miscellaneous Essays*, ed. E. B. Cowell. London, 1873.

Cowell (E. B.) and Eggeling (J.), *Catalogue of the Buddhist Sanskrit MSS. of the Royal Asiatic Society*. 1875.

Desgodins, *La mission du Tibet de 1855 à 1870*. Verdun, 1872.

Dulva, the first part of the Kanjur, 'Vinaya'; see Feer.

Eitel (Rev. E. T.), *Handbook for the Student of Chinese Buddhism*. London, 1870.

Feer (L.), *Analyse du Kandjour, recueil des livres sacrés du Tibet* par Alex. Csoma de Kőrös, traduit de l'anglais (*Annales du Musée Guimet*, vol. ii). Lyons, 1881.

——— *Fragments extraits du Kandjour*, traduit par (Ann. Mus. Guim. vol. v).

Gātaka, ed. V. Fausbøll. 3 vols. London, 1875-83.

——— translated by T. W. Rhys Davids. Vol. i. London, 1880.

Hardy (Spence), *Manual of Buddhism*. London, 1853.

——— *Eastern Monachism*. London, 1850.

——— *Legends and Theories of the Buddhists*. London, 1866.

LIST OF BOOKS QUOTED.

- Hemaṅgandra, *Abhidhānakintāmaṇi*, ed. O. Boehtlingk and Ch. Rieu. St. Petersburg, 1874.
- Hodgson (B.H.), *Essays on the Literature of Nepal*. London, Trübner, 1874.
- Kern (H.), *Geschiedenis van het Buddhisme in Indië* (Haarlem, 1882-84), and translated into German by H. Jacobi (Leipzig, 1882-84). The pages are those of the original, as given in the translation.
- Köppen (C. F.), *Die Religion des Buddha*. 2 vols. Berlin, 1857 and 1859.
- Kullavagga*, vol. ii of the *Vinaya Piṭaka*; see *Vinaya Texts*.
- Lalitavistara, ed. Râgendralâla Mitra. Calcutta, 1877.
- Mahāvagga*, vol. i of the *Vinaya Piṭaka*; see *Vinaya Texts*.
- Mahāvastu*, ed. E. Senart. Vol. i. Paris, 1882.
- Mahāvīyutpatti*.
- Max Müller (F.), *Dhammapada*, translated from Pāli, *Sacred Books of the East*, vol. x; see also *Buddhist Texts from Japan*.
- Mdo., the fifth part of the Kanjur, 'Sūtra'; see Feer.
- Oldenberg, *Buddha*, translated from the German by W. Hoey. London, 1882.
- Pāṭiṭṭiya*, in vol. iv of the *Vinaya Piṭaka*.
- Pārāgika*, in vol. iii of the *Vinaya Piṭaka*.
- Phal lhen*, the third part of the Kanjur, '*Buddhāvataṃsaka*'; see Feer.
- Puggala-paññatti*, ed. Rev. Richard Morris. London, 1883.
- Rgyud., the seventh part of the Kanjur, 'Tantra'; see Feer.
- Rhys Davids (T. W.), *Buddhism*. London, 1877.
- Saddharmapundarikā*, text copied by Kasawara.
- translated by H. Kern (Oxford, 1884), *Sacred Books of the East*, vol. xxi.
- Schlagintweit (E.), *Buddhism in Tibet*. Leipzig and London, 1863.
- Senart, *Essai sur la légende du Buddha*. Paris, 1882.
- Sukhāvatī-Vyūha*, ed. by F. Max Müller and Bunyiu Nanjio; see *Anecdota Oxoniensia*.
- Tāranātha*¹, *Geschichte des Buddhismus in Indien*. Uebersetzt von A. Schiefner, St. Petersburg, 1869.
- Triglotte (*Buddhistische*), ed. A. Schiefner. St. Petersburg, 1859. The numbers refer to fol., and in brackets to the sections.
- Vinaya Piṭaka*, ed. H. Oldenberg. 5 vols. London, 1879-83.
- Vinaya Texts*, *Sacred Books of the East*, vols. xiii, xvii, xx. Translated from the Pāli by T. W. Rhys Davids and Hermann Oldenberg.
- Part i. *The Pātimokkha*. The *Mahāvagga*, I-IV.

¹ The Tibetans always write *Tāranātha*.

LIST OF BOOKS QUOTED.

vii

Part ii. The Mahāvagga, V-X. The Kullavagga, I-III.

Part iii. The Kullavagga, IV-XII.

Wassiljew, *Der Buddhismus*. Aus dem Russischen übersetzt (Schiefner).
St. Petersburg, 1860. The pages are those of the Russian original, printed in
the margin of the German translation.

Wilsbn (H. H.), *Essays and Lectures*, ed. R. Rost. Vol. ii. London, 1862.

॥ ¹नमो रत्नचयाय ॥

रत्नचयं नमस्कृत्य सर्वसत्त्वहितोदयं ।
कथ्यते मोहनाशाय धर्मसारसमुच्चयः ॥

I. तत्र ²प्रथमं तावत्तीणि रत्नानि । तद्यथा ॥
बुद्धो धर्मः संघश्चेति ॥

II. ³चीणि यानानि ॥
आवकयानं ⁴प्रत्येकबुद्धानं महायानं चेति ॥

III. ⁵पंच बुद्धाः । तद्यथा ॥
वैरोचनोऽस्रोभ्यो रत्नसंभवोऽमिताभोऽमोघसिद्धिश्चेति ॥

I. = India Office Library MS. C. = Cambridge MS. F. = Cambridge Fragment
[Add. 1701. 2]. Ch. V. = the Chinese Version.

¹ F.

॥ नमो बुद्धाय ॥

तथागतं नमस्कृत्य धर्मकायप्रभाकरं ।

अनंतबुद्धवीराणामुच्यते धर्मसंग्रहं ॥

प्रथमं रत्नत्रयशरणं तद्यथा बु⁶

² I. and C. read °मुच्चयं.

³ C. omits प्रथमं.

⁴ I. only omits this section.

⁵ C. प्रत्येकयानं.

⁶ The sections from the 3rd to the 13th are not found in C. F.
nor in the Ch. Version.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

IV. ¹चतस्रो देव्यः । तद्यथा ॥²रोचनी मामकी ³पांडुरा तारा चेति ॥

V. पंच रक्षाः । तद्यथा ॥

प्रतिसरा ⁴साहस्रप्रमर्दनी मारीची ⁵मंचानुसारिणी शीतवती
चेति ॥

VI. सप्त तथागताः । तद्यथा ॥

विपश्यी शिखी विश्वभूः ऋकुच्छंदः कनकमुनिः काश्यपः शाक्य-
मुनिश्चेति ॥VII. ⁶चत्वारो लोकपालाः । तद्यथा ॥धृतराष्ट्रो विरूपाक्षो ⁷विरूढकः कुवेरश्चेति ॥

VIII. अष्टौ लोकपालाः । तद्यथा ॥

इंद्रो यमो वरुणः कुवेर ईशानोऽग्निर्नैऋतो वायुरिति ॥

IX. दश लोकपालाः ॥

⁹अष्टलोकपालाधिकमूर्ध्वं ब्रह्माधः कृष्णः ॥

X. चतुर्दश लोकपालाः । तद्यथा ॥

दशलोकपालसकलं चंद्रः सूर्यः पृथ्व्यसुरः ॥

¹ I. reads चतुर्देवी. ² A marginal note in I. gives रोचु लोचु दीप्ती. ³ I. reads पांडरा.⁴ I. °प्रमहनी. ⁵ I. °सारनी. ⁶ The MSS. read चतुर्लोकपालाः. Grammatical mistakes of this character have been corrected, without giving all the various readings.⁷ I. विरूपक. ⁸ I. नैऋत. ⁹ I. °पाराधिक ऊ°.

॥ धर्मसंयहः ॥

3

XI. दश क्रोधाः । तद्यथा ॥

यमांतकः प्रज्ञांतकः पद्मांतको विघ्नांतकोऽचरटर्किराजो नी-
लदंडो महाबल उष्णीषश्चक्रवर्ती संभराजश्चेति¹ ॥

XII. अष्टौ बोधिसत्त्वाः । तद्यथा ॥

मैत्रेयो गगनगंजः समंतभद्रो वज्रपाणिर्मेजुश्रीः² सर्वनि-
वरणविष्कंभी क्षितिगर्भः खगर्भश्चेति ॥

XIII. ³षड्भोगिन्यः । तद्यथा ॥

वज्रवाराही यामिनी⁴ संचारणी संचासनी चांडिका चेति ॥

XIV. ⁵सप्तविधानुत्तरपूजा । ⁶तद्यथा ॥

वंदना पूजना पापदेशनानुमोदनाध्येषणा बोधिचित्तोत्पादः
परिणमना चेति ॥

दूषण

¹ I. संभरा°. ² I. °विष्कंभी. ³ I. °योगिनी । त°. ⁴ I. संचारनी. ⁵ C. सप्तवि-
धानोत्तरपूजा ॥ सर्वेष्वेवाणुसंख्येय प्रणामैः प्रणाम्यहमित्यादिकं वंदना ॥१॥ मया चालेन सूदेन
यत्किंचित्पापमाचितमित्यादिकं पापदेशना ॥२॥ अपायदुःखविश्रामं सर्वसत्त्वैः कृतं शुभमि-
त्यादिकं पुष्पानुमोदना ॥३॥ रत्नत्रयं मे शरणमिति त्रिशरणगमनं ॥४॥ अद्य मे सफलं जन्मेत्या-
दिकं बोधिचित्तोत्पादः ॥५॥ इति सप्तविधानोत्तरपूजा ॥ बोधिचर्यावतारादिग्रंथे लिखितं ॥
As is seen, C. gives only a fivefold Pūgā; I. and F. give only six; I. वंदना, पापदे-
शना, अनुमोदना, त्रिशरणगमनं, अध्येषणा, बोधिचित्तोत्पादः; and F. वंदना, देशना, पूजना,
अनुमोदना, अध्येषणा, परिणमना चेति ॥ The list given in the text is in accordance
with that in the Chinese Version, in which, as in F., पूजना is substituted for
त्रिशरणगमनं. ⁶ C. and F. omit तद्यथा.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

XV. ¹त्रीणि कुशलमूलानि ॥

बोधिचित्तोत्पाद आशयविशुद्धिरहंकारममकारपरित्यागश्चेति ॥

²XVI. चत्वारो ब्रह्मविहाराः ॥

मैत्री करुणा मुदितोपेक्षा चेति ॥

³XVII. षट् पारमिताः ॥

दानपारमिता शीलपारमिता स्थातिपारमिता वीर्यपारमिता ध्यानपारमिता प्रज्ञापारमिता चेति ॥

XVIII. दश पारमिताः ॥

⁴षट्पारमितासकलमुपायं प्रणिधिर्वलं ज्ञानं चेति ॥

XIX. चत्वारि ⁵संग्रहवस्तूनि ॥

दानं ⁶प्रियवचनमर्थचर्या ⁷समानार्थता चेति ॥

XX. पंचाभिज्ञाः ॥

दिव्यचक्षुर्दिव्यश्रोत्रं ⁸परचित्तज्ञानं पूर्वनिवासानुस्मृतिर्चुद्धिश्चेति ॥

¹ त्रीणि मूलानि F. and Ch. Version, 'Three Roots.' ² In C. and Ch. V. this section is placed before section 19. ³ This section is omitted in F. and Ch. V. ⁴ I. °मिता-

सउपर, which seems intended for °मितासकलं; but C. and F. omit this word, and enumerate from दानपारमिता to प्रज्ञा, which is directly followed by उपाय and the other three Pāramitās. ⁵ F. °वस्तूनि तद्यथा दा°. ⁶ I. प्रियवरणं. ⁷ I. समानार्थं. F. सम-

नार्थता. ⁸ I. °श्रोत. ⁹ I, C. परिचि°. F. परिचिज्ञाभिज्ञ चुद्धिपादश्चेति.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

5

XXI. चत्वार्यार्यसत्यानि । ¹तद्यथा ॥²दुःखं समुदयो निरोधो मार्गश्चेति ॥

XXII. पंच स्कंधाः ॥

³रूपं वेदना संज्ञा ⁴संस्कारा विज्ञानं चेति ॥

XXIII. लोकोत्तरपंचस्कंधाः ॥

शीलसमाधिप्रज्ञाविमुक्तिविमुक्तिज्ञानदर्शनस्कंधा इति ॥

⁵XXIV. द्वादशायतनानि ॥चक्षुःश्रोत्रघ्राणजिह्वाकायमनआयतनानि रूपगंधशब्दरस-
स्पर्शधर्मआयतनानि चेति ॥

XXV. अष्टादश धातवः ॥

चक्षुः¹⁰श्रोत्रघ्राणजिह्वाकायमन¹¹रूपगंधशब्दरसस्पर्शधर्म¹²धातव-
श्चक्षुर्विज्ञान¹³श्रोत्रविज्ञानघ्राणविज्ञानजिह्वाविज्ञानकायविज्ञान-
मनविज्ञानधातवश्चेति ॥¹ I. omits तद्यथा. ² F. adds the word सत्य to each of the four words. ³ F. adds स्कंध to each of the five words.⁴ I. संस्कारविज्ञाना चेति and C. संस्कारविज्ञानाश्चेति. ⁵ I. and C. विमुक्तिज्ञानस्कंध; F. inserts दर्शन between ज्ञान and स्कंध, which reading is correct. ⁶ F. and Ch. V. leave out from sect. 24 to sect. 41. ⁷ I. श्रोत.⁸ I., C. मनआयतन रूप. ⁹ I., C. धर्मधातु आयतनश्चेति. ¹⁰ श्रोत. ¹¹ मन आयतन रूपगंधशब्दरस, &c. ¹² I., C. धर्मधातु च. ¹³ C. left out. ¹⁴ I. मनविज्ञान चेति.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

XXVI. तत्रैकादश रूपस्कंधाः ॥

चक्षुः ^२श्रोत्रं घ्राणं जिह्वा कायो रूपं शब्दो गंधो रसः
स्पर्शो विज्ञप्तिश्चेति ॥

XXVII. वेदना त्रिविधा ॥

^३सुखा दुःखादुःखामुखा चेति ॥

XXVIII. संज्ञास्कंधः ॥

^४निमित्तोद्ग्रहणात्मिका ॥

XXIX. संस्कारा द्विविधाः ॥

तत्र ^५चित्तसंप्रयुक्तसंस्काराः चित्तविप्रयुक्तसंस्काराश्चेति ॥

XXX. चित्तसंप्रयुक्तसंस्काराश्चत्वारिंशत् । तद्यथा ॥

^६वेदना संज्ञा ^७चेतना ^८छंदः स्पर्शो मतिः स्मृतिर्मेनस्कारो
ऽधिभोक्षः समाधिः श्रद्धाप्रमादः ^९प्रश्रव्यरूपेक्षा ह्रीरपचपा-
लोभोऽद्वेषोऽहिंसा वीर्यं मोहः ^{१०}प्रमादः ^{११}कौसीद्यमश्राद्धं स्या-
नमौद्धत्यमहीकतानपचपा क्रोध ^{१४}उपनाहः ^{१५}शाठ्यमीर्या ^{१६}प्रदा-
नो म्रक्षो मात्सर्यं माया मदो विहिंसा ^{१७}वितर्को विचारश्चात् ॥

^१ This section is omitted in C.
दुःखामुखाश्चेति.

^४ I. निमित्तो.

^२ I. श्रोत्रं घ्रा^०, read श्रोत्रः or श्रोत्रं.

^३ C. सुखा-

तत्र to the title of the next section.

^५ C. omits these two long words, and passes from

^६ Left out in I.

^७ Left out in C.

^८ C. छंप.

^९ I., C. प्रसज्य.

^{१०} I., C. प्रमादः.

^{११} I., C. कौसीत्यं.

^{१२} I. अश्राद्ध. C. असदं.

^{१३} I. उध्यव and C. उद्धव.

^{१४} I. उपानह.

^{१५} I. भार्य and C. सार्थं.

^{१६} I. प्रदाम; C. प्रदानः; Mahāvīyutpatti प्रदाशः; and Abhidh. Vyākhyā, fol. 107 a, l. 2, ५. रस.

^{१७} I., C. अवितर्कः सविचारश्चेति; Mahāvīyutpatti वितर्को विचारः.

॥ धर्मसंयहः ॥

7

XXXI. तत्र चित्तविप्रयुक्तसंस्कारास्त्वयोदश ॥

प्राप्तिरप्राप्तिः ¹सभागतासंज्ञिकं समाप्तिर्जीवितं जातिर्जरा
स्थितिरनित्यता नामकायः पदकायो ²व्यंजनकायश्चेति ॥

XXXII. त्रीण्यसंस्कृतानि । तद्यथा ॥

आकाशः प्रतिसंख्यानिरोधोऽप्रतिसंख्यानिरोधश्चेति ॥

XXXIII. षड् विषयाः । तद्यथा ॥

रूपं शब्दो गंधो रसः स्पर्शो ³धर्मश्चेति ॥

XXXIV. तत्र रूपं विषयस्वभावं ॥

नीलं पीतं लोहितमवदातं ⁴हरितं दीर्घं ह्रस्वं परिमंडलमुन्न-
तमर्वनतं ⁵सातं विसातं मच्छं धूमो रजो महिका छायातप आलो-
कोऽंधकारश्चेति ॥

XXXV. अष्टाविंशतिविधः शब्दः ॥

⁶सप्त पुरुषवाक्छन्दाः सप्त पुरुषहस्तादिशब्दाः । एत एवं
मनोज्ञभेदेनाष्टाविंशतिः ॥

¹ I., संतागता. ² का याश्चेति. ³ From ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰
परिमंडल the words are left out in J. Mahavyutpatti has वृत्तं for हरितं. उन्नत is
left out in C. I., C. अनतं. Mahavyutpatti has शातं विशातं. It ought
to be चक्षुः; see Mahavyutpatti. C. गंधकारश्चेति. It was probably intended
to write मनोज्ञमनोज्ञभेदेन. I. reads अष्टविध शब्दः ॥ तद्यथा ॥ सप्तपुरुषवाक् शब्द सप्त
पुरुषहस्तादिशब्दः ॥ एतत्रच मनोज्ञभेदेनाष्टाविंशतिः ॥ C. reads अष्टविधशब्दः ॥ तद्यथा ॥ सप्तपु-
रुषवाक्छन्दः ॥ सप्त पुरुषहस्तादिशब्दः ॥ एत एवं मनोज्ञभेदेनाष्टाविंशतिः ॥

॥ धर्मसंग्रहः ॥

XXXVI. रसः षड्विधः । तद्यथा ॥

मधुरोऽम्लो लवणः कटुस्तिक्तः कषायश्चेति ॥

XXXVII. चत्वारो गंधाः । तद्यथा ॥

सुगंधो दुर्गंधः समगंधो विषमगंधश्चेति ॥

XXXVIII. एकादश ¹स्मर्यमानानि ॥

पृथ्व्यापस्तेजो वायुः ²स्रक्खत्वं कर्कशत्वं लघुत्वं गुरुत्वं शीतं
³जिघत्सा पिपासा चेति ॥

XXXIX. पंच महाभूतानि ॥

पृथ्व्यापस्तेजो वायुराकाशश्चेति ॥

XL. पंच भौतिकानि ॥

रूपं शब्दो गंधो रसः स्पर्शश्चेति ॥

XLI. ⁴विंशतिः शून्यताः । तद्यथा ॥

अध्यात्मशून्यता बहिर्धाशून्यताध्यात्मबहिर्धाशून्यता शून्यता-
शून्यता महाशून्यता परमार्थशून्यता संस्कृतशून्यतासंस्कृतशून्य-

¹ I. पर्यमानानि. C. पर्यमानानि.

² I. स्रक्खत्वं. C. स्रक्खत्वं.

³ I., C. जिघत्सा.

⁴ The list given here is that of MS. I. MS. C. has only eighteen against the given number in the title. Further, the order of the words in C. is different from that of I. We miss in C. प्रकृतिशून्यता and स्वभावशून्यता, and we find सुलक्षणशून्यता, for भावशून्यता in I. But 'the eighteen Śūnyatās' are better known than 'the twenty,' and the Chinese Version actually gives the title 'Eighteen Śūnyatās.' The Fragment does not give this section at all.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

9

तात्यंतशून्यतानवरायशून्यतानवकारशून्यता प्रकृतिशून्यता सर्व-
धर्मशून्यता लक्षणशून्यतालक्षणशून्यता भावशून्यताभावशून्यता
स्वभावशून्यताभावस्वभावशून्यता परभावशून्यता चेति ॥

XLII. द्वादशांगप्रतीत्यसमुत्पादाः ॥

अविद्या संस्कारा विज्ञानं नामरूपं षडायतनं स्पर्शो वेदना
तृणोपादानं भवो ²जातिर्जरामरणं शोकपरिदेवदुःखदौर्मनस्यो-
पायासाश्चेति ॥

XLIII. सप्तत्रिंशद्वोधिपाक्षिका धर्माः ॥

चत्वारि स्मृत्युपस्थानानि ॥४॥ चत्वारि सम्यक्प्रहाणानि ॥८॥
चत्वार ऋद्धिपादाः ॥१२॥ पंचेन्द्रियाणि ॥१७॥ पंच बलानि ॥२२॥
सप्त बोध्यंगानि ॥२९॥ आर्याष्टांगिकमार्गश्चेति ॥३७॥

XLIV. ⁴तत्र कतमानि स्मृत्युपस्थानानि । तद्यथा ॥

काये ⁵कायानुदर्शस्मृत्युपस्थानं ⁶वेदनायां वेदनानुदर्शस्मृत्यु-
पस्थानं ⁷चित्ते चित्तानुदर्शस्मृत्युपस्थानं ⁸धर्मे धर्मानुदर्शस्मृत्युप-
स्थानं ॥

¹ C. उपादानः.² I. deest.³ C. दुर्मनश्चेति ॥

F. omits the words

शोक &c., and adds ⁹मरणमिति ॥ एवंविधं यद् द्वादशांगं ज्ञातव्यं ॥⁴ F. reads

तत्र चत्वारि स्मृ.

⁵ I. °ये कायानदर्शस्मृ. C. °ये कायानुस्मृ. F. °ये कायानुदर्शस्मृ.

This अनुदर्शी or अनुदर्श answers to the Pāli form Kāyānupassanā sati.

⁶ I. एव

वेदनास्मृ. C. एवं वेदनानुस्मृ. F. वेदनायां वेदनानुदर्शस्मृ.

⁷ I., C. चित्तस्मृ.

F. चित्ते चित्तानुदर्शस्मृ.

⁸ I., C. धर्मस्मृ. F. धर्मे धर्मानुदर्शस्मृ.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

XLV. ¹ कतमानि चत्वारि सम्यक्प्रहाणानि । तद्यथा ॥

उत्पन्नानां कुशलमूलानां संरक्षणं । अनुत्पन्नानां समुत्पादः ।

² उत्पन्नानामकुशलानां धर्माणां प्रहाणं । अनुत्पन्नानां पुनरनुत्पादश्चेति ॥

XLVI. चत्वार ऋद्धिपादाः । तद्यथा ॥

छंदसमाधिप्रहाणाय ⁴ संस्कारसमन्वागत ऋद्धिपादः । एवं चित्त ऋद्धिपादः । वीर्यं ऋद्धिपादः । मीमांसासमाधिप्रहाणाय संस्कारसमन्वागत ऋद्धिपादश्चेति ॥

XLVII. पंचेंद्रियाणि । तद्यथा ॥

अज्ञासमाधिवीर्यस्मृतिप्रज्ञेंद्रियं चेति ॥

⁵ XLVIII. पंच बलानि ॥

अज्ञावीर्यस्मृतिसमाधिप्रज्ञाबलं चेति ॥

XLIX. सप्त बोध्यंगानि । तद्यथा ॥

"स्मृतिसंबोध्यंगं धर्मप्रविचयसंबोध्यंगं वीर्यसंबोध्यंगं ⁷ प्रीति-
संबोध्यंगं ⁸ प्रअव्यसंबोध्यंगं ⁹ समाधिसंबोध्यंगमुपेक्षासंबोध्यंग-
मिति ॥

¹ F. चतुःसम्यक्प्रहाणानि । तद्यथा । अनुत्पन्नानां पापकानां विरमणाय । उत्पन्नानां परिहरणाय । अनुत्पन्नानां कुश[ल]मूलानमुत्पादनाय उत्पन्नानां कुशलमूलानां बुद्धत्वं परिणामनाय भवति । ² I. उत्पन्नानां कुशलानां धर्मानां प्रहाणां । ³ C. प्रहाणाय. ⁴ I. संस्कारसमारोपणता च^०. F. enumerates the principal words only, thus छंदश्चित्तवीर्यमीमांसा ।

⁵ This section is left out in C.

⁶ I. स्मृतिबोध्यं^०.

⁷ I. प्रतिसं^०.

⁸ C. प्रअव्यव्यापित्वं^०. I. प्रमुचिसं.

⁹ Here ends the Fragment.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

II

L. ¹ आर्याष्टांगिकमार्गः ॥

सम्यग्दृष्टिः सम्यक्संकल्पः सम्यग्वाक् सम्यक्कर्मोतः सम्यगा-
जीवः सम्यग्व्यायामः सम्यक्स्मृतिः सम्यक्समाधिश्चेति ॥

² एते सप्तविंशद्विधोपाधिका धर्माः ॥

LI. चतस्रः प्रतिसंविदः । तद्यथा ॥

धर्मप्रतिसंविदर्थप्रतिसंविन्निरुक्तिप्रतिसंवित्प्रतिभानप्रतिसं-
विच्चेति ॥

LII. चतस्रो ⁴ धारण्यः । तद्यथा ॥

आत्मधारणी ग्रन्थधारणी ⁵ धर्मधारणी मन्त्रधारणी चेति ॥

LIII. चत्वारि ⁶ प्रतिशरणानि । तद्यथा ॥

अर्थप्रतिशरणता न व्यञ्जनप्रतिशरणता । ज्ञानप्रतिशरणता
न विज्ञानप्रतिशरणता । नीतार्थप्रतिशरणता न नेयार्थप्रतिश-
रणता । धर्मप्रतिशरणता न पुद्गलप्रतिशरणता चेति ॥

LIV. षडनुस्मृतयः ॥

बुद्धानुस्मृतिर्धर्मानुस्मृतिः संधानुस्मृतिस्त्यागानुस्मृतिः शी-
लानुस्मृतिर्देवानुस्मृतिश्चेति ॥

¹ I. ° आर्याष्टांग मार्गः. ² C. omits एते सप्तविं and reads शद्विधो. ³ Left out in I.

⁴ I. धारण्याणी ।

⁵ Left out in C.

⁶ I. पतिसरनानि ॥

॥ धर्मसंग्रहः ॥

LV. चत्वारि धर्मपदानि । तद्यथा ॥

अनित्याः सर्वसंस्काराः । दुःखाः सर्वसंस्काराः । ¹निरत्मानः
सर्वसंस्काराः । ²शान्तं निर्वाणं चेति ॥

LVI. दशकुशलानि । तद्यथा ॥

³प्राणातिपातोऽदत्तादानं ⁴काममिथ्याचारो मृषावादः पैशुन्यं
पारुष्यं संभिन्नप्रलापोऽभिध्या व्यापादो मिथ्यादृष्टिश्चेति ॥

LVII. गतयः षट् । तद्यथा ॥

नरकस्तिर्यक् प्रेतोऽसुरो ⁵मनुष्यो देवश्चेति ॥

LVIII. षड् धातवः ॥

पृथ्व्यापस्तेजो वायुराकाशो ⁶विज्ञानं चेति ॥

LIX. अष्टौ विमोक्षाः । तद्यथा ॥

⁷रूपी रूपाणि पश्यति शून्यं । ⁸अध्यात्मारूपसंज्ञी बहिर्धारू-
पाणि पश्यति शून्यं । ⁹आकाशानन्त्यायतनं पश्यति शून्यं । विज्ञा-
नानन्त्यायतनं पश्यति शून्यं । आकिंचन्यायतनं पश्यति शून्यं ।

¹ I. निरात्मनः सर्वपमाः.² I. °निर्वाणश्चे°. C. °निर्वाणाश्चे°.³ I. प्राणाति°.⁴ I. कायमि°.⁵ I. तिर्जकः.⁶ C. देवः । मनुष्यश्चेति ॥⁷ °ज्ञानश्चेति I, C.⁸ I. रूपरूपा°.⁹ I. त्मरूप.

¹⁰ The third of the eight is left out both in I. and C. Mahāvīyutpatti has,
for the third, the following: शुभं विमोक्षं कायेन साद्यात्कुलोपसंपद्य विहरत्ययं तृतीयो विमोक्षः ॥
And the Mahāparinibbānasuttam: Subham t' eva adhimutto hoti, ayam tatiyo vimokho.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

13

नैवसंज्ञानासंज्ञायतनं पश्यति शून्यं । संज्ञावेदयितनिरोधं पश्यति
शून्यं चेति ॥

LX. पंचानंतर्याणि । तद्यथा ॥

मातृवधः पितृवधोऽर्हद्वधस्तथागतदुष्टचित्तरुधिरोत्पादः संघ-
भेदश्चेति ॥

LXI. अष्टौ लोकधर्माः ॥

लाभोऽलाभः सुखं दुःखं यशोऽयशो निंदा प्रशंसा चेति ॥

LXII. नवांगप्रवचनानि । तद्यथा ॥

सूचं गेयं व्याकरणं गायोदानं जातकं ²वैपुल्यमद्भुतधर्म उप-
देशश्चेति ॥

LXIII. ⁴द्वादश धूतगुणाः ॥

पेडपातिकस्त्रिचीवरिकः ⁵खलुपश्चाद्भक्तिको नैषद्यिको यथा-
संस्तरिको वृक्षमूलिक एकासनिक आभ्यवकाशिक आरण्यकः
श्माशनिकः पांशुकूलिको ⁶नामतिकश्चेति ॥

¹ Lañkāvatāra तथागतकाये दुष्ट⁰ and Mahāvīyutpatti तथागतस्यातिके दुष्ट⁰. ² I. has
युतक (इतिपुत्रक) before वैपुल्य, which would give ten words. ³ I., O. समुत्तर्ध.

⁴ In Pāli there are enumerated thirteen, thus: 3. Pindapātikaṅgam; 2. Tekkavarikaṅgam;
7. Khalupakkhābhattikaṅgam; 13. Nesaggiṅgam; 12. Yathāsanthatikaṅgam; 9. Ruk-
khamūlikaṅgam; 5. Ekāsanaṅgam; 10. Abbhokāsikaṅgam; 8. Āraṇṇikaṅgam; 11. So-
sānikaṅgam; 1. Pamsukūlikaṅgam; 4. Sapadānaḥārikaṅgam; 6. Pattapindikaṅgam.

⁵ I. श्वातभ.

⁶ I. नामति⁰.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

LXIV. दश भूमयः ॥

प्रमुदिता विमला प्रभाकर्यर्चिष्मती सुदुर्जयाभिमुखी दूरंगमा-
चला साधुमती धर्ममेघा चेति ॥

LXV. समंतप्रभा निरुपमा ज्ञानवती ॥

¹ एताः सहितास्त्रयोदश भूमयः ॥

LXVI. पंच ² चक्षुषि ॥

मांसचक्षुर्धर्मचक्षुः प्रज्ञाचक्षुर्दिव्यचक्षुर्वृद्धचक्षुश्चेति ॥

LXVII. षट् क्लेशाः ॥

रागः ³ प्रतिघो मानोऽविद्या कुदृष्टिर्विचिकित्सा चेति ॥

LXVIII. पंच दृष्टयः ॥

⁴ सत्कायदृष्टिर्द्वैतग्राहदृष्टिर्मिथ्यादृष्टिर्दिष्टिपरामर्शः शीलव्रत-
परामर्शः ॥

LXIX. चतुर्विंशतिरूपक्लेशाः । तद्यथा ॥

क्रोध ⁷ उपनाहो मद्यः प्रदाश ईर्ष्या मात्सर्यं शाठ्यं माया
मदो विहिंसाह्रीरनपचपा स्त्यानमश्राद्यं ⁹ कौसीद्यं ¹⁰ प्रमादो

¹ I. एता सहितयो च°. C. omits the two words, एताभिः सहितास्त्र°? ² I. चक्षुषिः.
C. चक्षुः. ³ C. प्रतिघ. ⁴ I. सट्का°. ⁵ I. संचया°. C. संतया°. ⁶ I., C. °प्राप्तय.
⁷ I., C. उपन. ⁸ I., C. संस्त्री. ⁹ Left out in I. ¹⁰ I. प्रमोद.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

15

¹मुषितस्मृतिर्विक्षेपोऽसंप्रजन्यं ²कौकृत्यं ³मिद्धं वितर्को ⁴विचारश्चेति ॥

LXX. पंचाहाराः ॥

ध्यानाहाराः ⁵कवलीकाराहाराः प्रत्याहाराः स्पर्शाहाराः ⁶संचेतनिकाहाराश्चेति ॥

LXXI. पंच भयानि ॥

आजीविकभयमशोकभयं मरणभयं दुर्गतिभयं ⁷पर्वदसाद्यभयं चेति ॥

LXXII. चत्वारि ध्यानानि । तद्यथा ॥

सवितर्कसविचारं विवेकजं प्रीतिमुखमिति प्रथमध्यानं । अध्यात्मप्रमोदनात्प्रीतिमुखमिति द्वितीयं । उपेक्षास्मृति¹⁰संप्रजन्यं सुखमिति तृतीयं । उपेक्षास्मृतिपरिशुद्धिरदुःखामुखा वेदनेति चतुर्थं ध्यानमिति ॥

LXXIII. त्रयो विमोक्षाः ॥

¹¹शून्यतोऽनिमित्तोऽप्रणिहितश्चेति ॥

¹ I., C. मुखित°. ² I. कौकृतां. ³ I. मियं. C. मिधं. See Saddharmapundarika XVI, 26 (p. 319). ⁴ C. घिरागश्चेति. ⁵ I., C. कवलिकाहाराः. Pāli kavaliṅkāra°. Mahāvīyutpatti कवलीकार°. Abhidh. Vyākhyā कवलीकर°. See Lalitavist. p. 330.

⁶ I. पचे उतिकाहाराः चेति ॥ ⁷ I. सावय भयं. C. भयश्चेति. ⁸ I. प्रसादनाप्र°.

⁹ I. °मुखा नित्य (?) स्मृति चे°. C. °मुखं चित्त -- चेति द्वि°. ¹⁰ I. °संप्रजन्यं.

C. संप्रजन्य सु°. ¹¹ C. शून्यताः. I. शून्यता. Cf. Pāli Suññato. ¹² I. अनिमित्ता.

C. अनिहितः. ¹³ C. प्रणिहितश्चेति.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

LXXIV. बोधिसत्त्वानां दश^१ वशिताः ॥

आयुर्वशिता चित्तवशिता परिष्कारवशिता^२ धर्मवशितद्धि-
वशिता जन्मवशिताधिमुक्तिवशिता प्रणिधानवशिता कर्मवशिता
ज्ञानवशिता^३ चेति ॥

LXXV. बोधिसत्त्वानां दश बलानि । तद्यथा ॥

अधिमुक्तिबलं^४ प्रतिसंख्यानबलं भावबलं क्षांतिबलं ज्ञान-
बलं प्रहाणबलं समाधिबलं प्रतिभानबलं पुण्यबलं प्रतिप-
त्तिबलं चेति ॥

LXXVI. तथागतस्य दश बलानि । तद्यथा ॥

^५स्यानास्यानज्ञानबलं कर्मविपाकज्ञानबलं नानाधातुज्ञान-
बलं^६ नानाधिमुक्तिज्ञानबलं^७ सत्त्वेन्द्रियपरापरज्ञानबलं^८ सर्वव-
गामिनीप्रतिपत्तिज्ञानबलं ध्यानविमोक्षसमाधिसमापत्तिसंज्ञे-
शय्यवदानव्युत्थानज्ञानबलं पूर्वनिवासानुस्मृतिज्ञानबलं च्युत्यु-
त्पत्तिज्ञानबलमाश्रवक्ष्यज्ञानबलं चेति ॥

LXXVII. चत्वारि वैशारद्यानि । तद्यथा ॥

अभिसंबोधिवैशारद्यमाश्रवक्ष्यज्ञानवैशारद्यं^९ नैर्वाणिकमा-
र्गावतरणवैशारद्यं चेति ॥

^१ C. बलानि.^२ This and all down to बलानि in the title of the next section are left out in C.^३ I. °चेति.^४ I. प्रतिसंख्यानव°.^५ I. स्यानास्यानज्ञान° . C. ज्ञानास्यानसस्यानबलं. ^६ I., C. नानाधिमुक्ति°. Lalitavist. and the Pali list नानाधिमु.^७ C. °न्द्रियपरज्ञान°.^८ I., C. °गामिनप्र°.^९ Left out in I. and C. The Mahāvīyutpatti gives चतारयिकथर्मानन्यपात्तनिश्चितव्याक-
रवैशारद्यं ॥

॥ धर्मसंग्रहः ॥

17

LXXVIII. पंच मात्सर्याणि ॥

धर्ममात्सर्यं लाभमात्सर्यमावासमात्सर्यं कुशलमात्सर्यं वर्ण-
मात्सर्यं चेति ॥

LXXIX. अष्टादशवेणिका बुद्धधर्माः । तद्यथा ॥

नास्ति तथागतस्य स्वलितं² । नास्ति³ रवितं । नास्ति⁴ मुषि-
तस्मृतिता । नास्त्यसमाहितचित्तं । नास्ति नानात्वसंज्ञा । नास्त्यप्र-
तिसंख्यायोपेक्षा । नास्ति छंदपरिहाणिः । नास्ति वीर्यपरिहाणिः ।
नास्ति स्मृतिपरिहाणिः । नास्ति⁵ समाधिपरिहाणिः । नास्ति
प्रज्ञापरिहाणिः । नास्ति विमुक्तिपरिहाणिः ।⁷ नास्ति विमुक्तिज्ञा-
नदर्शनपरिहाणिः ।⁸ सर्वकायकर्मज्ञानपूर्वगमज्ञानानुपरिवृत्तिः ।
⁹ सर्ववाक्कर्मज्ञानपूर्वगमज्ञानानुपरिवृत्तिः ।¹⁰ सर्वमनस्कर्मज्ञान-
पूर्वगमज्ञानानुपरिवृत्तिः ।¹¹ अतीतेऽध्वन्यसंगमप्रतिहतज्ञानं ।¹²
¹³ प्रत्युत्पन्नेऽध्वन्यसंगमप्रतिहतज्ञानदर्शनं चेति ॥

LXXX. चत्वारो माराः । तद्यथा ॥

स्कंधमारः क्लेशमारो देवपुत्रमारो मृत्युमारश्चेति ॥

¹ I. जावाशमा°. C. जावाणमा°.² C. स्वलितं.³ C. °स्ति चित्तं.⁴ I., C. मुषितस्मृ°.⁵ I. नास्ति प्रतिसंख्यायापे°.⁶ I. °स्ति परिसमाधिहाणिः.

Ch. Version omits this.

⁷ Mahāvūyut. omits this.⁸ C. °कार्यकर्माज्ञानपूर्वति ।

महाज्ञानानुपरिवृत्तिं । I. °पूर्वगमन ज्ञा°.

⁹ C. °वाक्कर्मज्ञा°. I. सर्वं च वाक्क°.¹⁰ I. सर्वं च मनस्तगज्ञान°.¹¹ C. °न्यसंगमरिहत°. I. गम परिहत°.¹² Left

out in both MSS., but supplied in Mahāvūyutpatti अनागतेऽध्वन्यसंगमप्रतिहतं ज्ञानदर्शनं प्रवर्तते ।

¹³ I. °गमपतिहतं ज्ञा° र्ज्ञानश्चेति.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

LXXXI. चत्वारि श्रद्धांगानि । तद्यथा ॥

¹आर्यसत्यं चिरत्नं ²कर्म कर्मफलं चेति ॥

LXXXII. नवानुपूर्वसमाधिसमापत्तयः । तद्यथा ॥

चत्वारि ध्यानानि चतस्र आरूप्यसमापत्तयो ³निरोधसमाप-
त्तिश्चेति ॥

LXXXIII. द्वात्रिंशलक्षणानि । तद्यथा ॥

चक्रांकितपाणिपादतलता । ⁴सुप्रतिष्ठितपाणिपादतलता ।
⁵जालावलवङ्गांगुलिपाणिपादतलता । मृदुतरुणहस्तपादतल-
ता । ⁶सप्तोत्सदा । दीर्घांगुलिता । ⁷आयतपाणिता । ⁸चतुर्गुणाचता ।
⁹उत्सङ्गपादता । ¹⁰ऊर्ध्वायरोमता । ऐनेयजङ्घता । ¹¹प्रलंबवाहुता ।
¹²कोपगतवस्तिगुह्यता । सुवर्णवर्णता । ¹³शुक्लच्छविता । ¹⁴प्रदक्षिणा-
वर्तकरोमता । ¹⁵ऊर्णालंकृतमुखता । ¹⁶सिंहपूर्वांतकायता । ¹⁷सुसं-
वृतस्कंधता । ¹⁸चित्तांतरांशता । रसरसायता । ¹⁹न्यग्रोधपरिमंडलता ।¹ I. आर्यस°.² C. कर्मा.³ I. °धर्माधिक्येति ॥⁴ C. सद्य-

नतिष्ठित°.

⁵ I. जालावलवङ्गांगुलिपाणि°.

Burnouf, Lotus, p. 573, जालावद्धव-

जङ्गु°.

⁶ I. सकोटन्दता. C. सकाटन्दताः. Mahāvīyut. सप्तोत्सदः.⁷ I. आयतपाणिता.

C. आयतपाणिहिताः.

⁸ C. चतुर्गुणा°.⁹ I. उत्सङ्गपादता. C. उत्सङ्गपा°.

See Lotus,

p. 573.

¹⁰ I. उद्धन्निरो°.¹¹ I. पद्मरुवाहुता. C. पद्मरुवाहुताः.

Cf. Mahāvīyut.

स्थितानवन्तप्रलंबवाहुता.

¹² I. °वट्टिगुह्यता. C. °वट्टिगुह्यताः.¹³ I. शुक्ल°.¹⁴ I. °श्यावर्णक°.

C. °श्यावर्णक°.

¹⁵ I. ऊर्णालंकृत°.

C. उर्णालंकृतमु°.

¹⁶ Lalitavist.

°पूयाद्वेका°.

¹⁷ I., C. सुसंवृत°.¹⁸ I. चित्तांतरांगता.

C. चित्तांतरांगताः. Mahāvīyut. चित्तांतरांसः.

¹⁹ C. न्यग्रोध°.

उष्णीषशिरस्कृता।¹ प्रभूतजिह्वता। सिंहहनुता। शुक्लहनुता।² सम-
दंतता।³ हंसविक्रांतगामिता।⁴ अविरलदंतता। समचत्वारिंशदं-
तता। अभिनीलनेत्रता।⁵ गोपक्षनेत्रता चेति ॥

LXXXIV. अशीत्यनुव्यंजनानि।⁶ तद्यथा ॥

ताम्रनखता। स्निग्धनखता।⁷ तुंगनखता।⁸ छत्रांगुलिता।⁹ चि-
त्रांगुलिता¹⁰। अनुपूर्वांगुलिता।¹¹ गूढशिरता।¹² नियंथिशिरता।
गूढगुल्फता¹³। अविषमपादता। सिंहविक्रांतगामिता। नागविक्रां-
तगामिता। हंसविक्रांतगामिता। वृषभविक्रांतगामिता। प्रदक्षिण-
गामिता। चारुगामिता। अवक्रगामिता।¹⁴ वृत्तगात्रता।¹⁵ मृष्टगात्र-
ता। अनुपूर्वगात्रता। शुचिगात्रता। मृदुगात्रता। विशुद्धगात्रता।
परिपूर्णव्यंजनता।¹⁶ पृथुचारुमंडलगात्रता। समक्रमता। विशुद्धने-
त्रता।¹⁷ सुकुमारगात्रता। अदीनगात्रता। उत्साहगात्रता। गंभीर-
कुक्षिता।¹⁸ प्रसन्नगात्रता।¹⁹ सुविभक्तांगप्रत्यंगता। वितिमिरशुद्धा-
लोकता।²⁰ वृत्तकुक्षिता। मृष्टकुक्षिता²¹। अभुमकुक्षिता²²। क्षामकुक्षिता।

¹ C. has प्रस्तस्वरता (for व्रस्तस्वरता ?) for those two words in I.
C. समंतता. Mahāvīryut. समदंतः.

³ I., C. °क्रांतगामिता.

² I. समंततता.

⁴ I. अचिरदंतता.

⁵ C. गोपक्षभूता.

⁶ C. omits तद्यथा.

⁷ I. तुंगनता.

⁸ I. छत्रांगुणिता.

⁹ I. चित्रांगुणिता.

¹⁰ Left out in C. I. अनुपूर्वांगुणिता.

¹¹ I. गूढशि°.

¹² I. नियंथिशि°. C. नियंथि°.

¹³ I. अचिसम°.

¹⁴ I. वृत्तगामिता.

¹⁵ C. मृदुगात्रता.

¹⁶ C. पृथुचारु°.

¹⁷ I. कुसुमा°.

¹⁸ I. प्रसन्नगात्रता.

¹⁹ C. सुविभक्तांग°.

²⁰ I. वृत्तकुक्षिता. C. वृत्तंगकुक्षिता.

Lalitavist. पृत्तकुक्षिः.

²¹ I., C. अभयकुक्षिता.

²² I. अक्षोम°.

गंभीरनाभिता।¹प्रदक्षिणावर्तनाभिता। समंतप्रासादिकता।²शुचि-
समुदाचारता।³व्यपगततिलकगात्रता।⁴तूलसदृशसुकुमारपाणि-
ता।⁵स्निग्धपाणिलेखता। गंभीरपाणिलेखता। आयतपाणिलेख-
ता। नात्यायतवचनता। विंबप्रतिविंबोष्ठता।⁷मृदुजिह्वाता। तनु-
जिह्वाता। रक्तजिह्वाता।⁸मेघगार्जिघोषता। मधुरचारुमंजुस्वरता।
⁹वृत्तदंष्ट्रता।¹⁰तीक्ष्णदंष्ट्रता।¹¹शुक्लदंष्ट्रता।¹²समदंष्ट्रता।¹³अनुपूर्वदं-
ष्ट्रता। तुंगनासता। शुचिनासता। विशालनयनता। चित्रपद्मता।
¹⁴सितासितकमलदलनयनता।¹⁵आयतभूकता।¹⁶शुक्लभूकता। सु-
स्निग्धभूकता।¹⁷पीनायतभुजलता।¹⁸समकर्णता।¹⁹अनुपहतकर्णेन्द्रि-
यता।²⁰अविम्लानललाटता। पृथुललाटता।²¹सुपरिपूर्णोत्तमां-
गता।²²भ्रमरसदृशकेशता।²³चित्रकेशता।²⁴गुडाकेशता। असंमुणि-
तकेशता।²⁵अपरुषकेशता। सुरभिकेशता।²⁶श्रीवत्समुक्तिकनंद्या-
वर्तलक्षितपाणिपादतलता चेति ॥

LXXXV. चक्रवर्तिनां सप्त रत्नानि । तद्यथा ॥

चक्ररत्नमश्वरत्नं हस्तिरत्नं मणिरत्नं स्त्रीरत्नं खड्गरत्नं²⁷परि-
णायकरत्नं चेति ॥

¹ C. °द्यिणयन्ते°. ² C. शुचिसमुदाचारता. ³ I. °ततैलकानगा°. C. ततैलकोलगा°.
 ⁴ I. तुनसदृशसुकुमार°. C. --- सदृशसुकुमार°. ⁵ I., C. °लेखिता. ⁶ I. °लेपता. ⁷ The
same word is repeated twice in C. ⁸ I. °गर्जित°. ⁹ I. वृत्तदंष्ट्रता. ¹⁰ I. °छन्ददंष्ट्रता.
¹¹ I. सुस्यादंष्ट्रता. ¹² I. °दृष्टता. ¹³ I. °पूर्वदंष्ट्रता. ¹⁴ I. सीतासीतकमलदलनयनता.
C. सीतोसीतकमलदलनेयनता. ¹⁵ I. आयतभूकता. ¹⁶ I. शुक्लभू°. ¹⁷ C. °तभुजलता°.
 ¹⁸ I. समकृष्णता. ¹⁹ I. °तकर्णेन्द्रिय°. ²⁰ C. °रिस्यावलला°. ²¹ I. °पूर्णातुमांग°.
 C. °पूर्णात्तमांग°. ²² I., C. °सदृशाकश°. ²³ I. °चक्रशता. ²⁴ I. गुच्छकश°.
 C. गुच्छकेश°. ²⁵ I. अपरुषशता. C. अपरुषकोता. ²⁶ I. °नपचतुल्यधि-
तपाणिपादात्°. C. नंद्यावर्तुलनितपाणिपादात्तताता. ²⁷ I. परिणायक°.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

. 21

LXXXVI. तत्र त्रयोऽध्वानः । ²तद्यथा ॥
अतीतो³ऽध्वानागतो⁴ऽध्वा ⁵प्रत्युत्पन्नोऽध्वा चेति ॥

LXXXVII. चत्वारः ⁶कल्पाः । तद्यथा ॥
⁷अंतरकल्पा महाकल्पाः शून्यकल्पाः सारकल्पाश्चेति ॥

LXXXVIII. चत्वारि ⁸युगानि । तद्यथा ॥
⁹कृतयुगं चेतां ¹⁰द्वापरं ¹¹कलियुगं चेति ॥

LXXXIX. लोकद्वयं । ¹²तद्यथा ॥
सत्त्वलीको भाजनलोकश्चेति ॥

XC. ¹³चत्वारो योनयः । तद्यथा ॥
अंडजः संस्वेदजो ¹⁴जरायुज उपपादुकश्चेति ॥

XCI. पंच कषायाः । ¹⁵तद्यथा ॥
क्लेशकषायो दृष्टिकषायः ¹⁶सत्त्वकषाय ¹⁷आयुःकषायः कल्प-
कषायश्चेति ॥

¹ I. अध्वानः. ² C. omits तद्यथा. ³ I. अध्वा. ⁴ I. अध्वा. ⁵ I. प्रत्युत्पन्नाऽध्वा.
⁶ C. कल्पाः and the same in the following four words. C. omits तद्यथा. ⁷ I. अनुतरक°.
C. अनुतरक°. I. रुणा and शर्शि for शून्य and सार. ⁸ I., C. युगाः. C. omits तद्यथा.
⁹ I. कृतयुग. C. कृतयुगः. ¹⁰ I. द्वाप. C. द्वापरः. ¹¹ I., C. करियुगश्चेति.
¹² C. omits तद्यथा. ¹³ I. चतुर्योनिषु. C. चतुर्योनिः. C. omits तद्यथा. ¹⁴ I. युञ्ज.
¹⁵ C. omits तद्यथा. ¹⁶ I. सूचक°. ¹⁷ I. सरुह°.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

XCII. ¹त्रयः सत्त्वाध्याः । तद्यथा ॥

पूर्वातकोटिपरिज्ञाया अपरांतकोटिपरिज्ञायार्थं तु र्मारकोटि-
परिज्ञायाश्चेति ॥

XCIII. दश ज्ञानानि । तद्यथा ॥

दुःखज्ञानं ³समुदयज्ञानं निरोधज्ञानं ⁴मार्गज्ञानं धर्मज्ञान-
⁵मन्वयज्ञानं ⁶संवृत्तिज्ञानं परचित्तज्ञानं क्षयज्ञानं मनुत्पादज्ञानं
चेति ॥

XCIV. पंच ज्ञानानि । ⁸तद्यथा ॥

आदर्शनं^० समतां^० प्रत्यवेक्षणां^० ¹⁰कृत्यानुष्ठानं^० ¹¹सुविशुद्ध-
धर्मधातुज्ञानं चेति ॥

XCV. द्वे ¹²सत्ये । तद्यथा ॥

¹³संवृत्तिसत्यं परमार्थसत्यं चेति ॥

XCVI. ¹⁴चतुरार्यसत्येषु षोडश क्षांतिज्ञानलक्षणाः । तद्यथा ॥

दुःखे धर्मज्ञानक्षांतिर्दुःखे धर्मज्ञानं ¹⁵दुःखेऽन्वयज्ञानक्षांति-
र्दुःखेऽन्वयज्ञानं । समुदये धर्मज्ञानक्षांतिः समुदये धर्मज्ञानं

¹ C. तत्र सत्त्वाध्याः तद्यथा कतमा. I. तत्र सत्त्वाध्याः. ² I. चतुमारटोपरि°. C. परिज्ञेयाः।
चेति ॥ ³ I. reads मयासमुदयः. ⁴ Left out in C. ⁵ I., C. अर्थयः.

⁶ I., C. संवृत्तिः. ⁷ °ज्ञानश्चेति. ⁸ Omitted in C. ⁹ C. °वेक्षणा.

¹⁰ I., C. °नुष्ठानं. ¹¹ I., C. °ज्ञानश्चेति. ¹² I. सत्य । त°. ¹³ I., C. संवृत्ति°.

¹⁴ I. चतुरार्यसत्ये°. ¹⁵ I. दुःखेताद्वयज्ञा°. C. दुःखे अद्वय°. Afterwards C. and I. both
read °द्वय for अन्वय°.

समुदयेऽन्वयज्ञानक्षांतिः समुदयेऽन्वयज्ञानं । निरोधे धर्मज्ञान-
क्षांतिर्निरोधे धर्मज्ञानं निरोधेऽन्वयज्ञानक्षांतिर्निरोधेऽन्वय-
ज्ञानं । ¹ मार्गे धर्मज्ञानक्षांतिर्मार्गे धर्मज्ञानं मार्गेऽन्वयज्ञानक्षा-
तिर्मार्गेऽन्वयज्ञानं चेति ॥

XCVII. ² तच्च दुःखसत्ये चत्वार आकाराः । ³ तद्यथा ॥

⁴ अनित्यतो ⁵ दुःखतः शून्यतोऽनात्मतश्चेति ॥

XCVIII. ⁷ समुदयसत्ये चत्वार आकाराः । तद्यथा ॥

⁸ हेतुतः समुदयतः प्रभवतः प्रत्ययतश्चेति ॥

XCIX. निरोधसत्ये चत्वार आकाराः । तद्यथा ॥

निरोधतः ⁹ शांततः प्रणीततो ¹⁰ निःसरणतश्चेति ॥

C. मार्गसत्ये चत्वार आकाराः । तद्यथा ॥

मार्गतो न्यायतः प्रतिपत्तितो ¹¹ नैर्याणिकश्चेति ॥

CI. चत्वारः समाधयः । तद्यथा ॥

आलोकं वृतालोकं एकादशप्रतिष्ठं ¹² आनन्तर्यसमाधि-
श्चेति ॥

¹ I. reads मार्गा throughout. ² I. and C. read °सत्य in the titles of this and the following four sections. ³ C. omits तद्यथा. ⁴ I. अनित्यतः. ⁵ C. दुःखैः. I. खः.

⁶ I. सनात्म°. ⁷ I. सर्वद्वयसंज्ञा चत्वार आरानि। C. omits तद्यथा. ⁸ I. हेतुतः.

⁹ Left out in I. ¹⁰ I., C. सरणश्चेति. Mahāvvyut. निःसरणः. ¹¹ I. नैर्याणिक°. C. नैर्याणिक°. Mahāvvyut. नैर्याणिकः. ¹² I. आनन्तर्य°.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

CII. ¹तथाष्टौ - - - पुद्गलाः । तद्यथा ॥

स्रोतआपन्नफलप्रतिपन्नकः स्रोतआपन्नः ²सकृदागामिफल-
प्रतिपन्नकः सकृदागाम्यनागामिफलप्रतिपन्नकोऽनागाम्यर्हत्फ-
लप्रतिपन्नको ³ऽर्हश्चेति ॥

CIII. ⁴तथाष्टौ प्रतिपुद्गलाः । तद्यथा ॥

अज्ञानुसारी धर्मानुसारी ⁵स्रोतआपन्नो ⁶देवकुलंकुलो ⁷मनु-
ष्यकुलंकुलः सकृदागामिफलः अज्ञाविमुक्तिर्दृष्टिप्राप्त एकवीचिको
ऽनागाम्यन्तरापरिनिर्वाय्युपहत्यपरिनिर्वाय्यभिसंस्कारपरिनिर्वा-
यी भ्रुतोऽर्द्धभ्रुतः सर्वास्तानभ्रुतो ⁸दृष्टधर्मसमः कायसाक्षी खड्ग-
श्चेति ॥

CIV. ⁹MS. I.

तदनु द्वादशकारधर्मचक्रप्रवतकं कटमतः । तद्यथा । इदं दुःख-
मार्यसत्यमिति भिक्षवः पूर्वमनुश्रुय तेषु धर्मेषु योनिस्सो मनसि-
गवतः चक्षुरुदपादि । ज्ञानमुत्पादि चित्योत्पादि । चुच्चिरुदपादि ।
इत्येकपरिचतकः ¹⁰१ इदं दुःखमार्यसत्य स तत्र खल्वभिज्ञातं इति भि-
क्षवः । इत्यादि पूर्ववदितयः ॥ इदं दुःखसमुदयमार्यसत्त्वं तत्र खल्व-

¹ I., C. तथाष्टौ मनुपुरं चपुंगलाः ।² I., C. सकृदागा°.³ C. °प्रतिपन्नः.⁴ I. अर्हश्चेति. C. अहतयेति.⁵ I. तद्यथा. C. तथा.⁶ I. स्रोत आपनु.⁷ C. देवकफलगतः.⁸ C. मनुष्यगनंगनः. I. मनुष्यगनंगनः.⁹ I. चन्तरीयंपरि°.¹⁰ I. अर्द्धभ्रुतः.¹¹ C. दृष्टधर्म°.¹² This part of the MSS. is so full of blunders,

that it seems more useful to give the exact text of both MSS. It is clearly a quotation from some such a passage as Lalitavistara, p. 542; Mahāvagga I, 6, 23 seq.

भिज्ञाय प्रहीणमिति हित्यादि तृतीयः। तथा इदं दुःखनिरोधआर्य्य-
सत्यमिति हिप्रत्येकः ॥ इदं दुःखनिरोधआर्य्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय
शास्त्रात् कर्त्तव्यमिति हित्य द्वितीयः। इदं दुःखनिरोधआर्य्यसत्य
तत्र खलु भिज्ञाय शास्त्रात् द्वितीय। तद्यथा इदं दुःखमार्गगामि-
नि प्रतिप्रदार्थ्यसत्यमिति त्येक ॥ इदं दुःखमोक्षगामिनी प्रतिप
इत्यार्य्यसत्यं तत्र खलु भिज्ञाय भावयितव्यमिति हि भिष्व इत्यादि
तृतीयः ॥ परिवर्त्त इत्येव द्वादशाकारधर्मचक्रप्रवर्त्तनमिति ॥

MS. C.

तदनु द्वादशाकारधर्मचक्रप्र-
वर्त्तकः। कतमत। इदं दुःखमार्य-
सत्यमिति भिष्वः। पूर्वमनुश्रु-
यतेषु धर्मेषु योनिशो मनसिग-
वतः॥ चक्षुरुदपादि। ज्ञानमुत्पा-
दि चित्तोत्पादि। चुचिरुत्पादि॥
इत्येकपरिवर्त्तकं इदं दुःखमार्य-
सत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय परिज्ञा-
तमिति हि भिष्वः। पूर्वम-
नुश्रुयतेषु योनिशो मनसिङ्ग-
वृतः॥ इति द्वितीयः ॥ इदमार्य-
सत्यं तत्र खल्वभिज्ञातं इति भि-
ष्वः। इत्यादि पूर्ववदितयः ॥

Restored Text.

तदत्र द्वादशाकारधर्मचक्रप्र-
वर्त्तकं। कतमत। इदं दुःखमार्यस-
त्यमिति(मे) भिष्वः पूर्वमननु-
श्रुतेषु धर्मेषु योनिशो मनसिकु-
र्वतः चक्षुरुदपादिज्ञानमुदपादि
विद्योदपादि भूरिरुदपादीत्येकं
परिवर्त्तकं। इदं दुःखमार्यसत्यं
तत्र खल्वभिज्ञाय परिज्ञातमिति
हि(मे) भिष्वः पूर्वमननुश्रुतेषु
धर्मेषु योनिशो मनसिकुर्वत इति
द्वितीयं। इदं दुःखमार्यसत्यं तत्र
खल्वभिज्ञाय परिज्ञातमिति भि-
ष्व इत्यादि पूर्ववदिति तृतीयं॥

इदं दुःखसमुदयमार्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय प्रहीणमिति हीत्यादि तृतीयं ॥

तथा इदं दुःखनिरोधआर्यसत्यमिति हि प्रत्येकः ॥ इदं दुःखनिरोधआर्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय साक्षात् कर्तव्यमिति हीत्यादि । द्वितीयः । इदं दुःखनिरोधआर्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय साक्षात्कृतमिति द्वितीयः ।

तथा इदं दुःखमार्गगामिनी प्रतिपदार्य सत्यमिति प्रत्येक । इदं दुःखमोक्षगामिनी प्रतिपत् ॥ इत्यार्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय भा-

[तथेदं दुःखसमुदयमार्यसत्यमिति प्रत्येकं । इदं दुःखसमुदयमार्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय प्रहीतव्यमिति द्वितीयं ।] इदं दुःखसमुदयमार्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय प्रहीणमिति हीत्यादि तृतीयं ।

तथेदं दुःखनिरोधमार्यसत्यमिति हि प्रत्येकं । इदं दुःखनिरोधमार्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय साक्षात्कर्तव्यमिति हीत्यादि द्वितीयं । इदं दुःखनिरोधमार्यसत्यं तत्र खल्वभिज्ञाय साक्षात्कृतमिति तृतीयं ॥

तथेदं ¹दुःखमार्गगामिनी प्रतिपदित्यार्यसत्यमिति प्रत्येकं । इदं दुःखमोक्षगामिनी प्रतिपदित्यार्यसत्यं तत्र खल्वभि-

¹ It ought to be दुःखनिरोधमार्गगामिनी, or, as the MS. gives afterwards, दुःखमोक्षगामिनी.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

27

तव्यमिति हि भिक्षव इत्यादि
तृतीयः

ज्ञाय भावयितव्यमिति हि भि-
क्षव इत्यादि द्वितीयं ।

[इदं दुःखमोक्षगामिनी प्र-
तिपदित्यार्यसत्यं तत्र खल्वभि-
ज्ञाय भावितमिति तृतीयं ॥]

परिवर्त्त इत्येव द्वादशाकार-
धर्मचक्रप्रवर्त्तनमिति ॥ ॥

CV. तत्र दानं त्रिविधं । तद्यथा ॥

धर्मदानमाभिषदानं मैत्रीदानं चेति ॥

CVI. शीलं त्रिविधं । ²तद्यथा ॥

संभारशीलं कुशलसंयाहशीलं सत्त्वार्थक्रियाशीलं चेति ॥

CVII. क्षान्तिस्त्रिविधा । तद्यथा ॥

³धर्मनिध्यानक्षान्तिर्दुःखाधिवासनाक्षान्तिः ⁴परोपकारधमक्षां-
तिश्चेति ॥

CVIII. वीर्यं त्रिविधं । तद्यथा ॥

⁵संताहवीर्यं ⁶प्रयोगवीर्यं ⁷परनिष्ठावीर्यं चेति ॥

¹ I. ज्ञामियदा°.

² C. omits from here to section CXVII. I. reads समर.

³ C. धर्मेण.

⁴ C. °रपमान.

⁵ I. सन्ता°.

⁶ I. परिनिष्ठा°.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

CIX. ध्यानं त्रिविधं । तद्यथा ॥

सदोषापकर्षध्यानं ¹सुखवैहारिकध्यानमंशेषवैभूषितध्यानं
चेति ॥

CX. प्रज्ञा त्रिविधा । तद्यथा ॥

श्रुतमयी चिन्तामयी भावनामयी चेति ॥

CXI. उपायस्त्रिविधः । तद्यथा ॥

सर्वसत्त्वावबोधकः ²सत्त्वार्थाभावकः ³क्षिप्रसुखाभिसंबोधि-
श्चेति ॥

CXII. प्रणिधानं त्रिविधं । तद्यथा ॥

⁴मुस्थानप्रावंधिकं ⁵सत्त्वार्थप्रावंधिकं बुद्धक्षेत्रपरिशोधकं
चेति ॥

CXIII. बलं त्रिविधं । तद्यथा ॥

कर्मव्यावर्तकं ⁶क्लेशोपकर्षकं ⁷मानप्रमादादिव्यावर्तकं चेति ॥

CXIV. ज्ञानं त्रिविधं । तद्यथा ॥

⁸अविकल्पकं विकल्पसमभावबोधकं ⁹सत्त्वार्थोपायपरोक्षं
चेति ॥

CXV. ¹⁰तत्त्वावरणे द्वे । तद्यथा ॥

¹¹क्लेशावरणं ज्ञेयावरणं चेति ॥

¹ C. सुखवै०.² I. अज्ञेवै०.³ I. सत्त्वार्थ०.⁴ I. ० प्रसुखाभि०.⁵ I. मुस्थाने प्रा०.⁶ I. सत्त्वार्थप्रावर्तकं.⁷ I. क्लेशापक०.⁸ I. मानप्रमा०.⁹ I. अविकल्पकं.¹⁰ I. सत्त्वार्थोपा०.¹¹ I. आवरणे द्वयोः ।¹² I. क्लेशवर०.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

29

CXVI. ¹नैरात्म्यं द्विविधं । तद्यथा ॥
धर्मनैरात्म्यं पुद्गलनैरात्म्यं चेति ॥

CXVII. संभारो द्विविधः । तद्यथा ॥
पुण्यसंभारो ज्ञानसंभारश्चेति ॥

CXVIII. तत्र षट् समाध्यावरणानि । तद्यथा ॥
²कौसीद्यं मानं शाठ्यमौदित्यमनाभोगः सत्याभोगश्चेति ॥

CXIX. तत्र ³प्रतिपत्त्याद्यौ प्रहाणसंस्काराः । तद्यथा ॥
श्रद्धा बुद्धो व्यायामः ⁴प्रश्रव्धिः स्मृतिः संप्रजन्यं चेतनोपेक्षा
चेति ॥

CXX. तत्र चत्वारो ⁵द्वीपाः । तद्यथा ॥
⁶पूर्वविदेहो जंबुद्वीपोऽपरगोदानिरुत्तरकुरुद्वीपश्चेति ॥

CXXI. ⁸अष्टावुष्णनरकाः । तद्यथा ॥
संजीवः ⁹कालसूत्रः संघातो रौरवो महारौरवस्तपनः ¹⁰प्रता-
पनोऽवीचिश्चेति ॥

¹ C. नैरात्मा द्वि०.² I. कौशीत्यां आनयुस्सं । शाप औदित्यः.³ C. भित्तत्वा

अष्टौ.

⁴ I. प्रमेद्विः. See section XLIX.⁵ I. दीपाः.⁶ I. ० विदह.⁷ C. ० गोवरि. Mahāvvyut. ० गोदनीय. Pāli ० goyāna (= ० गोदान Childers).⁸ I. उस्तनरका.⁹ I. कारसूत्र. C. कारसूत्र.¹⁰ I. पतपन. C. प्रतपन.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

CXXII. अष्टौ शीतनरकाः । तद्यथा ॥

¹अर्बुदो ²निरर्बुदोऽटटोऽ³पपो⁴हाहाधर⁵उत्पलः⁶पद्मो महा-
पद्मश्चेति ॥

CXXIII. सप्त ⁷पातालानि । तद्यथा ॥

⁸धरणितलोऽ⁹चलो ¹⁰महाचल आपः ¹¹कांचनः ¹²संजीवो
नरकश्चेति ॥

CXXIV. द्वौ ¹³चक्रवाडौ । तद्यथा ॥

चक्रवाड महाचक्रवाडौ चेति ॥

CXXV. ¹⁶अष्टांगपर्वताः । तद्यथा ॥

¹⁷युगंधर ¹⁸ईशाधरः खदिरकः सुदर्शनो ¹⁹विनतकोऽश्वकर्णो
नेमिंधरगिरिः सुमेरुश्चेति ॥

CXXVI. सप्त ²⁰सागराः । तद्यथा ॥

क्षारः क्षीरो दध्युदधिघृतं मधुः सुरा चेति ॥

¹ I. अचट्टः. ² I. निचुदः. C. निचुदः. ³ Mahāvīryut. हहवः and ⁴ हुहुवः for
अपप and हाहाधर in our list. ⁵ I., C. उत्पल. ⁶ I., C. पपु; and after
this word, सौगन्तिक and पूंडरीक; see Notes. ⁷ I. पातालानि. ⁸ I. धरणितनः.
⁹ I. अचनः. ¹⁰ I. महाचनः. ¹¹ C. काचर. ¹² I. सजीवः. ¹³ I., C. चक्रवादी.
C. omits तद्यथा, and does so in the following two sections. ¹⁴ I. वाद. ¹⁵ I. वादी.
¹⁶ I. अष्टांगपर्व. C. अष्टांगनपर्व. ¹⁷ C. युगं. ¹⁸ I., C. तशाधार.
¹⁹ I., C. विनीत. ²⁰ I. शा. ²¹ I. अपन्नधि. ²² I. मृतं.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

31

CXXVII. तत्र षट् कामावचरा देवाः । तद्यथा ॥

¹चातुर्मेहाराजकायिकास्त्रायस्त्रिंशस्तुषिता यामा निर्माणर-
तयः परनिर्मितवशवर्तिनश्चेति ॥

CXXVIII. अष्टादश रूपावचरा देवाः । तद्यथा ॥

²ब्रह्मकायिका ब्रह्मपुरोहिता ब्रह्मपार्षद्या महाब्रह्माणः ³परी-
त्ताभा अप्रमाणाभा ⁴आभास्वराः ⁵परीतशुभाः ⁶शुभकृत्ता ⁷अन-
भकाः पुण्यप्रसवा बृहत्फला ⁸असंज्ञिसत्त्वा अवृहा ⁹अतपाः
सुदृशाः सुदर्शना अकनिष्ठाश्चेति ॥

CXXIX. चत्वारोऽरूपावचरा देवाः ॥

¹¹आकाशानंत्यायतनोपगा ¹²विज्ञानानंत्यायतनोपगा ¹³आ-
किंचन्यायतनोपगा ¹⁴नैवसंज्ञानासंज्ञायतनोपगाश्चेति ॥

CXXX. ¹⁵त्रिविधालंघनाः । तद्यथा ॥

सत्यालंघना धर्मालंघनानालंघना चेति ॥

CXXXI. त्रिविधा महामैत्री । तद्यथा ॥

¹⁶सत्यालंघना धर्मलंघनानालंघना चेति ॥

¹ I. ° कायिकादेवाः.² I. षड्कायिका.³ I. परितभाः.⁴ I. आभास्वरा.⁵ I., C. परीत°.⁶ I., C. शुभकृत्ताः.⁷ I. अनद्रकाः.⁸ C. असंज्ञिसत्त्वा. I. ° सत्त्वाः.⁹ I. अवृहाः. C. अतपाः.¹⁰ I., C. आरूप°.¹¹ I. आभागान्त्यायतनादेवा.¹² C. आभोगान्त्यायतनोपगाः.¹³ I. विज्ञानायतनोपगाः. C. विज्ञायतनोपगाः.¹⁴ I. अकि°.¹⁵ I. ° नासंज्ञायनोप°.¹⁶ I. त्रिविधामंदारुणाः. C. omits तद्यथा and does so in

the following two sections.

¹⁶ I. सत्त्वलो.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

CXXXII. त्रिविधं ¹कर्म । तद्यथा ॥²दृष्टधर्मवेदनीयमुत्पद्यवेदनीयमपरवेदनीयं चेति ॥CXXXIII. त्रिविधं ³प्रातिहार्यं । तद्यथा ॥⁴ऋद्धिप्रातिहार्यमादेशनाप्रातिहार्यमनुशासनीप्रातिहार्यं चेति ॥

CXXXIV. अष्टावस्त्रणाः । तद्यथा ॥

⁵नरकोपपत्तिस्तिर्यगुपपत्तिर्यमलीकोपपत्तिः प्रत्यंतजनपदोपपत्तिर्दीर्घायुषदेवोपपत्तिरिन्द्रियविकलता मिथ्यादृष्टिश्चित्तोत्पादविरागितता चेति ॥

CXXXV. त्रिविधा विकल्पाः । तद्यथा ॥

अनुस्मरणविकल्पः ⁶संतिरनविकल्पः सहजविकल्पश्चेति ॥

CXXXVI. चत्वारः समाधयः । तद्यथा ॥

⁷शूरंगमो गगणगंजो विमलप्रभः ⁸सिंहविक्रीडितश्चेति ॥

CXXXVII. चतुर्दशाव्याकृतवस्तूनि । तद्यथा ॥

शाश्वतो लोकोऽशाश्वतो लोकः ⁹शाश्वतश्चाशाश्वतश्च ¹⁰नैव¹ I. त्रिविधि क्रमा.² I. दृष्टधर्मवे०. C. दृष्टधर्मे चेद०.³ C. उत्पत्तावे०.⁴ I. ० थाः.⁵ I. संतिप्र०. C. संतिप्रातिहा०.⁶ I. नरकोपेतिः.⁷ I. त्रिर्यगुपपत्तिः.⁸ I. ० पादो०.⁹ I. दीर्घायुषदेवो०. C. दीर्घायुषदशो०.¹⁰ I. ० यविकाता.

C. ० यविकसिता.

¹¹ C. सन्तीरणवि०.¹² I. ० रंगिमः.¹³ I. गगन०.¹⁴ I., C. ० विक्रीडित०.¹⁵ I., C. शाश्वताशाश्वतश्च.¹⁶ I., C. नैवशाश्वताशाश्वतश्च.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

33

शाश्वतो नाशाश्वतश्च। अंतर्वाँल्लोकोऽनंतर्वाँल्लोकोऽंतर्वाँश्चानंत-
 वाँल्लोकश्च नैवांतवान्नानंतर्वाँश्च।^६ भवति तथागतः परं मरणाच्च
^६ न भवति तथागतः परं मरणाच्च ^७ भवति च न भवति च तथा-
 गतः परं मरणाच्चैव भवति न न भवति तथागतः परं मरणात्। स
 जीवस्तच्छरीरं^{१०} मन्यो जीवोऽन्यच्छरीरं चेति ॥

CXXXVIII. त्रीणि कुशलमूलानि। तद्यथा ॥

अद्वेषोऽलोभोऽमोहश्चेति ॥

CXXXIX. ^{११} एतद्विपर्ययात्त्रीण्यकुशलमूलानि। तद्यथा ॥
 लोभो मोहो द्वेषश्चेति ॥

CXL. ^{१२} तिस्रः शिक्षाः। तद्यथा ॥^{१३} अधिचित्तशिक्षाधिशीलशिक्षाधिप्रज्ञाशिक्षा चेति ॥

इति नागार्जुनपादविरचितोऽयं^{१४} धर्मसंग्रहः ^{१५} समाप्तः ॥ ॥
 ॥ छछछ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ शुभमस्तु सर्वदा ॥ ॥

^१ I., C. संतवानलोकः. ^२ I., C. अनंतवानलोकः. ^३ I., C. संतवाश्चानंतवाँल्लोकश्च.

^४ I. नैवांतवानांतवश्च. C. नैवांतवाच्यंतरश्च. ^५ I. °गतः परं मरम्यद्रुत. C. °परं मरनाच्च.

^६ I. °गतं परं मरन्याच. C. परं मरनाच. ^७ I. भवति च। तथागतं परं मरणात्।

^८ I. नैव भवति न भवति। तथागतः परं मरणाद. Left out in C. ^९ I. स भावः

तत्त्वरीरं. C. स जीवः। तत्त्वरीरं। ^{१०} I. अन्यो जीवोऽन्यत्त्वरीरश्चे°. C. अन्यो जीवो

ऽन्यत्त्वरीरश्चे°. ^{११} I. एतद्विपर्ययोत त्रीणि. C. एतद्विपर्ययात् त्रीणि. ^{१२} I. त्रिंशंशि°.

C. तिस्रः शि° and omits तद्यथा. ^{१३} I. अद्विचित्तशिक्षा. ^{१४} I., C. चितायां.

^{१५} C. समाप्तिमिति ॥ ॥ शुभमस्तु ॥ ९ ॥

NOTES.

॥ नमो रत्नत्रयाय ॥

रत्नत्रयं नमस्कृत्य सर्वसत्त्वहितोदयं ।
कथ्यते मोहनाशाय धर्मेसारसमुच्चयं ॥

'Having worshipped the jewel-triad, which causes the good of all beings, (this) collection of the essence of the law is told in order to destroy delusion.' समुच्चय, unless it is a neuter noun, ought to be समुच्चयः. This introductory verse is found in both MSS., but the Chinese version reads differently, viz. 'Salutation to all the Buddhas, whose knowledge is omniscience, and who are the teachers of gods and men; and to the laws preached by the immense and numberless Buddhas. (This is) a compendious collection of the names of the true laws preached (by them).' This verse, though it is different in some degree, seems to be a translation of the verse found in F.

I. त्रीणि रत्नानि 'The three treasures.'

Lalitav. p. 546, 2-7. Mahāvagga I, 4, 5; I, 6, 29-47 (Sacred Books of the East, XIII, 83 f. and 97-102). Childers, p. 402 b. Buddhō, Dhammo, Saṅgho. Burnouf, Introd. p. 221. Köppen, I, 550. Kern, I, 284. Cunningham, Ladak, p. 361 f. Hodgson, pp. 27, 53, 93. Beal, p. 99. Eitel, p. 150. 'The Buddha, the Law, the Clergy.' On Dharma, see Dhammapada, transl. by M. M., S. B. E., X, p. 3.

II. त्रीणि यानानि 'The three vehicles.'

Saddharmap., chaps. I, II, III; cf. Burnouf, Lotus, p. 315. Āryamahākaraṇapundarikasūtra, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 172. Not in Pāli, Childers, p. 595 b. Beal, Catena, p. 253. Hodgson, pp. 60, 102, 145. Köppen, I, 418 f. Eitel, p. 151 f.—प्रत्येकयान instead of प्रत्येकबुद्धयान occurs in Saddharmap., chap. I, verse 10. Sometimes 'Two vehicles' are mentioned, viz. महायान 'Great vehicle,' to which the बुद्धयान belongs, and हीनयान 'Small or inferior vehicle,' to which the श्रावक^० and प्रत्येकबुद्धयान belong.

एकयान 'The single vehicle,' Saddharmap., chap. II, ver. 101 (Sacred Books of the East, XXI, 53).

॥ धर्मसंग्रहः ॥

III. पंच बुद्धाः 'The five (Dhyâni)-Buddhas,' cf. sects. IV and XII.

Rgyud XIX, 20 (Feer, p. 343): पंचतथागतमंगलगाथा. Burnouf, Intro. pp. 117, 557. Hodgson, pp. 27, 58, 64 n. 33; 93. Köppen, II, 27. Wassiljew, p. 187. Kern, I, 323 f.; II, 172, 380 n. Rh. Davids, p. 205. Cunningham, Ladak, p. 364. Wilson, II, 12, has six, viz. besides the five mentioned in our list, वज्रसत्त्व. On अमिताभ, see Sukhâvatî-vyûha, Anecd. Oxon., Aryan Series, I, Part II; Max Müller, Selected Essays, II, p. 313. Beal, Buddh. in Ch., pp. 128, 159 ff. Eitel, p. 6 f.

IV. चतस्रो देव्यः 'The four goddesses.'

Wilson, II, 12, 35, 36. Hodgson, pp. 93, 94. Wassiljew, p. 125. Kern, II, 173. Cunningham, Ladak, p. 364. Rgyud XIV, 33 (Feer, p. 330) has लोचना &c.; cf. Rgyud XXI, 3 (346). मामकी, III, 7 (295); IV, 12 (298). तारा, XIV, 49 (332) is called सवैतथागतमाता; XVIII (339) is आर्यतारामूलकल्प.

Wilson gives मन्त्रा, वज्रधानी, लोचना (1), मामुखी (2), पाखरा (3), तारा (4), वज्रसत्त्वान्तिका, as wives of the Buddhas in sect. III, in the same order. And again, p. 27 (from the Trikaṇḍasheṣa): तारा (4); वसुन्धरा; धनदा or संपत्प्रदा; मरीची (sect. V, 3); लोचना (1).

V. पंच रक्षाः 'The five protectors.'

Cf. Wilson, II, 13; आर्यमारीचीनामधारणी, Rgyud XIII, 6 (Feer, p. 318).

Wilson gives प्रतिसरा (1); महासहस्रप्रमदिनी (2); महामयूरी; महाशेठवती (5); महामंत्रानुसारिणी (4); cf. sect. IV. On Rākshasīs, see Burnouf, Lotus, p. 140.

VI. सप्त तथागताः 'The seven Tathāgatas.'

Vipassī, Sikhī, Vessabhū, Kakusandho, Koṇāgamano, Kassapo (Sākiyamuni). Buddhavaṃsa XXI seq.

Lalitav. pp. 5-6. Mahāvastu I, 2, 317 ff.; cf. सप्तबुद्धक (सूच), Mdo. XXII, 4 (Feer, p. 272), and Rgyud XI, 8 (311); सप्ततथागतपूर्वप्रणिधानविशेषविस्तर, Rgyud X, 5 (309). Gāṭaka I, 41-44. Pārāgika I, 3, 1 (Vinaya III, p. 7). Childers, p. 96 b. Burnouf, Intro. p. 317. Wilson, II, 5. Hodgson, pp. 94, 115; cf. p. 33. Hardy, Manual, p. 94 ff. Köppen, I, 314 f. Kern, I, 321 ff. Eitel, p. 122. Hemaṇḍra, ver. 236, gives कांचन instead of कनकमुनि.

According to the Saptabuddhastotra (transl. Wilson, II, p. 5), cf. Cambridge Catalogue, p. 14,

विषयिन् was born at वंशुमती, and became Buddha under a पाटला tree.

शिशुन्	"	अरुण	"	"	"	पुंडरीक	"
विश्वभू	"	अनुपमा	"	"	"	शाल	"

॥ धर्मसंयहः ॥

37

ककुब्ध was born at क्षेमवती and became Buddha under a शिरीष tree.

कनकमुनि " शोभनवती " " " जुहुवर "

काश्यप " वाराणसी " " " व्यग्रोथ "

शाक्यसिंह " कपिलपुर " " " सप्तत्य "

And मैत्रेय will be born at केतुमती and will become Buddha under a नाग tree. On Tathâgata, see Max Müller, Dhammapada, p. 94, note.

VII. चत्वारो लोकपालाः 'The four guardians of the world.'

1. Dhatura//ho; 2. Virû//ho or Virû//hako; 3. Virûpakkho; 4. Vessavano.

Childers, p. 230 b, under Mahârâgâ. Burnouf, Introd. p. 603 (Lotus, pp. 3, 98, 145). Burnouf (Introd. p. 601) identifies them with the Kâturmahârâgas. Hardy, Manual, p. 24. Köppen, I, 250; II, 261. Kern, I, 291. Eitel, p. 145 (s.v. Tchaturmahârâdjas).

VIII. सद्यो लोकपालाः.

IX. दश लोकपालाः.

X. चतुर्दश लोकपालाः.

XI. दश क्रोधाः 'The ten gods of anger.'

Wilson, II, 24, 33. Burnouf, Introd. p. 550. Köppen, II, 297. यमारि, vide Rgyud VII, 1, 2, 4 (Feer, p. 302); there are two, viz. कृष्ण° and रक्त°; besides, मंजुश्री is called यमारि. Cf. चक्रसंवर, Târanâtha, pp. 177, 235, 238, 240, 245.

XII. सद्यो बोधिसत्त्वाः (cf. sect. III).

Wilson, II, 15. Rgyud XI, 11 (Feer, p. 312). Commonly only five are enumerated, viz. समंतभद्र, वज्रपाणि, रत्नपाणि, पद्मपाणि, विश्वपाणि.

Köppen, II, 27. Hodgson, pp. 28, 58. Kern, II, 172 f. Vide Cunningham, Ladak, p. 364. Rh. Davids, p. 205. Wilson, II, 13, 14, has:—मैत्रेय (1), समंतभद्र (3), as sons of वैरोचन; अनंतगन्ध (2), वज्रपाणि (4), मंजुनाथ (5), as sons of सद्योभ्य; धित्तिगर्भ (7), son of रत्नसंभव; खगर्भ (8), son of समिताभ; सर्वनिवरणविष्कम्भ (6), son of जमोघसिद्ध. पद्मपाणि is the same as अवलोकितेश्वर, about whom see the Kârandavyûha (Cambridge Cat.), of which an abstract is given in Burnouf's Introd. p. 221 ff. (cf. Feer, p. 246), and which was edited in Calcutta, 1873, and the Saddharmap., ch. XXIV. Kern, I, 324 ff.; II, 171 f. Beal, pp. 119 ff., 133 ff. Eitel, p. 18 ff.

Besides मंजुनाथ and मंजुश्री, which latter is his usual name, other compositions with मंजु occur as names of the same being, as °घोष, °देव, °भद्र, &c.; see Burnouf, Lotus, p. 498 ff.

XIII. षट्पद्मयोगिन्यः 'The six goddesses of magic.'

Cf. Mahāvīyutp., sect. 192, where वज्रभृकुटी, वज्रांबुजा, वज्राकुशी, वज्रसत्त्वज्ञामुद्रा. Rgyud I, 11-13 (Feer, p. 293); II, 2, 4 (294); III, 5 (295): चतुर्योगिनीसंयुततन्त्र, IV, 8 (297); IV, 15 (298). वज्रवराही अभिधान, Rgyud III, 3 (294); cf. III, 7 (295). Tāranātha, transl. Schiefner, pp. 192, 240, 254, 323, 328. वज्रयोगिनी, Tāran., pp. 189, 196, 244. बुद्धकपालिनी, Rgyud IV, 2 (Feer, p. 296). Hodgson, p. 94.

If वज्रवराही is to be read in one word, the number 'six' would be wrong.

XIV. सप्तविधानुत्तरपूजा 'The sevenfold highest worship.'

XV. त्रीणि कुशलमूलानि 'The three roots of virtue.'

Cf. Lalitav. p. 38, 7 (Dharmāl. 83 and 84), बोधिचित्त and आशय; cf. Kern, I, 415.

XVI. चत्वारो ब्रह्मविहारः 'The four perfect states.'

Trigl. p. 12. Lalitav. p. 35, 4 ff. (Dharmāl. 14-17). Childers, pp. 95 a, 569 f. Kern, I, 370, 393, 408. Hardy, East. Mon. pp. 243, 249.

'1. Friendliness; 2. Kindness; 3. Lively interest; 4. Indifference' (according to Kern). See also Rhys Davids, Buddhist Suttas, S. B. E., XI, p. 273.

XVII. षट् पारमिताः 'The six transcendental virtues.'

Lalitav. p. 38, 10 ff (Dharmāl. 87-92); cf. Kern, I, 415 ff. Burnouf, Lotus, p. 544 ff. Kern, I, 431. Schlagintweit, p. 36. Eitel, p. 90.

'1. Charity; 2. Morality; 3. Patience; 4. Energy; 5. Meditation; 6. Wisdom.'

XVIII. दश पारमिताः 'The ten transcendental virtues' (cf. sects. XVII and CV-CXIV).

1. Dāna-pāramitā (1); 2. sila-pāramitā (2); 3. nekkhamma-pāramitā; 4. paññā-pāramitā (=6); 5. viriya-pāramitā (=4); 6. khanti-pāramitā (=3); 7. saṅkha-pāramitā; 8. adhiṣṭhāna-pāramitā; 9. mettī-pāramitā; 10. upekkhā-pāramitā.

Mahāvīyutp., sect. 30. Trigl. p. 11 b (12). Feer, p. 205. Childers, p. 335 a. Cf. Gāṭaka I, 20 f., 45 f. (Rhys Davids, Buddhist Birth Stories, I, 18 f., 54 f.) Hodgson, p. 91. Kern, I, 301. Desgoudins, p. 349 f. Eitel, p. 90.

'7. Means (i. e. experience in means, cleverness; उपायकौशल्यं, Lalitav. p. 38, 21—Dharmāl. 93); 8. Prayer; 9. Force; 10. Knowledge.'

॥ धर्मसंग्रहः ॥

39

The commentary to Hemakandra, ver. 234 (ed. Boehl. and Rieu, p. 317), gives them as Balas; he has शान्ति instead of प्रज्ञा, and प्रणिधान for °धि.

XIX. चत्वारि संग्रहवस्तूनि 'The four elements of popularity.'

1. Dānam; 2. piyavaṇaṇam; 3. atthakariyā; 4. samānattatā. Mahāvvyutp., sect. 31. Trigl. p. 12 b (17). Abhidharmakosavyākhyā, fol. 34 a, l. 7. Mahāvastu, I, 3, 11, gives a list a little different:

दानं च प्रियवाद्यं च तपार्थचर्या समानसुखदुःखता ।

संग्रहवस्तूनि जितो चतुर्हि परिकल्पये सत्तां ॥ (cf. Senart's note, p. 370.)

Lalitav. p. 38, 22 f. (Dharmāl. 94); cf. Kern, I, 418. Lalitav. p. 42, 14 f., where सूर्यक्रिया is given for °चर्या. Childers, p. 447 a. Burnouf, Lotus, p. 405. Eitel, p. 145 b.

'1. Liberality; 2. Affability; 3. Beneficent rule; 4. Impartiality.'

XX. पञ्चाभिज्ञाः 'The five supernatural faculties.'

1. Iddhividhā or iddhippabbhedo (=5); 2. dibbasotam; 3. parassa ketopariyaññānam or paraṭittavigāṇanam; 4. pubbenivāsānussatiññānam; 5. dibbakakkhu (=1). Sometimes a sixth is added, viz. āsavakkhaya-karaññānam.

Saddharmap., transl. Kern, pp. 89, 131 n., 242. Sukhāvati, Pramidhāna 5-9 (p. 12 f.) Childers, p. 5 b.

Six abhiññās occur in Mahāvvyutp., sect. 10. Hemak. Abhidhānaṭint. ver. 233, p. 316, where āravakshaya is added before riddhi.

Burnouf, Introd. p. 295; Lotus, pp. 291, 820 ff. Eitel, p. 2 f. Köppen, I, 411. Kern, I, 297. Max Müller, Dhammapada, p. 13.

'1. Divine sight; 2. Divine hearing; 3. Knowledge of others' thoughts; 4. Memory of former abodes; 5. Magical science; (6. Knowledge how to destroy human passion.)'

XXI. चत्वार्यसत्त्वानि 'The four noble truths' (cf. sects. XCVII-C).

1. Dukkham; 2. dukkhasamudayaṃ or -samudayo; 3. dukkhanirodham or -nirodho; 4. paṭipadā or maggo.

Lalitav. p. 541, 2 ff.; cf. p. 36, 14 ff. (Dharmāl. 48-51), and Kern, I, 411. Cf. Saddharmap., transl. Kern, pp. 18, 90 (ver. 100 ff.), 158 n. 2, 354. Dharmakrapravartanasūtra, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 114 ff. Āryakāṭursatyasūtra (Mdo. XXVI, 13; Feer, p. 279), transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 122 ff.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

Mahāvagga I, 6, 19-22 (p. 10 f.); transl., p. 94 ff. Puggala-paññatti I. Childers, p. 56 b, s. v. *kattāri ariyasakkāni*. Burnouf, Lotus, p. 517 ff. Köppen, I, 220 ff. Hardy, Manual, p. 496. Oldenberg, p. 128=211. Kern, pp. 72, 367; 207, n. 4. Rh. Davids, Buddhism, pp. 48, 106. Schlagintweit, p. 16. Eitel, p. 14.

'1. Suffering; 2. Cause of suffering; 3. Cessation of suffering; 4. Path (to the cessation).'

XXII. पंच स्कंधाः 'The five attributes of being'

1. *Rūpam*; 2. *vedanā*; 3. *saññā*; 4. *saṅkhārā*; 5. *viññānam*.

Mahāvuytup., sect. 96. Trigl. p. 19 (33). Feer, p. 203, Ann. Mus. Guim. V, 124 f., 145, 177 f. Childers, p. 198 b. Mahāvagga I, 6, 38 ff. (p. 13 f.) Puggala-paññatti I. Burnouf, Introd. p. 512. Colebrooke, I, 420 f. Hardy, Legends, p. 236 (Gogerly); Manual, pp. 388, 399. Köppen, I, 602 f. Oldenberg, pp. 128 n., 213 ff., 255, 279. Rh. Davids, Buddhism, p. 90. Beal, p. 199. Eitel, p. 129 b. Comment. to Hemakandra, ver. 233 (ed. Boehl. and Rieu, p. 316). M. M., Dh. P., p. 54.

'1. Material form; 2. Sensations; 3. Perceptions; 4. Conformations (Childers, Discrimination); 5. Consciousness' (see Oldenberg, Buddha, transl. Hoey).

XXIII. लोकोत्तरपंचस्कंधाः.

Mahāvuytup., sect. 2. Trigl. p. 9 (7). Burnouf, Introd. p. 457. Cf. Kern, I, 351.

XXIV. द्वादशायतनानि 'The twelve organs and objects of sense.'

1. *Kakkhāyatanaṃ*; 2. *sotāyatanaṃ*; 3. *ghāṇāyatanaṃ*; 4. *gīvāyatanaṃ*; 5. *kāyāyatanaṃ*; 6. *manāyatanaṃ*; 7. *rūpāyatanaṃ*; 8. *saddāyatanaṃ* (9); 9. *gandhāyatanaṃ* (8); 10. *rasāyatanaṃ*; 11. *phoṭṭhabbāyatanaṃ*; 12. *dhammāyatanaṃ*.

Mahāvuytup., sect. 102. Childers, p. 75 b. Puggala-paññatti I. Burnouf, Introd. pp. 500, 635. Hardy, Manual, pp. 403, 452. Wassiljew, pp. 240 f., 244, 252. Köppen, I, 602.

'1. The eye; 2. The ear; 3. The nose; 4. The tongue; 5. The body; 6. The mind; 7. Form; 8. Sound; 9. Odour; 10. Taste; 11. Touch; 12. Ideas' (according to Childers).

XXV. अष्टादश धातवः 'The eighteen principles.'

1. *Kakkhu* (1); 2. *rūpa* (7); 3. *kakkhuvīññāna* (13); 4. *sota* (2); 5. *sadda* (9); 6. *sotavīññāna* (14); 7. *ghāna* (3); 8. *gandha* (8); 9. *ghāna*

॥ धर्मसंग्रहः ॥

41

viññāna (15); 10. givhā (4); 11. rasa (10); 12. givhāviññāna (16); 13. kāya (5); 14. pho//habba (11); 15. kāyaviññāna (17); 16. mano (6); 17. dhamma (12); 18. mānoviññāna (18).

Mahāvvyutp., sect. 103. Cf. Mdo. XXVI, 14 (Feer, p. 279). Childers, p. 121 b. Puggala-paṇṇatti I. Burnouf, Introd. p. 449; Lotus, p. 511. Hardy, Manual, pp. 399 ff., 432, 419 ff. Cf. Wassiljew, p. 253.

'The first twelve are the same as the āyatanas (sect. XXIV), then follow 13. Vision; 14. Hearing; 15. Smell; 16. Taste; 17. Feeling; 18. Thought.'

XXVI. एकादश रूपस्थानाः 'The eleven physical elements.'

Childers, p. 405 b, has twenty-eight: 1. Paḥavidhātu (§ 39, 1); 2. āpo-dhātu (§ 39, 2); 3. tegodhātu (§ 39, 3); 4. vāyodhātu (§ 39, 4); 5. kakkhum (1); 6. sotam (2); 7. ghānam (3); 8. givhā (4); 9. kāyo (5); 10. rūpam (6); 11. saddo (7); 12. gandho (8); 13. raso (9); 14. itthindriyam; 15. purisindriyam; 16. gīvitindriyam; 17. hadayavatthu; 18. kāyaviññatti; 19. vaḥīviññatti (11); 20. ākāśadhātu (§ 39, 5); 21. rūpassa lahutā (cf. § 38, 7); 22. rūpassa mudutā; 23. rūpassa kammaññatā; 24. rūpassa upakāyo; 25. rūpassa santati; 26. rūpassa garatā; 27. rūpassa anikkatā; 28. kabaliṅkāro āhāro (§ 70).

Cf. Puggala-paṇṇatti I. Hardy, Manual, p. 414 ff.

XXVII. वेदना त्रिविधा 'The three sensations.'

1. Sukhā; 2. dukkhā; 3. adukkhamasukkhā. Childers, p. 561 b.

Mahāvvyutp., sect. 98. Burnouf, Introd. p. 459. Kern, I, 344.

'1. Pleasant sensations; 2. Painful sensations; 3. Indifferent sensations.'

XXVIII. संज्ञास्थानः.

Abhidharmakosavyākhyā (Société Asiatique, M. C.), fol. 306: निमित्तोद्ग्रह-
णात्मिकेति । निमित्तं वस्तुनोऽवस्थाविशेषो नीलत्वादि ॥ तस्योद्ग्रहणं परिच्छेदः ॥ तदात्मिका
तत्सभावा ॥ दुःखादीत्यादिशब्देन लोहितादीनां ग्रहणं असौ संज्ञास्थानः ॥ यदि परिच्छेदा-
त्मिका संज्ञा तत्संप्रयोगे निमित्तमुद्ग्रहणीति, etc.

XXIX. संस्कारा द्विविधाः.

XXX. चित्तसंप्रयुक्तसंस्काराश्चत्वारिंशत् (cf. sect. LXIX, 11 and 12).

Cf. Mahāvvyutp., sect. 100. Hardy, Manual, p. 404 ff. Kern, p. 346 ff. ही,
अपत्रपा, Lalitav. p. 35, 12 f. (Dharmāl. 22 and 23); cf. Kern, I, 409. M. M., Dh.
P., p. 54.

G

[III. 5.]

॥ धर्मसंग्रहः ॥

XXXI. चित्रविप्रयुक्तसंस्कारास्त्रयोदश.

Cf. Mahāvvyutp., sect. 100. Kern, I, 346. Rhys Davids, Buddhism, p. 91.

XXXII. त्रीश्वसंस्कृतानि.

Abhidharmakosa, vol. i, fol. 3: 'What are Anāsrava-dharmās? They are Mārgasatyam and three Asamskrītas. What are the three? They are Ākāśa and two kinds of Nirodhas. What are the two kinds of Nirodhas? They are Pratīsaṅkhyānirodha and Apratīsaṅkhyānirodha. Those three Asamskrītas, viz. Ākāśa, etc., and Mārgasatyam are called Anāsravadharmās, etc.' (Then follows an explanation of the three words.) See Vyākhyā, fol. 12 a, ff. M. M., Dh. P., p. 63.

Colebrooke, Misc. Essays, I, 421.

XXXIII. षट् विषयाः 'The six objects of sense.'

'1. Rūpam, form; 2. saddo, sound; 3. gandho, odour; 4. raso, taste; 5. phasso, contact (touch); 6. dhammo, ideas.'

Cf. Mahāvvyutp., sect. 97 b. Trigl. p. 19 (35). Childers, p. 584 a, s. v. visayo.

XXXIV. द्वादशविधं रूपं.

Cf. Mahāvvyutp., sect. 97 b. Trigl. p. 25 (56-58).

XXXV. अष्टाविंशतिविधः शब्दः 'The eightfold sound.'

Cf. Mahāvvyutp., sect. 97 b. Childers, p. 410 b. Pet. Wörterb., s. v. We must read *ashāvimśatīvidhaḥ*, there being fourteen sounds, which, as they are either pleasant or unpleasant, become twenty-eight.

XXXVI. रसः षड्विधः 'The sixfold taste.'

1. Kaśāvo (6); 2. titto (5); 3. madhuro (1); 4. lavaṇo (3); 5. ambilo (2); 6. kaṭuko (4). Childers, p. 402 a, s. v. raso.

Mahāvvyutp., sect. 97 b. Trigl. p. 26 (60). Pet. Wörterb., s. v.

'1. Sweet; 2. Sour; 3. Salt; 4. Acrid; 5. Bitter; 6. Astringent.'

XXXVII. चत्वारो गंधाः 'The four smells.'

Cf. Mahāvvyutp., sect. 97 b. Trigl. p. 25 b (59). Pet. Wörterb., s. v., from MBh. XII, 6848, where nine kinds of smell are enumerated, viz.: 1. दृष्ट (cf. 1); 2. अनीष्ट (cf. 2); 3. मधुर; 4. कटु; 5. निहैरिन्; 6. संहत (cf. 3?); 7. स्निग्ध; 8. रूप; 9. विशद (cf. 4?).

'1. Good smell; 2. Bad smell; 3. Constant smell; 4. Changeable smell.'

XXXVIII. एकादश स्पर्शानि 'The eleven elements of touch' (cf. sect. XXVI).

* Cf. Mahāvīyutp., sect. 97 c. Trigl. p. 26 (61).

'1. Earth; 2. Water; 3. Fire; 4. Air; 5. Smoothness; 6. Hardness; 7. Lightness (Buoyancy, Childers); 8. Heaviness; 9. Coldness; 10. Hunger; 11. Thirst.'

XXXIX. पंच महाभूतानि 'The five great elements.'

1. Pa/havīdhātu; 2. āpodhātu; 3. tegodhātu; 4. vāyodhātu.

Childers, p. 227 a, s. v. kattāro mahābhūtā. Four kinds of the great elements are more commonly known.

Mahāvīyutp., sect. 97. Trigl. p. 25 (55). Burnouf, Introd. p. 636; Lotus, p. 514. Köppen, I, 601. Colebrooke, I, 416 f. Pet. Wörterb., s. v., has the five.

'1. Earth; 2. Water; 3. Fire; 4. Air; 5. Ether.'

XL. पंच भौतिकानि 'The qualities of the five elements' (cf. sect. XXXIII).

Viz. पृथ्वी, जलः, तेजः, वायुः, आकाशः; गन्धः, रसः, रूपं, स्पर्शः, शब्दः; प्राणः, जिह्वा, चक्षुः, श्रुति, श्रोत्रं. See the Sāṅkhyakārikā, ver. 22 ff.

Colebrooke, I, 417. '1. Form; 2. Sound; 3. Odour; 4. Taste; 5. Touch.'

XLI. विंशतिः शून्यताः 'The twenty kinds of voidness.'

Commonly only eighteen kinds are known; so in the Cambridge MS., the Chinese Version, and Mahāvīyutp., sect. 33. Trigl. p. 13 (18). Cf. Feer, p. 205. Hodgson, p. 93. Max Müller, Anecdota Oxon., III, p. 55. See also sect. LIX.

XLII. द्वादशंगप्रतीत्यसमुत्पादः 'The twelvefold chain of causation.'

Paṭikkasamupādo: 1. aviggā, ignorance; 2. saṅkhārā, conformations; 3. viññāṇam, consciousness; 4. nāmarūpam, name and form; 5. sa/āyatanaṃ, the six organs of sense; 6. phasso, contact; 7. vedanā, sensation; 8. taṇhā, thirst (desire); 9. upādānam, clinging (to existence); 10. bhavo, being; 11. gāti, birth; 12. garāmaraṇam, old age and death (according to Childers and Oldenberg).

Mahāvīyutp., sect. 109. Trigl. p. 14 b (22). Lalitav. p. 440 ff. Āryamahākaruṇapundarikasūtra, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 169 f. Feer, p. 204. Childers, pp. 359 b, 278 b (s. v. nidānam). Mahānidāna-sutta, transl. Burnouf, Lotus, p. 533 ff. Mahāvagga I, 1, 2 (p. 1); I, 5, 2 (p. 5). Burnouf, Introd. pp. 485 ff., 623; Lotus, pp. 332, 530 ff. Hardy, Manual, pp. 391 f., 432. East. Mon. pp. 6, 193, 301. Köppen, I, 609 ff. Hodgson, p. 79. Oldenberg, p. 224 ff. Schlagintweit, p. 22 ff. Colebrooke, Misc. Essays, I, 420 f., 453 ff. (Childers). Cf. Sacred Books,

X, 2, p. 131. Anecdota Oxon., Aryan Series, III, *Pragñā-pāramitā-sūtra*, ed. Max Müller, p. 57. Eitel, p. 84 (s. v. *nidāna*).

XLIII. सत्तविंशद्वोपपत्तिश्च धर्माः 'The thirty-seven constituents of true knowledge' (Kern).

Saddharmap., transl. Kern, p. 420 (n. 1). Childers, p. 92: *sattatimsa bodha-pakkhiyā dhammā*.

1. The four *Satipaṭṭhānas*; 2. The four *Sammappadhānas*; 3. The four *Iddhipādas*; 4. The five *Indriyas*; 5. The five *Balas*; 6. The seven *Bogghaṅgas*; 7. The *Ariyo atthaṅgiko maggo*.

Pārāgika IV, 4, 1 (Vinaya III, p. 93). *Pāṭiṭṭhiya* VIII, 2, 1 (IV, p. 26). Burnouf, *Lotus*, p. 430. Hardy, *Manual*, p. 497 (11). Köppen, I, 436. Kern, I, 301, 412 ff. *Sacred Books*, XI, 61 ff. Eitel, p. 25 b.

XLIV. चत्वारि स्रुतुपस्थानानि 'The four earnest meditations.'

1. *Kāyānupassanā*; 2. *vedanānupassanā*; 3. *kittānupassanā*; 4. *dhammānupassanā*.

Mahāvīyutp., sect. 34. *Trigl.* p. 15 b (25). *Lalitav.* p. 36, 18 ff. (*Dharmāl.* 52-55); cf. Kern, I, 411 f. Childers, p. 466 b; cf. *Kullavagga* IX, 1, 4 (p. 240). Burnouf, *Lotus*, p. 431. Wassiljew, p. 248, n. 3. Kern, I, 301. Rh. Davids, p. 172. Eitel, p. 130 a. Max Müller, *Dh. P.*, p. 27.

'1. Meditation on (the impurity of) the body; 2. Meditation on (the evils of) the sensations; 3. Meditation on (the evanescence of) thought; 4. Meditation on (the conditions of) existence.'

XLV. चत्वारि सम्यक्प्रहानानि 'The four right exertions.'

Mahāvīyutp., sect. 35. *Trigl.* p. 16 (26). *Lalitav.* p. 36, 22 f. (*Dharmāl.* 56); cf. Kern, I, 412. Childers, p. 435 a. Hardy, *Manual*, p. 497 (13). Kern, I, 301 f. Rh. Davids, p. 172 f. Eitel, p. 120.

'1. Exertion to retain meritorious conditions already existing; 2. Exertion to produce such not yet in existence; 3. Exertion to put away sinful states already existing; 4. Exertion to prevent such arising.'

XLVI. चत्वार कृद्धिपादाः 'The four constituents of magic power.'

1. *Khandasamādhīpadhānasāṅkhārasamannāgatam*; 2. *viriyasamādhīpadhānasāṅkhārasamannāgatam* (3); 3. *kittasamādhīpadhānasāṅkhārasamannāgatam* (2); 4. *vīmaṃsāsamādhīpadhānasāṅkhārasamannāgatam*.

Mahāvīyutp., sect. 56. *Trigl.* p. 17 (27). *Lalitav.* p. 37, 2 (*Dharmāl.* 57); cf. Kern, I, 412. Childers, p. 157 b. Burnouf, *Introd.* p. 75; *Lotus*, p. 810 f. Hardy,

॥ धर्मसंयहः ॥

45

Manual, pp. 413, 498 (14). Kern, I, 302. Rh. Davids, p. 173. Eitel, p. 104 b. Prahâna in this and the last section is a wrong rendering of Pâli padhâna, see Childers, s. v.

'1. The will to acquire magical power; 2. The thought required thereto; 3. The exertion or effort required thereto; 4. The investigation required thereto.'

XLVII. पंचेन्द्रियाणि 'The five moral qualities.'

1. Saddhindriyam; 2. viriyindriyam (3); 3. satindriyam (4); 4. samâdhindriyam (2); 5. paññindriyam.

Mahâvyutp., sect. 37. Trigl. p. 17 b (28). Lalitav. p. 37, 3 ff. (Dharmâl. 58-62); cf. Kern, I, 412. Childers, p. 159 a. Hardy, Manual, p. 498. Kern, I, 302. Rh. Davids, p. 173. Eitel, p. 47 a.

'1. Faith; 2. Contemplation; 3. Energy; 4. Recollection; 5. Wisdom.'

XLVIII. पंच बलानि 'The five forces.'

1. Saddhâbalam; 2. viriyabalam; 3. satibalam; 4. samâdhibalam; 5. paññâbalam.

Mahâvyutp., sect. 38. Trigl. p. 17 b (29). Lalitav. p. 37, 7 ff. (Dharmâl. 63-67); cf. Kern, I, 412; Saddharmap., transl. Kern, p. 79 (n. 4). Childers, p. 78 b. Burnouf, Lotus, p. 78 b. Hardy, Manual, p. 498. Kern, I, 302. Eitel, p. 21 f.

'The same as in last section.'

XLIX. सप्त बोध्यंगानि 'The seven requisites for attaining the supreme knowledge.'

1. Satisambogghaṅgo; 2. dhammavikayasambogghaṅgo; 3. viriyasambogghaṅgo; 4. pītisambogghaṅgo; 5. passaddhisambogghaṅgo; 6. samâdhisambogghaṅgo; 7. upekkhāsambogghaṅgo.

Mahâvyutp., sect. 39. Trigl. p. 18 (30). Lalitav. p. 37, 12 ff. (Dharmâl. 68-74); cf. Kern, I, 413. Mahâkâsyapasûtra, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 151. Childers, p. 93 b. Ânguttara-nikâya II, 2, 2, has the last six. Burnouf, Lotus, p. 796 ff. Hardy, Manual, p. 498 (16). Kern, I, 302. Rh. Davids, p. 173. Wassiljew, p. 247. Eitel, p. 26 a. Saddharmap., transl. Kern, p. 31, n. 3.

'1. Recollection; 2. Investigation; 3. Energy; 4. Joyfulness; 5. Calm; 6. Contemplation; 7. Equanimity.'

L. अष्टाङ्गमार्गः 'The noble eightfold path.'

1. Sammâdiṭṭhi; 2. sammâsaṅkappo; 3. sammâvâkā; 4. sammâkammanto; 5. sammâ-âgîvo; 6. sammâ-vâyâmo; 7. sammâsati; 8. sammâsamâdhi.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

Mahāvvyutp., sect. 40. Trigl. p. 18 b (31). Lalitav. p. 37, 19 ff. (Dharmāl. 75-82; cf. Kern, I, 413 f.); 540, 16; 541, 13 ff. Dharmakrapravartanasūtra, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 113. Childers, p. 67 b. Burnouf, Lotus, p. 519 ff. Hardy, Manual, p. 498 (17). Köppen, I, 222, 408. Oldenberg, pp. 128 (the same as p. 211), 287. Kern, I, 84, 105, 302; cf. Wassiljew, p. 246, n. 2. Beal, p. 201 ff. Eitel, p. 74 (s.v. mārga). Schlagintweit, p. 16 f. Max Müller, Dhammapada, vers. 178, 273.

'1. Right views (faith); 2. Right thoughts (resolve); 3. Right speech; 4. Right action; 5. Right living; 6. Right exertion (effort); 7. Right recollection (thought); 8. Right meditation (self-concentration).' (Oldenberg's renderings are given in parentheses.) See Rhys Davids, Buddhist Suttas, S. B. E., vol. xi, p. 144.

LI. चतस्रः प्रतिसंविदः 'The four analytical sciences.'

1. Atthapa/isambhidā (2); 2. dhammapa/isambhidā (1); 3. nirutti-pa/isambhidā; 4. pa/ibhānapa/isambhidā.

Cf. Lalitav. p. 39, 8 (Dharmāl. 101). Childers, p. 366 a, s.v. pa/isambhidā. Burnouf, Lotus, p. 838 ff. (849). Hardy, Manual, p. 499 (18). Sacred Books, XI, 111. Eitel, p. 96.

LII. चतस्रो धारण्यः 'The four kinds of Dhāranis.'

Cf. Burnouf, Introd. p. 540, on the difference between मंत्र and धारणी.

LIII. चत्वारि प्रतिशरणानि.

Mahāvvyutp., sect. 70.

LIV. षडनुस्मृतयः 'The six subjects to be recollected.'

1. Buddhānussati; 2. dhammānussati; 3. sīlānussati (5); 4. saṅghānussati (3); 5. kīgānussati (4); 6. devatānussati.

Mahāvvyutp., sect. 87. Lalitav. p. 34, 20 ff. (Dharmāl. 8-13); cf. Kern, I, 407 f. Childers, p. 45 a, s.v. anussati//ānas.

'1. The Buddha; 2. The Law; 3. The Church; 4. Charity; 5. Morality; 6. The Gods.'

LV. चत्वारि धर्मपदानि.

Lalitav. p. 35, 7 ff. (Dharmāl. 18-21): 1. अनित्यप्रत्यवेद्या; 2. दुःखप्रत्यवेद्या; 3. अनात्मप्रत्यवेद्या; 4. शान्तप्रत्यवेद्या; cf. Kern, I, 408 f. Childers, p. 118 a. Burnouf, Introd. p. 462. Hardy, Manual, p. 497. Kern, I, 371. Max Müller, Dh. P., p. xlv.

LVI. दशाकुशलानि 'The ten sins.'

1. Pāvātipāto; 2. adinnādānam; 3. kāmesu mikāhāṭṭhāro; 4. musā-

॥ धर्मसंग्रहः ॥

47

vâdo; 5. pisunâ vâkâ; 6. pharusâ vâkâ; 7. samphappalâpo; 8. abhigghâ; 9. vyâpâdo; 10. mikkkhâdi//hi.

Mahāvvyutp., sect. 87; cf. Mdo. XXII, 20 (Feer, p. 274); XXVI, 27 and 31 (p. 281), transl. in Ann. Mus. Guim. V, 189 ff. Āryamahākaraṇapundarikasūtra, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 166. Childers, p. 25 b, s.v. akusalakammappa-tho. Aṅguttara-nikāya, Dasa-nipāta, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 484 ff. Burnouf, Lotus, p. 444 f. Hardy, Manual, pp. 460, 461 ff. Köppen, I, 334. Kern, I, 423. Oldenberg, p. 290. Rh. Davids, p. 142. Desgodins, p. 349 ff. Eitel, p. 126 a (s.v. sikkhāpada).

‘1. Killing; 2. Stealing; 3. Impurity; 4. Lying; 5. Slander; 6. Harsh language; 7. Frivolous talk; 8. Covetousness; 9. Malice; 10. False doctrine.’

LVII. गतयः षट् ‘The six states of existence.’

1. Nirayo; 2. tirakkhānayo; 3. pettivisayo; 4. manussā (5); 5. devā (6); 6. asuranikāyo (4).

Sukhāvatī, Pravindhāna 1 and 2 (p. 11, 9 ff.) Karmavibhāga (Mdo. XXVI, Feer, p. 282), transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 261 ff. Lou-tao-tsi (‘Recueil des six voies’), ibid., p. 529. Paññagati, transl. ibid., p. 514 ff. Childers, p. 144 b. Burnouf, Introd. p. 492; Lotus, pp. 210, 309. Hardy, Manual, p. 37 ff. Köppen, I, 238. Kern, I, 294. Cunningham, Ladak, p. 365. Schlagintweit, p. 91 f. Eitel, p. 41 a.

The first four of these are called the four apāyas, ‘states of suffering’ (Childers, s.v.): naraka, tirakkhāna, petaloko, asuraloko. Sukhāvatī, Pravindhāna 2.

‘1. Hell; 2. The brute creation; 3. Preta; 4. Asura; 5. Man; 6. God.’

LVIII. षट् धातवः ‘The six elements’ (cf. sect. XXXIX).

1. Paḥaviḍhātu; 2. āpodhātu; 3. tegodhātu; 4. vāyodhātu; 5. ākāsa-dhātu; 6. viññānadhātu.

Childers, p. 121 b. Burnouf, Lotus, p. 514.

‘1. Earth; 2. Water; 3. Fire; 4. Air; 5. Space (Ether); 6. Intelligence.’

LIX. अष्टौ विमोक्षाः ‘The eight kinds of salvation.’

1. Rūpī rūpāni passati; 2. agghattam arūpasāññi bahiddhā rūpāni passati; 3. subhan t’eva adhimutto hoti; 4. ākāsaññāyatanaṃ, s.v. arūpabrahmaloko; 5. viññānaññāyatanaṃ, s.v. arūpabrahmaloko; 6. akiñkaññāyatanaṃ, s.v. arūpabrahmaloko; 7. nevasaññānāsaññāyatana(ā), s.v. arūpabrahmaloko; 8. saññāvedayitanirodo.

Mahāvvyutp., sect. 205. Childers, p. 574 b. Mahāparinibbānasutta, p. 30, transl.

Sacred Books, XI, 51. Burnouf, Lotus, p. 824 ff.; cf. Saddharmap., transl. Kern, p. 31, n. 4. Eitel, p. 167 f.

LX. पंचानंतयौनि 'The five unpardonable sins.'

1. Mātughâto, matricide; 2. pitughâto, parricide; 3. arahantaghâto, killing an Arhant; 4. lohituppâdo, shedding the blood of a Buddha; 5. saṅghabhedo, causing divisions among the priesthood; 6. aññasatthu-uddeso, following other teachers. See Kullavagga VI, 17, 2.

Mahāvvyutp., sect. 118; cf. अनंतयैकारिन्, Sukhāvati, 15, 4. Childers, p. 327 b, 7 b, s. v. abhiñānam. Wassiljew, p. 240, n. 2, has °तरीय; cf. Kern, p. 184, n. 1.

LXI. अष्टौ लोकधर्माः 'The eight worldly conditions.'

1. Lābho; 2. alābho; 3. yaso (5); 4. ayaso (6); 5. passamsā (8); 6. nindā (7); 7. sukham (3); 8. dukkham (4).

Mahāvvyutp., sect. 121. Childers, p. 221 b.

1. Gain; 2. Loss; 3. Happiness; 4. Suffering; 5. Fame; 6. Dishonour; 7. Blame; 8. Praise.'

LXII. नवंगप्रवचनानि 'The nine divisions of the scriptures.'

1. Suttam; 2. geyyam; 3. veyyākaranam; 4. gāthā; 5. udānam; 6. itivuttakam; 7. gātakam (6); 8. abbhutadhammam; 9. vedallam (7).

Cf. Mahāvvyutp., sect. 58. Trigl. p. 22 (44) has twelve, viz. after No. 5 of our list, निदानं, अवदानं, इक्षिष्विदिक. Saddharmap., chap. II, vers. 44, 48 (transl. Kern, p. 44 f.) Āryamahākaruṇapundarikasūtra, Mdo. VI, 2 (Feer, p. 241). Childers, p. 33 b, s. v. aṅgam. Cf. nidānam, apadānam, itivuttakam (s. v.) Cf. Burnouf, Introd. p. 51 ff. Hodgson, p. 14 f. Dhammapada, transl. Max Müller, Introd. p. xxxiii. Wassiljew, p. 109. Kern, II, 365 ff. Rh. Davids, p. 214 f. (Eitel, pp. 137 b, 42 a, 172 a, 41 a, 153 a, 36 b, 160, 3 b, 155 b, 84 b, 17 b, 48 a.) The Hinayāna recognises nine, the Mahāyāna twelve Aṅgas. Max Müller, Dhammapada, p. xxxiii.

LXIII. द्वादश भूतगुणाः 'The twelve ascetic practices.'

1. Pamsukūlikaṅgam (11); 2. teṭṭharikūlikaṅgam (2); 3. pindāpātikaṅgam (1); 4. sapadānakārikaṅgam; 5. ekāsanikaṅgam (7); 6. patta-pindikaṅgam; 7. khalupakkābhattikaṅgam (3); 8. araññakaṅgam (9); 9. rukkhamaṇikaṅgam (6); 10. abbhokāsikaṅgam (8); 11. sosānikaṅgam (10); 12. yathāsanthatikaṅgam (5); 13. nesaggikaṅgam (4).

Mahāvvyutp., sect. 45. Childers, p. 123 a, s. v. dhūtaṅgam.

For नायतिक, which has nothing corresponding to it in the above Pāli list, see Mahāvvyutp., sect. 229 (a list of clothings), where नयत occurs, rendered in Chinese by

𑖦𑖩𑖪 'hair-cloth.' In our list the Chinese has 𑖦𑖩𑖪 衣 'cloth made of hair.' From *namat* one might derive नामतिक. Mr. Rhys Davids points out *namataka* in *Kullav.* V, 11, 1; 19, 1; X, 10, 4. Burnouf's conjecture that it may be कावलिक is not necessary. Instead of *ābhyavakāsika* Prof. Oldenberg suggests *abhrāvakāsika*; see *Manu* VI, 23.

Burnouf, *Introd.* p. 304 ff. Hardy, *East. Mon.*, pp. 9, 73, 97, 98, 99. Wassiljew, p. 172.

LXIV. दश भूमयः 'The ten stages of perfection.'

Mahāvvyutp., sect. 27. *Trigl.* p. 11 (11). *Mahāvastu*, p. 63 ff. (see below). Cf. Wassiljew, p. 264; *Phalkhen*, 31 (Feer, p. 211); *Mdo.* V, 1 (p. 237, from the *Sandhinirmokāna*); *Lalitav.* p. 39, 17 ff. (*Dharmāl.* 108 and 109); and Kern, I, 420.

Dasabdhūmīvara, vide *Catalogue of the R.A.S.*, p. 4, and *Cambridge Catal.*, pp. 4, 141. Kern, II, 394 n. Cf. Eitel, p. 30 a. According to Senart, the *Mahāvvyutp.* has मधुमती for साधु. Commentary to *Hemaṇḍra*, ver. 233 (ed. Boehtl. and Rieu, p. 316).

The *Mahāvastu*, p. 76, 13 ff., gives quite a different list: 1. दुरापोहा (cf. 7 of our list); 2. चद्रमाना; 3. पुष्पमंडिता; 4. रुचिरा; 5. चित्रविस्तरा (perhaps for चित्र according to Senart); 6. रूपवती; 7. दुर्ज्ञेया (cf. 5 of our list); 8. जन्मनिदेश; 9. यौवराज्य (भूमि); 10. अभियेक (भूमि) (*Lalitav.* p. 39, 18). Cf. Senart's note, p. 436.

LXV. त्रयोदश भूमयः 'The thirteen stages of perfection.'

LXVI. पंच चक्षूपि 'The five sorts of vision.'

1. *Mamsakakkhu* (1); 2. *dibbakakkhu* (4); 3. *paññākakkhu* (3); 4. *samantakakkhu* (= 2. धर्मचक्षु); 5. *buddhakakkhu* (5).

Childers, p. 326 b, s. v. *pañākakkhu*. दिप्यं चक्षुः, *Sukhāvātī*, *Pranidhāna* 7 (p. 12, 12); (cf. sect. XX.) Cf. *Lalitav.* p. 5-3, 12, पंचचक्षुः समन्यागत.

'1. The human eye; 2. The eye of the law; 3. The eye of wisdom; 4. The divine eye; 5. The eye of a Buddha.'

LXVII. षट् क्रेशाः 'The six evil passions.'

Trigl. p. 34 b (67). Cf. the 'hosts of Māra' in the *Lalitav.* p. 329, 3 ff. Childers, p. 203 b, s. v. *kilesa*, gives a list of ten, which partly correspond with our list, viz. 1. *lobho* (= 1. राग), see sect. CXXXIX, where 2. *द्वेषः*; 2. *doṣo* (= 2. प्रतिया), see *ibid.*; 3. *moho* (= 4. अविद्या), see *ibid.*; 4. *māno* (3); 5. *diṭṭhi* (= 5. कुदृष्टि); 6. *viṭikikakkhā* (6); 7. *thīnam* (sect. LXIX, 13); 8. *uddhakkaṃ*; 9. *ahirikā* (sect. LXIX, 11); 10. *anottappam* (sect. LXIX, 12). Burnouf, *Lotus*, p. 444. Hardy, *Manual*, pp. 417, 418. Cf. Kern, p. 370. Rh. Davids, p. 109 f.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

'1. Greed; 2. Hatred; 3. Pride; 4. Ignorance; 5. Heresy; 6. Doubt; 7. Idleness (Burnouf has 'impudence'); 8. Vanity, arrogance; 9. Shamelessness, impudence; 10. Hardness of heart, recklessness. M. M., Dh. P., p. 7.

LXVIII. पंच दृष्टयः 'The five (heretical) views.'

Childers, p. 418 a, sakkâyadi//hi (1=सकाय°; सक्काय° seems to be a wrong restitution of the Sanskrit form); p. 247 a, mikkhâdi//hi (3); p. 475 b, silabataparâmâsa (5). Cf. Rh. Davids, p. 109 f.

LXIX. चतुर्विंशतिरूपकेशाः 'The twenty-four minor evil passions' (cf. sect. XXX).

Trigl. p. 35 (68) has only twenty. Cf. Burnouf, Lotus, p. 443 ff. Hardy, Manual, p. 423 ff. Kern, p. 347 ff. Cf. Puggala-paññatti II, 1-9: kodho (1), upanâho (2), makkho (3), pa/âso (4), issâ (5), makkhâriyam (6), sâ/theyyam (7), mâyâ (8), ahirikam (11), anottappam (12), dovaḥkassatâ, pâpamittatâ (21), indriyesu aguttadvaratâ, bhogane amattaññutâ, mu//hasakkam (18), asampagaññam (19), silavipatti, di//hivipatti. In our text चौद्वयं should be added after स्थानं.

'1. Anger; 2. Enmity; 3. Hypocrisy; 4. Contentiousness; 5. Envy; 6. Avarice; 7. Deceit; 8. Duplicity; 9. Pride; 10. Malice; 11. Shamelessness; 12. Recklessness; 13. Sloth; 14. Arrogance; 15. Infidelity; 16. Indolence; 17. Carelessness; 18. Forgetfulness; 19. Inattention; 20. Unconsciousness; 21. Wickedness; 22. Torpor; 23. Reflection; 24. Investigation.'

LXX. पंचाहारः 'The five nutriments.'

Mahāvvyutp., sect. 114. Abhidharmakosavyākhyâ, fol. 129 b, 8 ff.; fol. 249 b, 2 ff. Childers, p. 20 a, corresponding to Mahāvvyutp.

1. Kabalīnkāro āhāro, कबलीकाराहारः (2); 2. phasso āhāro, स्पर्शाहारः (4); 3. manosaññetana āhāro, मनसंचेतनाहारः (5); 4. viññānam, विज्ञानमाहारः (3?).

The Vyākhyâ has कवडीकार. Hardy, Manual, p. 499 (19). See also Abhidhammattha-saṅgaha VIII, 10, in Pāli Text Society Journal, 1884.

LXXI. पंच भयानि 'The five kinds of fear.'

Dr. Morris refers me to the Com. to Puggala-P. I, xi, where four bhayas are mentioned: duggatibh°, va//abbh°, kilesabh°, upavādayabhaya. In the text we ought probably to read sokabhayam and pārshadavādayabhayam.

LXXII. चत्वारि ध्यानानि 'The four stages of meditation.'

1. Vitakkaviḥārāpātisukhekkaggaṭṭāsahitam paṭhamaggāhānam; 2. pi-

tisukhekaggatāsahitam dutiyagghānam; 3. sukkhekaggatāsahitam tatiyagghānam; 4. upekkhekaggatāsahitam katutthagghānam.

Mahāvuytup., sect. 63. Lalitav. pp. 147, 439. Childers, p. 169 b. Burnouf, Lotus, p. 800 ff. Hardy, East. Mon. p. 270. Köppen, I, 255, 587 f. Kern, I, 375 f. Rh. Davids, p. 175 f. The reading of I. points to prasādāna, see Childers, s. v. *ghāna*.

LXXXIII. त्रयो विमोक्षाः 'The three kinds (or aspects) of salvation.'

1. Suññatavimokkho; 2. animittavimokkho; 3. appanīhitavimokkho.

Mahāvuytup., sect. 69. Trigl. p. 12 b (15). Saddharmap., chap. IV, As. Soc. MS., fol. 38 a; transl. Kern, p. 31 (n. 4). Dhammapada, transl. Max Müller, ver. 92, note. Childers, pp. 574 a (s. v. vimokkho), 270 b, 285 a (s. v. nimittam), 489 a (s. v. suññato). Pārāgika IV, 4, 1 (Vinaya III, p. 93). Pāṭṭiya VIII, 2, 1 (IV, 25).

'1. Void; 2. Unconditioned; 3. Passionless.'

LXXXIV. बोधिसत्त्वानां दश वशिताः 'The ten powers of a Bodhisattva.'

Mahāvuytup., sect. 23; in Pet. Wörterb. 24, where upapatti stands for *ganma*.

LXXXV. बोधिसत्त्वानां दश बलानि 'The ten forces of a Bodhisattva.'

Mahāvuytup., sect. 22. Hodgson, p. 92.

LXXXVI. तयागतस्य दश बलानि 'The ten forces of a Tathāgata.'

Mahāvuytup., sect. 3. Trigl. p. 8 b (5). Cf. Lalitav. p. 39, 6, दशबलप्रतिपूर्ति, whereto leads the ज्ञानसंभार (Dharmāl. 98; cf. sect. CXVII); p. 560, 19 ff. Saddharmap., transl. Kern, p. 31. Dulva XI, 207 ff. (Feer, p. 194). Cf. Childers, pp. 78 b (s. v. *balam*), 112 b (s. v. *dasabalo*). Hodgson, p. 92. Burnouf, Lotus, p. 781 ff. Hardy, Manual, p. 380 f. Köppen, I, 437 f. Kern, I, 271. Cf. Eitel, p. 30 a (s. v. *dasabala*).

1. Pāli, *thānāthānāñānam*, knowledge of what is possible and impossible, of admissible or inadmissible propositions. Cf. Burnouf, Lotus, p. 785 seq.

2. Pāli, *atitānāgatapakkuppannānam kammamādanānam vipākavemattatāñānam*, knowledge of the consequences of actions.

3. Pāli, *anekadhātunānādhātunānam*, knowledge of the different elements, in their widest sense.

4. Pāli, *sattānām nānādhimuttikatāñānam*, knowledge of the different dispositions (of men); also, *nānāradhāñānabalām*.

5. Pāli, *parasattānam parapuggalānam indriyaparovasiyattamettatāñānam*, knowledge of the higher or lower mental powers of men.

6. Pāli, *sabbathagāminīpaṭipadāñānam*, knowledge of the progress that leads everywhere, or *sarvārtha*, leads to all the highest objects (*sarvārthasiddha*).

॥ धर्मसंग्रहः ॥

7. Pāli, *sabbesam ghānavimokhasamādhisamāpattīnam samkilesavodānavutthānañānam*, knowledge of the origin, the disappearance, and the corruption of the four contemplations, the (three, seven, eight or eleven) liberations, three meditations, and five acquisitions.

8. Pāli, *pubbenivāsānussatiñānam*, knowledge of remembering former abodes.

9. Pāli, *dibbaakkhuñānam*, knowledge of birth and decay (by means of Buddha's divine sight).

10. Pāli, *āsavakkhayañānam*, knowledge of the destruction of appetites. See Schiefner, *Kātyāyana*, p. 60 seq.

LXXVII. चत्वारि वैशाख्यानि 'The four subjects of confidence (of a Buddha).'

Mahāvvyutp., sect. 4, where the third *vaiśaradya*, left out in our text, is supplied. Lalitav. p. 561 f. Saddharmap., transl. Kern, p. 246. Childers, p. 564 a, s. v. *vesāraggam*. Burnouf, *Lotus*, pp. 346, 402 ff. Hardy, *East. Mon.* p. 291. Köppen, I, 437. Kern, I, 272. 'The consciousness that he has: 1. obtained the highest knowledge; 2. freed himself from human passion; 3. rightly described the obstacles to a religious life; 4. rightly taught the way to obtain salvation.'

LXXVIII. पंच मात्सर्याणि 'The five kinds of envy.'

Dr. Morris refers me to *Saṅgīti-suttānta*, where *āvāsam*°, *kulam*°, *lābham*°, *viññam*°, *dhammamakkhāriya* occur. Possibly we ought to read *kulamātsaryam*.

LXXIX. अष्टादशश्रेणि का वृद्धपद्माः 'The eighteen independent conditions.'

Mahāvvyutp., sect. 5. Saddharmap., transl. Kern, p. 31 (n. 2). Burnouf, *Lotus*, p. 648 ff. Hardy, *Manual*, p. 381. Köppen, I, 437. Kern, I, 272. Eitel, p. 20 f.

LXXX. चत्वारो माराः 'The four Māras.'

Cf. *Abhidharmakosavyākhyā*, fol. 85 b, l. 4. Childers, p. 241 b: 1. *khandamāro* (1); 2. *kilesamāro* (2); 3. *maḥkumāro* (4); 4. *abhisāṅkhāramāro*; 5. *devaputtamāro* (3).

Cf. Kern, I, 48, 236, 291. Senart, *Légende*, p. 171 ff. Eitel, p. 73 b. Commentary to *Hemaṅdandra*, ver. 235 (ed. Boehl. and Rieu, p. 317): 1. वैद्यो (?); 2. सुखचमार; 3. क्रेशमार; 4. देवपुत्रमार.

LXXXI. चत्वारि अङ्गानि 'The four articles of faith.'

Cf. Childers, p. 410 a.

LXXXII. नवानुपूर्वसमाधिसमापन्नयः.

Cf. Mahāvvyutp., sect. 64. Childers, p. 288 b, where he gives the title *anupubhanirodha*.

LXXXIII. द्वात्रिंशत्क्षणानि 'The thirty-two signs of perfection.'

Mahāvīyutp., sect. 13. Trigl. p. 4 (3). Lalitav. p. 120, 12 ff. Burnouf, Lotus, p. 553 ff. Hardy, Manual, p. 368 f. Hodgson, p. 90. Köppen, I, 432. Senart, Légende, pp. 87 ff., 124 ff. Kern, I, 25, 267. Eitel, p. 60 a.

In the following lists of the thirty-two Lakṣaṇas and the eighty Anuvyañjanas, L. means Lalitavistara; V., Vyutpatti, Vocabulaire Pentag.; Lc., Lakkhaṇasutta with comment.; L., the same without comment.; M., Mahāpadhānasutta; D., Dharmapradīpikā singhal.; Man., Spence Hardy's Manual. The numbers indicate the place which each word occupies in the different lists.

1. चक्रांकितपाणिपादतलता । L. 31, V. 29, Lc. 2, M. 2, D. 2, Man. 2, having the palms of hands and feet marked with a wheel.
2. सुप्रतिष्ठित(पाणि)पादतलता । L. 32. supratishṭhitasamapāda, V. 30, Lc. 1, L. 1, M. 1, D. 1. suppati//itapādo, having the palms of his feet (and hands) well placed and equal.
3. जालावड(वज्र)गुलिपाणिपाद(तल)ता । L. 30. gālāngulihastapāda, V. 28, Lc. 8, L. 7, M. 6, D. 6. gālāhatthapādo, having the (palm of) feet and hands and fingers covered with nets (of lines).
4. मृदुतरुणहस्तपादतलता । L. 29, V. 27, Lc. 7, L. 6, M. 5, D. 5, Man. 3, having the palms of hands and arms soft and tender.
5. समोत्सदा । L. 15, V. 16, Lc. 6, L. 16, M. 15, D. 16. samōtśada, having seven protuberances (on the hands, the feet, the shoulders, the arms, which would make eight).
6. दीर्घगुलिता । L. 26, V. 3, Lc. 4, L. 4, M. 4, D. 4, having long fingers.
7. शायतपार्श्विता । L. 27, V. 31, Lc. 3, L. 3, M. 3, D. 3, having a long heel.
8. चुसुगात्रता । Lc. 5, L. 5, M. 14, D. 15. Brahmuggugatto, deest in Lc. and V., having all members straight (like Brahman).
9. उत्संगपादता । L. 28, V. 26. uṭṭhankhap., Lc. 9, L. 8, M. 7, D. 7. ussamkha-pādo, having the foot arched? cf. Man. 7, 'his instep was high.'
10. ऊर्ध्वग्रोमता । L. 22. ūrdhva-grābhipradakṣiṇāvartaromā, V. 23, Lc. 10, L. 15, M. 13, D. 14. uddhaggalomā, having the hairs of the body erect.
11. ऐनेयजंपता । L. 25. aineyamrigarāga, V. 32, Lc. 11, L. 9, D. 8, Man. 8, having legs like those of a deer.
12. प्रलंबबाहुता (प्रसूबाहुता?) । L. 18. sthito 'navanatapralambabāhu', Lc. 16, L. 10, M. 8, D. 9. //itakova anonamanto ubhohi pāvitalehi gannukāni parimasati parimaggati, Man. 9, having arms reaching to the knees.
13. कोपगतवस्तिगुह्यता । L. 23. kosopagatavastiguhyā, V. 24, Lc. 14, L. 11, D. 10,

M. 9. kosohitavatthiguhyo, having the pudendum hidden in a covering; cf. Suttanipāta, ver. 1122, kosahitam vatthaguhyam, M. 10, his secret parts were concealed, as the pedicle of the flower is hid by the pollen.

14. सुवर्णवर्णता । V. 19, Lc. 13, L. 12, M. 10, D. 11. *suvaṇṇavanno*, deest in Lal., having a golden colour.

15. सूक्ष्मच्छविता । L. 17. *sūkshmasuvarṇakḥaviḥ*, V. 18, Lc. 12, L. 13, M. 11, D. 12, M. 11. *sukhumakḥavi*, having a delicate skin (smooth, golden).

16. प्रदक्षिणार्चनं करोमता । L. 21. *ekaikaromā*, V. 22, Lc. 24, L. 14, M. 12, D. 13. *ekkalomā*, M. 14, having single hairs (on the body) and all turning to the right.

17. कर्णालंकृतमुखता । L. 4. *ūrnā bhruvor madhye gâtâ himaragataprakâsâ*, V. 4. *garṇyakera ūrṇya*, Lc. 25, L. 31, M. 30, D. 31. *unnâ bhamukantare gâtâ hoti odâtâ mudutūlasannibhâ*, having the face ornamented with the *ūrnâ*, i.e. soft hair between the brows. Cf. Suttanipāta, ver. 1122. *unn' assa bhamukantare*.

18. सिंहपूर्वादेकायता । L. 19, V. 20, Lc. 17, L. 17, M. 16, D. 17, M. 17, having the forepart of the body like a lion.

19. सुसंवृतस्कंधता । L. 14, V. 15, Lc. 19, L. 20, M. 19, D. 26. *samavattakkhandho*, having the shoulders round, (the arms round, Burnouf.)

20. चित्तांतरांशता । L. 16, V. 17, Lc. 18, M. 17, D. 18. *Āttataramso*, L. 18. *Āttataramso*, having the place between the shoulders well filled out.

21. रसरसाग्रता । L. 11, V. 11, Lc. 20, L. 21, M. 20, D. 21, Man. 21, the 7000 nerves of taste all bend towards the tongue, *rasaggasaggi* (*rasagrâsâgrî*), having a sharp taste? In Pāli, having the extremity of nerves. Cf. Childers, s.v. *rasaggasâ*.

22. व्यग्रोपपरिमंडलता । L. 20, V. 21, Lc. 15, L. 19, M. 18, D. 19, Man. 19, his body was high, like a banian tree, and round like the same. Having the waist like a Nyagrodha (fig tree).

23. उष्णीषशिरस्कता । L. 1. *ushnishaśirshaḥ*, V. 1, Lc. 23, L. 32, M. 31, D. 32. *umhisasiso*, having an Ushnisha, cap, on his head. Burnouf rejects this meaning, because, he says, no statues of Buddha show a covering of the head, but always display the hair. This is not the case. I myself possess three statues of Buddha having the hair covered. Burnouf would render the term by having woolly hair on his head, or, having a bump on his head. This bump or excrescence, frequently figured on statues of Buddha, seems to me to have been originally an attempt to indicate the flame or ray of light issuing from his head.

24. प्रभृतजिह्वता । L. 12, V. 13. *prabhūtatanugihvaḥ*, Lc. 28, L. 27, M. 26, D. 27, having a long (and thin) tongue, M. 27. Cf. Suttanipāta, ver. 1122. *mukham gihvā ālādeti*, Beal, Dhammapada, p. 165, note.

25. ब्रह्मस्वरता । V. 14, Lc. 29, L. 28, M. 27, D. 28. brahmassarō, Man. 28, having the voice of Brahman.

26. सिंहहनुता । L. 13, V. 12, Lc. 30, L. 22, M. 21, D. 22, Man. 22, having a lion's jaw.

27. शुक्लहनुता । cf. sukladantatā, having a bright jaw.

28. समदंतता । having equal teeth.

29. हंसचक्रांतगमिता । having a walk like the step of a swan.

30. अचिरलदंतता । L. 8, V. 9, Lc. 27, L. 25, M. 24, D. 25. avivaradanto, having teeth without breaks.

31. समचत्वारिंशदंतता । L. 7, V. 7, H. 31, Lc. 26, L. 23. kattārisadanto, M. 22, D. 23. kattālisadanto, Man. 23, having forty even teeth.

32. अभिनीलनेत्रता । L. 6, V. 5, Lc. 21, L. 29, M. 28, D. 29. abhinīlanetto, Man. 30, having dark-blue eyes.

33. गोपक्षनेत्रता चेति । having eyes with lids like those of a cow. गोपक्षनेत्रः । L. 5, V. 6. gopaksha, Lc. 22, L. 30, M. 29, D. 30. gopakhumo, having eyes with lids like those of a cow.

Here ends the list of the Lakṣaṇas, of which two should be counted as one. Then follow additional Lakṣaṇas:

34. भित्तिजनमयूरकलापाभिनीलवर्णितप्रदोषणावर्तकेशः (वर्णित) । L. 1, v. 2. pradakshimyaavattakesaḥ, having 'hair turning from the right, in locks, dark-blue like the tail of a peacock, and like collyrium of many shades. 'He cut it so that it was only two fingers long, and turned to the right; it remained so.' *Lotus*, p. 864; i.e. was susukālakṣaṇa, with very dark hair, *ibid.*, p. 863. See Buddh. B. Stor., p. 86.

35. समविपुलललाटः । having the forehead even and full. One of the eighty-two secondary marks.

36. शुक्लदंतः । L. 9, V. 10, Lc. 32, L. 26, M. 25, D. 26. susukkadāḥ. Cf. No. 27. suklahanutā.

37. सुवर्तितोरुः । L. 24, V. 25, having the thighs round.

LXXXIV. अशीत्यनुव्यञ्जनानि 'The eighty minor marks.'

Mahāvyaṭp., sect. 14. Trig. p. 5 (4). Lalitav. p. 121, 14 ff. Burnouf, *Lotus*, p. 583 ff. Hodgson, p. 90. Hailey, *Manual*, p. 369 ff. Köppen, I, 432.

The eighty Anuvyaṅganas are not found in Lekkhana-sutta, nor in Mahāpaḍhāna-sutta.

1. ताम्रनखता । L. 2, V. 1. ātānaxa, D. 4. tambanakhatā, having copper-brown nails.

2. सिग्धनखता । L. 3, V. 2, D. 6. siniddhanakhatā, having soft nails.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

3. तुंगनखता । L. 1, V. 3, D. 5. tuṅganakhatā, having prominent nails.
4. वृत्तांगुलिता । L. 4, V. 4, D. 3. vṛtāṅgulitā, having round fingers.
5. चित्रांगुलिता । L. 5, V. 6, D. 1. citrāṅgulitā, having beautiful fingers.
6. अनुपूर्वांगुलिता । L. 6, V. 5, D. 2. anupūrvāṅgulitā, cf. Man. 4, having regular fingers.
7. गुदशिरता । L. 7, V. 7, D. 49. niṅgulhasirasatā, having the veins hidden.
8. निर्घ्रिषिरता । L. 9. ghanasandhi, V. 8, having veins without knots, (having strong joints.)
9. गुदगुल्फता । L. 8, V. 9, D. 7. nigulhagōpphatā, having the ankle hidden.
10. समपमपादता । L. 10, V. 10, D. 8. samapādātā, having equal feet.
11. सिंहचक्रांतगामिता । L. 40, V. 11, D. 10, having a walk like the steps of a lion.
12. नागचक्रांतगामिता । L. 39, V. 12, D. 9, having a walk like the steps of an elephant, (having the glorious walk of an elephant, Burnouf.)
13. हंसचक्रांतगामिता । L. 42, V. 13, D. 11, having a walk like the steps of a swan.
14. वृषभचक्रांतगामिता । L. 41, V. 14, D. 12, having a walk like the steps of a bull.
15. प्रदक्षिणगामिता । L. 43, V. 15, D. 13, having a walk towards the right.
16. चारुगामिता । V. 16, having an elegant step.
17. खचक्रगामिता । V. 17, having a straight step.
18. वृत्तगात्रता । L. 31, V. 18, having round members.
19. मृदुगात्रता । L. 32, V. 19, D. 22, having smooth members.
20. अनुपूर्वगात्रता । L. 33. agñimavṛishabhaḡātraḥ, anupūrvagātraḥ, V. 20, D. 26, having regular members.
21. शुचिगात्रता । L. 23, V. 21, D. 60. vimalagattatā, having the members bright.
22. मृदुगात्रता । L. 24, V. 22, D. 61. komalagattatā, having the members soft.
23. विशुद्धगात्रता । L. 25. viśālag., V. 23, D. 27, having the members clean (or broad).
24. परिपूर्णव्यंजनता । L. 21, V. 24, D. 15. paripuṇṇapurisavyaṅganatā, having the sexual organs complete.
25. पृथुचारुमंडल(गात्र)ता(पृथुनानु?) । L. 30. prāthuvipulasuparipūrnagānumandalah, V. 25, D. 14, having the knee broad.
26. समक्रमता । having the steps equal.
27. विशुद्धनेत्रता । having the eyes bright.
28. मुकुमारगात्रता । having the limbs soft.
29. अदीनगात्रता । L. 26, V. 29, D. 24, having no defective members.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

57

30. उत्साहगात्रता । L. 27. *anunnatag*, V. 30. *utsadagâtraḥ*, D. 23. *anussanâsan-nasabbagattatâ*, having vigorous members; (having members neither too high nor too low, *anunnatânatag*; cf. Lal. Vist., p. 550.)
31. गंभीरकुक्षिता । having a deep abdomen.
32. प्रसन्नगात्रता । having tranquil limbs.
33. सुविभक्तांगप्रसंगता । L. 29. *suviḥktagâtratâ*, V. 32, D. 20, having the members well proportioned.
34. चित्तिमिरशुद्धालोक्ता । L. 38, V. 33, D. 41. *parimandalakâyappabhâvattâ*, having a pure aspect free from darkness.
35. वृत्तकुक्षिता । L. 45. *vṛttakukshiḥ*, V. 34, having the flanks rounded.
36. मृष्टकुक्षिता । L. 45, V. 35, having the flanks soft.
37. अभुग्नकुक्षिता । L. 46. *agihmakukshiḥ*, V. 36. *abhuḥgnakukshiḥ*, having the flanks not bent.
38. अक्षोभकुक्षिता । L. 47. *kâpodaraḥ*, V. 37. *kshâmodaraḥ*, having the flanks unmoved, having them round like a bow. Having the flanks spare.
39. गंभीरनाभिता । L. 35, V. 38, having a deep navel.
40. प्रदक्षिणावर्तनाभिता । L. 35. *agihmanâbhiḥ*, *anupûrvanâbhiḥ*, V. 39. *pradakhinâvartinâbhi*, D. 16. *akkhiddanâbhitâ*, D. 18. *dakkhinâvattanâbhitâ*, having a navel turning to the right.
41. समंतप्रासादिकता । L. 38, V. 40, having complete amiability.
42. शुचिसमुदाचारता । L. 37. *sukyâkâraḥ*, V. 42, D. 33. *viruddhîndriyatâ*, having pure dispositions.
43. व्यपगततिलकगात्रता । L. 48. *vyapagataḥavidoshanilakâdûsh/asariraḥ*, V. 43, D. 25. *tilakâdirahitagattatâ*, गंध, having members free from freckles.
44. तूलसदृशमुकुमारपाणिता । cf. Man. (Lakshan. 5), having hands soft like cotton.
45. खिप्रपाणिलेखता । L. 12, V. 45, D. 40. *rukîrasan///ânalekhatâ* (having beautiful and equal lines), having the lines of the hand soft.
46. गंभीरपाणिलेखता । L. 14, V. 46, D. 37, having the lines of the hand deep.
47. आयतपाणिलेखता । L. 16. *anupûrva*, V. 47, D. 38. *âyatalekhatâ*, having the lines on the hand long.
48. नात्यायतवचनता । L. 18. *noḥḥasabdavaḥanaḥ*, V. 48, D. 36. *âyataবাদanatâ*, having a voice not too loud, or not having a large mouth.
49. चिंबप्रतिचिंबोष्ठता । L. 17, V. 49, D. 35. *ratto///ata*, having lips red like (the image of) the Bimba.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

50. मृदुजिह्वा । L. 19. *mṛīdutarunatāmragihvaḥ*, V. 50, 51, 52, having a soft tongue.

51. तनुजिह्वा । having a thin tongue.

52. रक्तजिह्वा । having a red tongue.

53. मेघगर्जितघोषता । L. 20, V. 53, 54, having a voice like the rolling of a cloud.

54. मधुरचारुमनुस्वरा । having a sweet, agreeable, pleasant sound.

55. वृत्तदंष्ट्रा । L. 49, V. 55, D. 34. *vaḥ/adāḥ/hatā*, having rounded eye teeth.

56. तीक्ष्णदंष्ट्रा । L. 50, V. 56, having sharp eye teeth.

57. शुक्रदंष्ट्रा । having bright teeth.

58. अनुपूर्वदंष्ट्रा । L. 51, V. 59, having regular eye teeth.

59. समदंष्ट्रा । having equal eye teeth.

60. तुंगनासता । L. 52, V. 60, D. 29, having a prominent nose.

61. शुचिनासता । L. 53. *sukinayanaḥ*, V. 61, having a bright nose, or eyes.

62. विशालनयनता । L. 54, V. 62. *visuddhanetraḥ*, V. 27. *suddhanetraḥ*, L. 57. *āyatanayanaḥ*, D. 43. *āyatavisālanettatā*, having large or pure eyes.

63. चित्रपल्लता । having beautiful eyelashes.

64. सितासितकमलदलनयनता । L. 58. *nilakuvalayadalasad-rīsanayanaḥ*, V. 65, having eyes like the petals of a dark and white lotus (with reference to the white ball and the black pupil?).

65. आयतभ्रूकता । V. 66. *āyatabhrūḥ*, D. 56. *āyatabhamukatā*, having long eyebrows.

66. शुक्रभ्रूकता । having white brows? better, *स्रक्ष्णभ्रूकता* । V. 67, D. 53, having small brows.

67. सुस्निग्धभ्रूकता । L. 60. *śītrabhrūḥ*, having the eyebrows shining.

68. पीनायतभुजलता । having fat and long arms.

69. समकर्णता । having equal ears.

70. अनुपहतकर्णेन्द्रियता । having the organ of hearing uninjured.

71. अपरिधानललाटता । cf. V. 72. *suparinatalalāḥ*, having a forehead not receding.

72. पृथुललाटता । V. 72, 73; cf. Lal. 70. *saṃgatamukhalalāḥ*, D. 51. *āyata-pūthulalā/āroḥhatā*, having a wide forehead.

73. सुपरिपूर्णांशमार्गता । L. 71, V. 74, D. 50. *śattanibhaḥśīrasasatā*, having the head well developed.

74. अमरसदृशकेशता । L. 72. *asitakeśaḥ*, D. 72. *sunīlakesatā*, having hair (dark) like a bee.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

59

75. चित्रकेशता । L. 74, V. 75, D. 73. dakkhīṇāvattakesatā, having beautiful hair.
 76. गुडाकेशता । L. 79. samkuṭitakesatā, having the hairs crisp ; having a Guḍā, like Arguna.
 77. असंलुलिकेशता । L. 77, V. 77, D. 77. alulitakesatā, having the hair not tangled.
 78. सपहृषकेशता । L. 76, V. 78, D. 79. kamalakesatā, having soft hair.
 79. सुरभिकेशता । L. 75, V. 79, D. 71. sugandhamuddhantā, having perfumed hair.
 80. श्रीवत्समुक्तिकनंद्यावर्तलक्षितपाणिपादतलता चेति ॥ L. 80. śrīvatsasvastikanandyāvartavardhamānasamsthānakesatā, D. 80. ketumālāratanaramgitatā, having the palms of hands and feet marked with Śrīvatsa, Mukṭika, Nandyāvarta.

Other Anuvyaṅganās :

- Lal. 11. आयतपादपङ्क्तिः having long heels.
 Lal. 13. तुल्यपाणिलेखः having regular lines on the hand.
 Lal. 15. सजिह्वापाणिलेखः having the lines on the hand not crooked.
 Lal. 22. प्रलंबबाहुः V. 41. sthītāgānvavanatāpralambabahutā, having arms hanging down to the knees.
 Lal. 28. सुसमाहितगात्रः V. 31. susamhatagātraḥ, D. 28. kośisahassahatthibala-dhāraṇatā, having his members perfect.
 Lal. 55. प्रहसितनयनः D. 44. pañḥappasādavathanettatā, with smiling eyes. Having eyes with the five degrees of delight.
 Lal. 59. सहितभूः D. 52. susamānābhamukatā, with eyebrows equal (or with eyebrows joined).
 Lal. 61. संगतभूः D. 55. mahantabhāmukatā, with joined eyebrows, with large eyebrows.
 Lal. 62. अनुपूर्वभूः V. 68. samaromabhrūḥ, D. 54. anulomabhāmukatā, with regular eyebrows, (well-traced brows.)
 Lal. 63. असितभूः with black eyebrows.
 V. 67. स्रग्भूः D. 53. samhabhamukatā, with small eyebrows.
 Lal. 64. पीनगंडः D. 42. paripuṇṇakapolatā, with full cheeks.
 Lal. 65. अविषमगंडः with equal cheeks.
 Lal. 66. अपगण्डदोषः without blemishes on his cheeks.
 Lal. 67. अनुपहतकुटः not touched by abuse.
 Lal. 68. सुविदिर्द्वयः (viditendriya MS.), with well-known organs of sense.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

Lal. 69. सुपरिपूर्णेंद्रियः with complete organs of sense.

Lal. 70. संगतमुखललाटः cf. D. 51. âyataputhulalâ/asobhatâ, with face and forehead in harmony.

Lal. 78. अनुपूर्वकेशः D. 78. samakesatâ, with regular hair.

D. 75. सिनिद्धकेशता having soft hair.

D. 80. केतुमालारत्नरंजिता being adorned with the jewels of Ketumâlâ.

LXXXV. चक्रवर्तिनां सप्त रत्नानि 'The seven treasures of emperors.'

1. *Kakkaratanam*; 2. *hatthiratanam* (3); 3. *assaratanam* (4); 4. *maniratanam*; 5. *itthiratanam*; 6. *gahapatiratanam*; 7. *parinâyakaratatanam*.

Mahâvyutp., sect. 176. Lalitav. pp. 14-19 (in the same order as Pâli). Childers, p. 402 b. Burnouf, Lotus, p. 416. Sacred Books, XI, 251-261. Senart, Légende, p. 14 ff. Eitel, p. 122 f.

'1. The wheel; 2. The horse; 3. The elephant; 4. The gem; 5. The wife; 6. The householder; 7. The governor (or general).'

LXXXVI. त्रयोऽध्वानः 'The three times.'

1. *Atito addhâ*; 2. *anâgato addhâ*; 3. *pakkuppanno addhâ*. Childers, p. 10 a.

'1. Past; 2. Future; 3. Present.'

LXXXVII. चत्वारः कल्पाः 'The four cycles.'

Mahâvyutp., sect. 249: 'संवत्तकल्प ¹विवत्तकल्प ²संतरकल्प ³शस्त्रांतरकल्प ⁴रोगांतरकल्प ⁵दुर्मिथ्यांतरकल्प ⁶महाकल्प ⁷भद्रकल्प, and then कृतयुगं त्रेतायुगं द्वापरयुगं कलियुगं (see next section).

Childers, p. 185 b, gives *samva//to* and *viva//to* as subdivisions of the mahâ-kappa; then *antarakappa* and (p. 186 a) *bhaddakappa*.

Burnouf, Introd. pp. 75, 486; Lotus, pp. 324, 730. Köppen, I, 268 ff. Eitel, pp. 49 f., 64.

LXXXVIII. चत्वारि युगानि 'The four periods' (see note on sect. LXXXVII).

1. *Kaliyugam*; 2. *dvâparayugam*; 3. *tetâyugam*; 4. *katayugam*.

Childers, p. 606 a. Hodgson, p. 44.

LXXXIX. लोकद्वयं 'The two worlds.'

That is, the world of animals and of inanimate things.

XC. चत्वारो योनयः 'The four classes of birth.'

1. *Andagâ yoni*; 2. *galâbuyoni* (3); 3. *samsedagâ yoni* (2); 4. *opapâtikâ yoni*. Childers, p. 605 a.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

61

Mahāvvyutp., sect. 113. Trigl. p. 26 b (62). Eitel, p. 145.

'1. Oviparous; 2. Moisture-sprung; 3. Viviparous; 4. Apparitional.'

XCI. पंच कषायाः 'The five depravities.'

Mahāvvyutp., sect. 120. Saddharmap., A. S. MS., fol. 18 b; transl. Kern, p. 58, v. 140. Sukhāvatī, sect. 18 f. (p. 99). Burnouf, Lotus, p. 360. Eitel, p. 48 a.

XCII. त्रयः सत्ताध्याः.

This paragraph is unintelligible. Dr. Morris suggests something corresponding to the Pāli *tisso viggā*. *Pūrvānta*° might be *pubbenivāsānussatiñāna-viggā*; *Aparānta*° might be *āsavānām khaye ñānaviggā*; *Katurm*° might be *sattānām kutupapāte ñānaviggā*, or *katumagge ñānam*.

XCIII. दश ज्ञानानि 'The ten kinds of knowledge.'

Mahāvvyutp., sect. 35. Childers, p. 259 a, has four *ñānas*, viz. 1. *dhamme ñānam* (5); 2. *anvaye ñānam* (6); 3. *parikkhede ñānam* (8); 4. *sammutiyā ñānam*.

XCIV. पंच ज्ञानानि 'The five kinds of knowledge.'

Mahāvvyutp., sect. 2. Trigl. p. 9 (6).

XCV. द्वे सत्ये 'The two kinds of truth.'

'1. *Sammutisaṅgā*, truth by general consent; 2. *paramatthasaṅgā*, self-evident truth.'

Mdo. XIV, 8 (Feer, p. 256), संवृतिपरमाचसत्यनिर्देश. Cf. Tanjur, Mdo., No. 8 (Feer, p. 368). Childers, p. 409 a. Schlagintweit, p. 35. Wassiljew, p. 294 f.

XCVI. चतुरार्यसत्येषु षोडश ध्यातिज्ञानलक्षणः (sic).

Mahāvvyutp., sect. 52 (cf. sect. XXI).

XCVII. दुःखसत्ये चत्वार आकाराः 'The four parts of the truth of suffering.'

Mahāvvyutp., sect. 50. Trigl. p. 15 (23). Lalitav. p. 35, 7 ff. (see sect. LV). Burnouf, Introd. p. 462. Hardy, Manual, p. 495 (4).

XCVIII. समुदयसत्ये चत्वार आकाराः 'The four parts of the truth of the cause.'

Mahāvvyutp., sect. 50. Trigl. p. 15 (23).

XCIX. निरोधसत्ये चत्वार आकाराः 'The four parts of the truth of cessation.'

Mahāvvyutp., sect. 50. Trigl. p. 15 b (23).

॥ धर्मसंग्रहः ॥

C. मार्गस्ये चत्वार आकाराः 'The four parts of the truth of the way.'

Mahāvīyutp., sect. 50. Trigl. p. 15 b (23). On प्रतिपद्, pa/ipadā, see Burnouf, Lotus, p. 520, and Mahāvagga I, 6, 18 (p. 10).

CI. चत्वार समाधयः 'The four kinds of contemplation.'

Childers, p. 423 b, mentions ānantariko samādhi, and, among the five elements of samādhi, āloka-pharaṇatā, 'diffusion of light.'

CII. अष्टौ - - - पुद्गलाः.

1. Sotāpattimagga//ho; 2. sotāpattiphala//ho; 3. sakadagāṃmimagga//ho; 4. sakadagāṃmiphala//ho; 5. anāgāṃmimagga//ho; 6. anāgāṃmiphala//ho; 7. arahattamagga//ho; 8. arahataphala//ho.

Cf. Mahāvīyutp., sect. 41. Childers, pp. 56 (s.v. ariyapuggalo), 225 b. Puggala-paṇṇatti, ed. Morris, p. 2. Burnouf, Introd. p. 291.

CIII. अष्टौ प्रतिपुद्गलाः.

Cf. Mahāvīyutp., sect. 41. Puggala-paṇṇatti, ed. Morris, p. 2.

Several of these names are illegible and unintelligible. Devakulaṅkulo is a conjecture, founded on the Pāli kolaṅkolo (Puggala-paṇṇatti, ed. Morris, p. 16) and Sāṅkh. Gr̥hya IV, 12. Ekavīkika may be for Pāli ekabīgī (l. c. p. 16). Abhisamskāraparinirvāyī corresponds to sasaṅkhāra-parinibbāyī (l. c. p. 17). Sarvāstāna may be for sarvāsthānapluta. The last word khadga is wrong. The whole number may have been eighteen.

CIV. द्वादशाकारधर्मचक्रप्रवर्तक (cf. sect. XXI).

Mahāvīyutp., sect. 60. Lalitav. p. 542, 15 ff. Mahāvagga, p. 10. Buddhist Suttas, p. 150.

CV. दानं त्रिविधं 'The threefold charity.'

Childers, p. 29 a, gives amisadānam, dhammadānam. Aṅguttara-nikāya II, 13, 1.

The Mahāyānasamparigrahasāstram (Hiouen Tshang's translation) speaks of the six Pāramitās. The Chinese paraphrases nearly agree with the words of this and the following five sections: 1. Gift consisting of the law; 2. Gift consisting of material things; 3. Gift of fearlessness (अभय 'safety'). Cf. Sukhāvatī, p. 61, 5.

'1. Religious (spiritual) gifts; 2. Material gifts; 3. Friendliness.'

CVI. शीलं त्रिविधं 'The threefold morality.'

See note on CV. Chinese: 1. Śīla of good behaviour; 2. Śīla of collecting or holding good deeds; 3. Śīla by benevolence towards beings; cf. CXVII.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

63

CVII. क्षांतिस्त्रिविधा 'The threefold patience.'

Different Kshântis are mentioned elsewhere. Sukhâvatî, cap. 32 (p. 55, 12), has: पोषानुगा, अनुलोमिकी, अनुत्पत्तिकर्षमैक्षांति.

Lalitav. p. 36, 16 (Dharmâl. 51), अनुत्पादक्षांति as leading to निरोधसाक्षात्क्रिया.

Burnouf, Lotus, p. 380, translates: 'Resignation to the idea of not being born again, which leads to a clear conception of nirodha.' He distinguishes it from अनुत्पत्तिकी धर्मैक्षांति, which he translates by 'resignation to future conditions.' According to Lalitav. p. 39, 14 ff. (Dharmâl. 105 and 106), this अनुत्पत्तिकर्षमैक्षांति seems to mean 'resignation to future and supernatural conditions,' while अनुलोमिकर्षमैक्षांति would be 'resignation to natural consequences.' See Lefmann, LV, p. 158. Kern, pp. 411, 419.

Saddharmap., transl. Kern, p. 254, अनुत्पत्तिक°, 'acquiescence in the eternal law.'

Chinese: 1. Forbearance of injuries and enmities (2); 2. Forbearance of pains or suffering (3); 3. Forbearance by investigating conditions (1). Wassiljew, p. 140. Târanâtha, übers. Schiefner, p. 61.

CVIII. त्रिविधं त्रिविधं 'The threefold energy.'

Chinese: 1. Energy by putting on armour; 2. Energy in practice; 3. Energy in not being timid, not being backward, and not being satisfied.

There is a work by a Japanese, entitled 'Questions and answers on the one hundred Dharmas,' in which similar lists are given; but the three sorts of energy are enumerated differently: 1. Energy by putting on armour; 2. Energy in holding good deeds; 3. Energy in conferring benefits.

CIX. ध्यानं त्रिविधं 'The threefold meditation.'

Chinese: 1. Meditation by residing comfortably; 2. Meditation by drawing out (sins?); 3. Meditation by doing what is to be done.

CX. प्रज्ञा त्रिविधा 'The threefold wisdom.'

1. Kintâmayâ paññâ (2); 2. sutamayâ paññâ (1); 3. bhâvanâmayâ paññâ (3).

Childers, p. 330 a, s. v. paññâ. Trigl. p. 12 b.

The Chinese list does not agree with ours: 1. Wisdom obtained by the practice free from discrimination; 2. Wisdom obtained by non-discrimination; 3. Wisdom obtained after non-discrimination.

1. Wisdom obtained by study; 2. Wisdom obtained by thought; 3. Wisdom obtained by meditation.'

॥ धर्मसंग्रहः ॥

CXI. उपायस्त्रिविधः.

For this and the following three Pâramitâs, the Chinese paraphrases (which are found in the above-mentioned Japanese work) do not agree with our lists,

CXII. प्रणिधानं त्रिविधं.

CXIII. बलं त्रिविधं.

CXIV. ज्ञानं त्रिविधं.

CXV. सावरणे द्वे.

CXVI. नैरात्म्यं द्विविधं.

CXVII. संभारो द्विविधः 'The twofold equipment.'

Lalitav. p. 39, 4 ff. (Dharmâl. 97-100), has four, viz. 1. पुण्यसंभारः; 2. ज्ञान-संभारः; 3. शमयसंभारः; 4. विदर्शनसंभार (cf. Kern, I, 419).

That is, according to Kern, the equipment consisting in—1. Meritorious acts; 2. Science; 3. Quietude; 4. Far-sightedness (clairvoyance).

On शमय and विपश्यन (evidently the same as विदर्शन), see Wassiljew, pp. 141, 144. Trigl. p. 18 b (32).

CXVIII. षट् समाध्यावरणानि.

CXIX. अष्टौ प्रहाणसंस्काराः.

CXX. चत्वारो द्वीपाः 'The four continents.'

1. Uttarakuru; 2. Gambudîpo; 3. Pubbavideho; 4. Aparagoyânam. Childers, p. 228 a, s.v. mahâdîpo. Mahâvyutp., sect. 149. Trigl. p. 23 (47). Lalitav. pp. 21, 8 f.; 144, 4 f.; 170, 14 f. (cf. 257, 6, चतुर्द्वीपश्चर). Burnouf, Introd. pp. 75 n., 177 n.; Lotus, p. 843. Hardy, Manual, pp. 4, 14; Legends, p. 85. Köppen, I, 233 f. Kern, p. 289. Eitel, p. 144 f.

CXXI. अष्टापुष्पनरकाः 'The eight hot hells.'

1. Saṅgîvo; 2. kâlasutto; 3. saṅghâto; 4. roruvo; 5. mahâroruvo; 6. tapano; 7. patâpano; 8. aviṭi.

Mahâvyutp., sect. 209. Mahâvastu I, 5-27. Childers, p. 260 b. Paññagati, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 516. Burnouf, Introd. p. 201; cf. p. 366 (on the punishments); Lotus, p. 309. Hardy, Manual, pp. 26 ff., 47, 59. Köppen, I, 240. Kern, p. 298. Beal, p. 245. Eitel, p. 82 a.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

65

CXXII. अष्टौ शीतनरकाः 'The eight cold hells.'

Mahāvvyutp., sect. 210: 1. अर्बुद; 2. निरर्बुद; 3. अट्ट; 4. हहव; 5. हुहुव; 6. उत्पल; 7. पद्म; 8. महापद्म.

Suttanipāṭa, transl. Fausbøll; S. B. E., X, p. 121, has Abbuda, Nirabbuda, Ababa, Ahaha, Aha/a, Kumuda, Sogandhika, Uppalaka, Pundarika, Paduma. See Vyākhyā, fol. 257 a, l. 7. Burnouf, Introd. p. 201. Kern, I, 298 f. Eitel, p. 82 a.

CXXIII. सप्त पातालानि 'The seven lower regions.'

CXXIV. द्वौ चक्रवाडौ 'The two mountain-rings.'

Childers, p. 97 b, *kakkavāḷam* and *ḷam*. Lalitav. pp. 170, 18 f.; 346, 5. Sad-dharmap., transl. Kern, p. 233. Āryamahākāraṇapundarikasūtra, transl. Feer, Ann. Mus. Guim. V, 161. Burnouf, Lotus, p. 842. Hardy, Manual, p. 2; Legends, pp. 80 ff., 97 ff. Köppen, I, 234 f. Kern, I, 289. Eitel, p. 142 a.

CXXV. अष्टांगपर्वताः 'The eight mountains.'

1. Yugandharo; 2. Īsadharo; 3. Karaviko; 4. Sudassano; 5. Nemin-dharo (7); 6. Vinatako (5); 7. Assakanno (6); (8. Meru, being nearest to Yugandharo.)

Mahāvvyutp., sect. 188. Childers, p. 211 b (s. v. kulāḷalo). Burnouf, Lotus, p. 842 ff. Hardy, Manual, p. 12; Legends, p. 82 ff. Köppen, I, 233. Eitel: Yugand-dhara (p. 175 b), Īshādhara (p. 46 a), Karavika (p. 53 a), Sudarsana (p. 134 b), Asva-karna (p. 17 a), Vinataka (p. 168 b), Nemin-dhara (p. 83 b), Sumeru (p. 136 a).

CXXVI. सप्त सागराः 'The seven seas.'

Childers, p. 412 a (s. v. sāgaro), has: 1. khīraṇṇava (cf. 2); 2. nilasāgara; 3. pītasāgara, etc. Cf. Hardy, Manual, p. 12; Legends, p. 84.

CXXVII. षट् कामावचरा देवाः 'The six classes of gods of the world of desire.'

1. Kātummahārāgikā; 2. tāvatimsā; 3. yāmā (4); 4. tusitā (3); 5. nim-mānaratino; 6. paranimmitavasavattino.

Mahāvvyutp., sect. 151. Trigl. p. 23 b (49). Cf. Lalitav. pp. 33, 3; 113, 14; 478, 10. Childers, pp. 177 a, 467 b. Mahāvagga I, 6, 30 (p. 12). Burnouf, Introd. pp. 79, n. 3; 601; 604; Lotus, p. 353. Köppen, I, 260. Kern, I, 291. Eitel, pp. 145 a, 148 a, 152 a, 173 a, 85 a, 90 b.

CXXVIII. अष्टादश रूपावचरा देवाः 'The eighteen classes of gods of the world of form.'

1. Brahmapārisaggā; 2. brahmapurohitā; 3. mahābrahmāno; 4. pa-

॥ धर्मसंग्रहः ॥

rittâbhâ; 5. appamânâbhâ; 6. âbhassarâ; 7. parittasubbâ; 8. appamânasubbâ; 9. subhakinna; 10. vehapphalâ; 11. asaṇṇasattâ; 12. arihâ; 13. atappâ; 14. sudassâ; 15. sudassî; 16. akaniṇṇâ.

Mahāvvyutp., sects. 152-156. Trigl. p. 24 (50-53). Childers, p. 467 b. Burnouf, Introd. p. 609 ff.; Lotus, p. 353. Hardy, Manual, pp. 5 ff., 26. Köppen, I, 260 f. Kern, I, 292 f. Eitel, p. 105, etc.

CXXIX. चत्वारोऽरूपावचरा देवाः 'The four classes of gods of the formless world.'

1. Âkâsânaṇṇâyatanûpagâ; 2. viññâṇaṇṇâyatanûpagâ; 3. âkiṇṇaṇṇâyatanûpagâ; 4. nevasaṇṇâṇâsaṇṇâyatanûpagâ.

Mahāvvyutp., sect. 157. Trigl. p. 24 b (54). Childers, p. 467 b. Burnouf, Lotus, p. 811 ff. Hardy, Manual, pp. 5 ff., 26. Köppen, I, 261. Kern, I, 293 f. Eitel, p. 13 b.

CXXX. त्रिविधा लोचनाः.

CXXXI. त्रिविधा महामैत्री.

The text is evidently faulty.

CXXXII. त्रिविधं कर्म 'The threefold (fruit of) work.'

1. Diḥhadhammavedaniyakamma; 2. uppagavedaniyakamma; 3. aparâpariyavedaniyakamma.

Mahāvvyutp., sect. 117. Childers, p. 178 b. Hardy, Manual, p. 447, gives eleven.

'1. Karma manifesting itself in this life; 2. Karma manifesting itself in the next existence; 3. Karma manifesting itself at a subsequent period.'

CXXXIII. त्रिविधं प्रातिहार्यं 'The three kinds of magic.'

Mahāvvyutp., sect. 12: ¹चृद्धिप्रातिहार्यं ²आदेशप्रातिहार्यं ³अनुशासनीप्रातिहार्यं. Cf. Lalitav. p. 82, 16: चृद्धिप्रातिहार्यं. Burnouf, Lotus, p. 310.

CXXXIV. अष्टावद्यताः 'The eight untimely ways of being born.'

Mahāvvyutp., sect. 116. Burnouf, Lotus, p. 835. Childers, p. 24 b.

CXXXV. त्रिविधा विकल्पाः.

CXXXVI. चत्वारः समाधयः 'The four kinds of contemplation.'

विमलप्रभा, Saddharmap., transl. Kern, p. 394. Eitel, p. 167 b.

CXXXVII. चतुर्दशाप्याकृतवस्तूनि.

Mahāvvyutp., sect. 201. Abhidharmakośavyākhyā, fol. 355 a, l. 4. Milinda-Panha, p. 145; Oldenberg, Buddha, p. 443. In illustration of *avyākṛta*, Kasawara sent me the following note: 'In Hiouen Tsang's translation of the Abhidharmakośa, cap. 5, we read, "There are four ways of answering questions. What are the four? Sometimes one answers directly (एकांशप्याकरणं), sometimes by qualifying (विमन्त्र्य व्याकरणं), sometimes one gives an answer after putting a question (परिपृच्छाप्याकरणं), and sometimes one does not give any at all, but puts it aside (स्थापनीयप्याकरणं). When should one answer a question directly? One should do so, when asked whether all conditions are inconstant. When should one answer by qualifying? When one is asked, what reward one receives, if doing anything on purpose, one should answer by qualifying (that, if the action is good, the person will receive a good reward; and if it is bad, he will receive a bad reward). How does a person answer after putting another question? Supposing he is asked whether personality and self are the same thing, he must put a question: 'What self do you mean? If you mean the gross self, then it is different.' When does one give no answer? When one is asked, whether this world is permanent or not, whether it is both permanent and not permanent, whether it is neither permanent nor impermanent; whether this world has an end or not, whether it has both an end and no end, whether it has neither an end nor no end; whether a Tathāgata, after his death, exists or not, whether he both exists and not exists, whether he neither exists nor not exists; whether this life is this body, or whether they are different,—when one is asked in this way, one puts the question aside.' 'अप्याकृत, which means "not qualified," "not declared," is used synonymously with स्थापनीय. See Childers' Dict., p. 328, under Pañho.'

CXXXVIII. त्रीणि कुशलमूलानि 'The three roots of virtue.'

'1. Alobho, freedom from covetousness; 2. adoso, freedom from anger; 3. amoho, freedom from ignorance.' Childers, p. 214 a.

CXXXIX. त्रीण्यकुशमूलानि 'The three roots of vice.'

'1. Lobho, covetousness; 2. doso, anger; 3. moho, ignorance.' Mdo. XX, 11 (Feer, p. 269). Childers, p. 25 b. Burnouf, Lotus, p. 336. Cf. Hardy, Manual, p. 495.

CXL. तिस्रः शिक्षाः 'The three kinds of study.'

1. Adhisīlasikkhā (2); 2. adhiśittasikkhā (1); 3. adhipaññāsikkhā (3). Mahāvvyutp., sect. 32. Trigl. p. 15 b (24). Childers, p. 475 a, s. v. sikkhāttayam.

॥ धर्मसंग्रहः ॥

'1. Training in the higher morality; 2. Training in the higher thought; 3. Training in the higher learning.' See note on Vinaya Texts, II, 23.

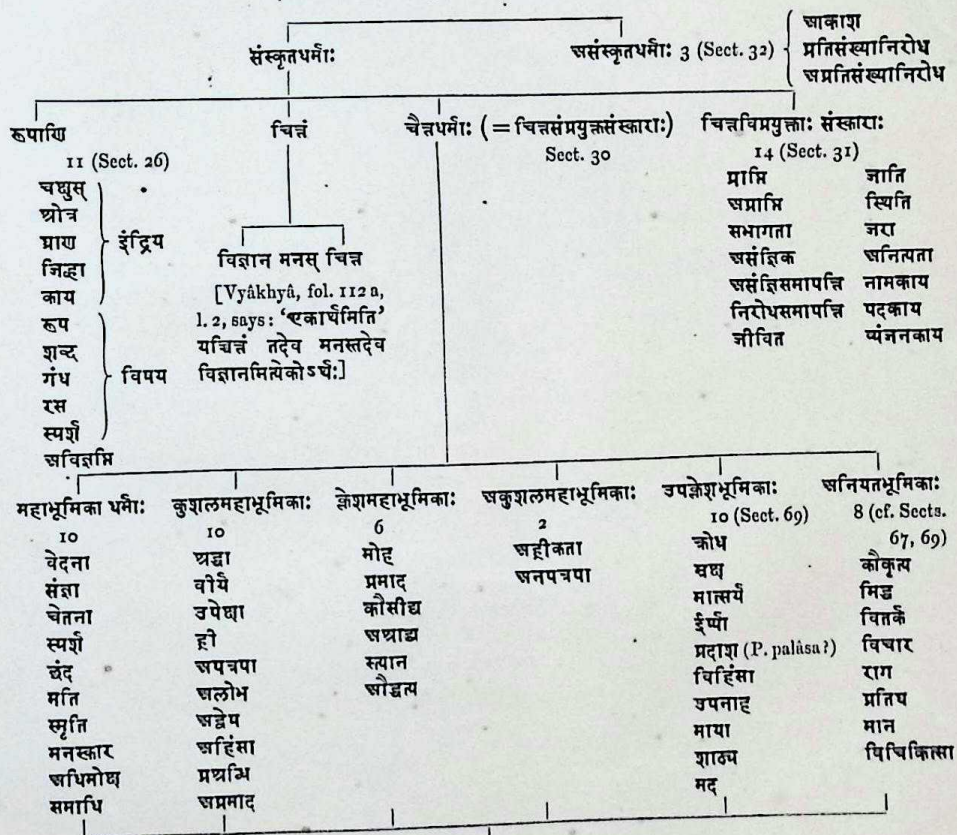
इति नागार्जुनपादविरचितायां धर्मसंग्रहः समाप्तः ॥

The Chinese Version ends with the eighty Anuvyañḡanas, and mentions no author.

Both MSS. agree in °रचितायां, which may be for °रचितोऽयं. But perhaps this locative may refer to another work of Nāgārguna, such as his commentary on the *Pragñāpāramitā*, and the title may be an abbreviation of नागार्जुनपादविरचितायां प्रज्ञापारमितावृत्तौ धर्मसंग्रहः. Though this is a mere conjecture, I cannot make the correction of °रचितायां into °रचितोऽयं without hesitation, for it is a matter of importance, as the latter reading would make our संग्रह definitely a work of Nāgārguna.

THE SEVENTY-FIVE DHARMAS

(see the second chapter of the Abhidharmakosa).



46

संस्कृत 72, i.e.	रूप	11
	चित्त	1
	चैतन्य	46
	चित्तविप्रयुक्त	14
असंस्कृत		3
		75 dharmas.

N. B. Those terms are explained in the Abh. Vyākhyā, fol. 98 and following, and fol. 376 a, l. 2, and following.

THE FIVE SKANDHAS, TWELVE ÂYATANAS, AND EIGHTEEN DHÂTUS,

COLLECTED FROM THE FIRST CHAPTER OF THE ABHIDHARMAKOSA.

5 स्कंध Sect. 22

रूप 3

5 इंद्रिय — चक्षुस् श्रोत्रं घ्राणं जिह्वा काय

5 विषय
Sect.
33

रूप 2
Sect.
34

वर्णरूप
संस्काररूप

4 — नील पीत लोहित श्वदात .
8 — दीर्घं ह्रस्व वृत्तं परिसंज्ञल उन्नतं चवनत
सातं विसातं
or 20, adding छाया आतप आलोक संघकार
अध धूम रजस् महिका
or 21, adding नभस् (Vyākhyā, fol. 19 b,
नभश्चैकवर्णमिति)

— शब्द 8 — (शब्दः) अनुपातमहाभूतहेतुकः सत्त्वाख्योऽसत्त्वाख्यो मनोज्ञान-
Of Sect. नोज्ञश्च । उपातमहाभूतहेतुकः सत्त्वाख्योऽसत्त्वाख्यो मनोज्ञा-
35 मनोज्ञश्च ॥

(सत्त्वाख्यो शब्दः is the sound caused by speech,
hands, &c.

असत्त्वाख्यो शब्दः is the sound caused by winds,
forests, rivers, &c.)

— गंध 4 — सुगंधं दुर्गंधं समगंधं विषमगंधं

Sect. 37

— रस 6 — तिक्तं अम्लं लवणं कटुकं मधुरं कषायं

Sect. 36

— स्पर्श 11 — पृथ्वी अप् तेजस् वायु लघुत्वं गुरुत्वं द्रव्यत्वं कर्कशत्वं जि-
Sects. घासा पिपासा शीतं
38, 39 1 2

— 2 अविज्ञप्ति — विज्ञप्ति समाधि संभूतं कुशलाकुशलं रूपं (Vyākhyā, fol. 25 a, l. 2)

— वेदना 3. Sect. 27

— संज्ञा Sect. 28

— संस्काराः 58, i. e. —
Sects. 31, 32

— 44 चैतन्यधर्म (here वेदना and संज्ञा are excluded)
— 14 चित्तविप्रयुक्तसंस्काराः

} See the other table.

— विज्ञान 6 — चक्षुर्विज्ञानं श्रोत्रं घ्राणं जिह्वा कायं मनस्

— 12 आयतन { चक्षुःश्रोत्रघ्राणजिह्वाकायमनआयतनानि
Sect. 24 रूपशब्दगंधरसस्पर्शधर्मायतनानि

— 18 धातु { चक्षुःश्रोत्रघ्राणजिह्वाकायमनोधातवः
Sect. 25 रूपशब्दगंधरसस्पर्शधर्माधातवः
चक्षुर्विज्ञानमनोविज्ञानधातवः

CONTENTS.

SECT.

- I. रत्न¹, 3.
 II. यान¹, 3.
 III. बुद्ध², 5.
 IV. देवी², 4.
 V. रत्न², 5.
 VI. तयागत², 7.
 VII. लोकपाल, 4.
 VIII. लोकपाल², 8.
 IX. लोकपाल, 10.
 X. लोकपाल², 14.
 XI. क्रोध², 10.
 XII. बोधिसत्त्व², 8.
 XIII. योगिनी², 6.
 XIV. अनुत्तरपूजा, 7.
 XV. कुशलमूल, 3.
 XVI. ब्रह्मविहार², 4.
 XVII. पारमिता⁴, 6.
 XVIII. पारमिता, 10.
 XIX. संग्रहवस्तु, 4.
 XX. सभिज्ञा, 5.

SECT.

- XXI. चार्यसत्त, 4.
 XXII. स्कंध, 5.
 XXIII. लोकोत्तरपंचस्कंध, 5.
 XXIV. चायतन⁵, 12.
 XXV. धातु, 18.
 XXVI. रूपस्कंध⁶, 11.
 XXVII. वेदना, 3.
 XXVIII. संज्ञास्कंध, 1.
 XXIX. संस्कारः, 2.
 XXX. चित्तसंप्रयुक्तसंस्काराः,
 40.
 XXXI. चित्तविप्रयुक्तसंस्काराः,
 13.
 XXXII. असंस्कृत, 3.
 XXXIII. विषय, 6.
 XXXIV. रूपं विषयस्वभाव⁷.
 XXXV. शब्द, 18 (?).
 XXXVI. रस, 6.
 XXXVII. गंध, 4.
 XXXVIII. स्पर्श, 11.

SECT.

- XXXIX. महाभूत, 5.
 XL. भौतिक, 5.
 XLI. शून्यता⁵, 20.
 XLII. प्रतीत्यसमुत्पाद, 12.
 XLIII. बोधिपाक्षिका धर्माः,
 37.
 XLIV. स्मृत्युपस्थान, 4.
 XLV. सम्यक्प्रमाण, 4.
 XLVI. वृद्धिपाद, 4.
 XLVII. इन्द्रिय, 5.
 XLVIII. बल⁸, 5.
 XLIX. बोध्यंग⁹, 7.
 L. चार्याष्टांगिकमार्ग, 8.
 LI. प्रतिसंविद्¹⁰, 4.
 LII. धारणी¹⁰, 4.
 LIII. प्रतिशरण्य, 4.
 LIV. अनुस्मृति, 6.
 LV. धर्मपद, 4.
 LVI. अनुकुशल, 10.
 LVII. गति¹¹, 6.

I. = India Office Library MS.
 Ch. = The Chinese Version.

C. = Cambridge MS.

F. = The Fragment belonging to

the Cambridge Library.

Ch. = The Chinese Version.

F. = The Fragment belonging to

sect. XIX.

Ch. = The Chinese Version.

F. = The Fragment belonging to

sect. XIX.

Ch. = The Chinese Version.

F. = The Fragment belonging to

sect. XIX.

Ch. = The Chinese Version.

F. = The Fragment belonging to

sect. XIX.

Ch. = The Chinese Version.

F. = The Fragment belonging to

SECT.

- LVIII. धातु¹, 6.
 LIX. विमोक्ष², 8.
 LX. आनंतय³, 5.
 LXI. लोकधर्म³, 8.
 LXII. प्रवचन, 9.
 LXIII. भूतगुण, 12.
 LXIV. भूमि, 10.
 LXV. भूमि³, 13.
 LXVI. चक्षुस्³, 5.
 LXVII. क्लेश⁴, 6.
 LXVIII. दृष्टि, 5.
 LXIX. उपक्लेश⁵, 24.
 LXX. आहार⁶, 5.
 LXXI. भय⁶, 5.
 LXXII. ध्यान⁶, 4.
 LXXIII. विमोक्ष⁷, 3.
 LXXIV. वज्रिता (बोधिस-
 त्वानां), 10.
 LXXV. बल (बोधिसत्त्वानां),
 10.
 LXXVI. बल (तथागतस्य),
 10.
 LXXVII. वैशारद्य, 4.
 LXXVIII. मात्सर्य, 5.
 LXXIX. आवेणिकपुद्गलधर्म, 18.

SECT.

- LXXX. मार⁸, 4.
 LXXXI. अद्भुतग⁹, 4.
 LXXXII. अनुपूर्वसमाधिस-
 मापत्ति⁹, 9.
 LXXXIII. लक्षण, 32.
 LXXXIV. अनुयंजन, 80.
 LXXXV. रत्न (चक्रवर्तिनी), 7.
 LXXXVI. अध्वन्, 3.
 LXXXVII. कल्प, 4.
 LXXXVIII. युग, 4.
 LXXXIX. लोक, 2.
 XC. योनि, 4.
 XCI. कपाय, 5.
 XCII. सत्त्वाध्या(?)¹⁰, 3.
 XCIII. ज्ञान, 10.
 XCIV. ज्ञान, 5.
 XCV. सत्य, 2.
 XCVI. ध्यातिज्ञानलक्षण (च-
 तुरार्यसत्त्वेषु), 16.
 XCVII. दुःखसत्त्वे चत्वार आ-
 काराः, 4.
 XCVIII. समुदयसत्त्वे चत्वार
 आकाराः, 4.
 XCIX. निरोधसत्त्वे चत्वार आ-
 काराः, 4.

SECT.

- C. मार्गसत्त्वे चत्वार आकाराः,
 4.
 CI. समाधि, 4.
 CII. पुद्गलाः, 8.
 CIII. प्रतिपुद्गल, 8(?)¹¹.
 CIV. धर्मचक्रप्रवर्तक (आका-
 राः), 12.
 CV. दान, 3.
 CVI. शील, 3.
 CXVII. ध्याति, 3.
 CXVIII. वीर्य, 3.
 CIX. ध्यान, 3.
 CX. प्रज्ञा, 3.
 CXI. उपाय, 3.
 CXII. प्रणिधान, 3.
 CXIII. बल, 3.
 CXIV. ज्ञान, 3.
 CXV. आवरण, 2.
 CXVI. नैपत्य, 3.
 CXVII. संभार, 2.
 CXVIII. समाध्यावरण, 6.
 CXIX. प्रहाणसंस्कार (अष्टौ
 प्रतिपत्त्या)¹⁰, 8.
 CXX. द्वीप¹², 4.
 CXXI. उष्णरक्त¹³, 8.

¹ Omitted in Ch.² See note to LIX.³ Omitted in Ch.⁴ Ch. enumerates four

only. ⁵ Omitted in Ch. The Chinese Version adds, after sect. LXVIII, four sections, three of which are not found in our text, viz.: 1. Four Āsraṇas: kāmāśraṇa, bhavāśraṇa, avidyāśraṇa, and dviśīryāśraṇa. 2. Eight Rūpas: prithivī, āpas, tegas, vāyu, gandha, rasa, sparśa, and dharma. 3. Three Vimokṣhas: see sect. LXXIII. 4. Two Arūpas: ākāra and viśāṇa. Then the Version passes to eight Vimokṣhas, see sect. LIX. N.B. These terms are of course written in Chinese.

⁶ Omitted in Ch.⁷ See note to LXXIII.⁸ Ch. puts it after sect. XCI.⁹ Omitted in Ch. ¹⁰ Ch. omits from sect. XCII to sect. CXIX.¹¹ Eighteen (?).¹² Ch.

puts it after sect. CXXI.

¹³ Ch. puts it after sect. CXXII.

CONTENTS.

73

SECT.	SECT.	SECT.
CXXII. शीतनरक, 8.	CXXVIII. रूपावचरा देवाः ³	CXXXIV. अक्षय, 8.
CXXIII. पाताल ¹ , 7.	18.	CXXXV. विकल्प, 3.
CXXIV. चक्रवाड, 2.	CXXIX. अरूपावचरा देवाः, 4.	CXXXVI. समाधि, 4.
CXXV. पर्वत ² , 8.	CXXX. अलंघन, 3.	CXXXVII. व्याकृतवस्तु, 14.
CXXVI. सागर, 7.	CXXXI. महामैत्री, 3.	CXXXVIII. कुशलमूल, 3.
CXXVII. कामावचरा देवाः,	CXXXII. कर्मन्, 3.	CXXXIX. अकुशलमूल, 3.
6.	CXXXIII. प्रातिहार्य, 3.	CXL. शिक्षा, 3.

¹ Ch. omits this.² Ch. enumerates seven, omitting the eighth.³ Ch. enumerates

seventeen, and the Version ends here.

A LIST OF THE SUBJECTS IN THE
CHINESE VERSION OF THE DHARMA-SAMGRAHA,

TRANSLATED BY SH'-HU (DÂNAPÂLA?), A.D. 980-1000,
OF THE LATER SUÎ DYNASTY, A.D. 960-1127. SEVEN LEAVES.

Literal translation of the Chinese terms.	In the Sanskrit text. No.
I. Triratna	I.
II. Triyâna	II. ¹
III. Saptânuttarapûgâ	XIV. (?)
IV. Trimûla	XV. (?)
V. Dasapâramitâ	XVIII.
VI. Ashvâdasarûnyatâ	XLI. ²
VII. Katur-amita (?)	XVI.
VIII. Katurâsamgrahavastu	XIX.
IX. Pañcâbhigñâ	XX.
X. Katurâryasatya	XXI.
XI. Pañcaskandha	XXII.
XII. Lokottara-pañcaskandha	XXIII.
XIII. Dvâdasânga-pratityasamutpâda	XLII.
XIV. Saptatrimśad-bodhipâkshikadharma	XLIV.
XV. Katurdharma-viṅga	XLVII. (?)
XVI. Shāśānusmrīti	XLVIII.
XVII. Katurdharma-mudrâ	XLIX.
XVIII. Dasâkusala	L.
XIX. Katurmûlaklesa	LX. (?)
XX. Pañcadrîshî	LXI.
XXI. Katurâsava	(?)
XXII. Trivimoksha	LXVI.
XXIII. Ashvarûpa	(?)
XXIV. Dvy-arûpa	(?)
XXV. Ashvavimoksha	LIII.
XXVI. Navânga-pravaṇa	LVI.
XXVII. Dvâdasadhûtaguna	LVII.
XXVIII. Darabhûmi	LVIII.

¹ In C. only.

² Where 20 instead of 18.

LIST OF SUBJECTS IN CHINESE VERSION.

75

Literal translation of the Chinese terms.	In the Sanskrit text. No.
XXIX. Bodhisattva-dasavāsītā	LXVII.
XXX. Bodhisattva-dasabala	LXVIII.
XXXI. Tathāgata-dasabala	LXIX.
XXXII. Katur-vaśāradya	LXX.
XXXIII. Pañkāmātsarya	LXXI.
XXXIV. Ashādāsāvenika-buddhadharma	LXXII.
XXXV. Dvātrimsal-lakṣhaṇa	LXXVI.
XXXVI. Asīty-anuvyañjana	LXXVII.
XXXVII. Kakravartī-saptaratna	LXXVIII.
XXXVIII. Lokāśh/adharma	(?)
XXXIX. Tryadhyāya	LXXIX.
XL. Katurkalpa	LXXX.
XLI. Katurloka	(?)
XLII. Dvādharmā	(?)
XLIII. Katuryoni	LXXXIII.
XLIV. Pañkakāśhāya	LXXXIV.
XLV. Katurmāra	(?)
XLVI. Shāddharma (or, states of existence)	(?)
XLVII. Ash/a-sītanaraka	CXV.
XLVIII. Ash/a-ushmanaraka	CXIV.
XLIX. Katurdvīpa	CXIII.
L. Dvīākṛavāda	CXVII.
LI. Saptasuvāṇa (?) -parvata	CXVIII. ¹
LII. Saptasāgara	CXIX.
LIII. Sha/kāmāvaśaradeva	CXX.
LIV. Saptadāsa(rūpāvaśara)-deva	CXXI. ²

Thus the subjects in the Sanskrit text, which are wanting in the Chinese version, are Nos. 3-13, 17, 24-40, 43, 45, 46, 51, 52, 54, 55, 59, 62-65, 73-75, 81, 82, 84-112, 116, 122-133. But at the same time there are at least 8 subjects in the Chinese version which seem to be wanting in the Sanskrit text. We have 54 subjects in the Chinese version, 46 of which nearly agree with as many subjects in the Sanskrit text. $133 + 8 = 141$ is the total number of different subjects in the Sanskrit text and the Chinese version. In the Chinese version, this work is not ascribed to Nāgārjuna, but the Chinese title means literally 'Law-collection (= Dharmasaṃgraha)-name-number-sūtra.'

¹ Where 8 instead of 7.² Where 18 instead of 17.

THE TITLES OF THE SECTIONS

ARRANGED ALPHABETICALLY.

SECT.	SECT.	SECT.
LVI. अकुशल, 10.	CXXI. उष्णारक, 8.	OV. दान, 3.
CXXXIX. अकुशलमूल, 3.	XLVI. चुडिपाद, 4.	XOVII. दुःखसत्ये चत्वार जा- कारा; 4.
CXXXIV. अद्यय, 8.	CXXXII. कर्मन्, 3.	LXVIII. दृष्टि, 5.
LXXXVI. अध्वन्, 3.	LXXXVII. कल्प, 4.	IV. देवी, 4.
XIV. अनुत्तरपूना, 7.	XCI. कपाय, 5.	CXX. द्वीप, 4.
LXXXII. अनुपूर्वसमाधिस- मापत्ति, 9.	CXXVII. कामावचरा देवाः, 6.	CIV. धर्मचक्रप्रवर्तक (आका- राः), 12.
LXXXIV. अनुव्यञ्जन, 80.	XV. कुशलमूल, 3.	LV. धर्मपद, 4.
LIV. अनुस्मृति, 6.	CXXXVIII. कुशलमूल, 3.	LVIII. धातु, 6.
XX. अभिज्ञा, 5.	XI. क्रोध, 10.	XXV. धातु, 18.
CXXIX. अरूपावचरा देवाः, 4.	LXVII. क्लेश, 6.	LII. धारणी, 4.
CXXX. अलंघन, 3.	CVII. क्षाति, 3.	LXIII. धूतगुण, 12.
XXXII. असंस्कृत, 3.	XCVI. क्षातिज्ञानलक्षण (च- तुरार्यसत्येषु), 16.	CIX. ध्यान, 3.
LX. आर्नतर्क, 5.	LVII. गति, 6.	LXXII. ध्यान, 4.
XXIV. आयतन, 12.	XXXVII. गंध, 4.	XCIX. निरोपसत्ये चत्वार जा- काराः, 4.
XXI. आर्यसत्य, 4.	CXXIV. चक्रवाद, 2.	CXVI. नैरात्म्य, 2.
L. आर्याष्टांगिकमार्ग, 8.	LXVI. चक्षुस्, 5.	CXXV. पर्वत, 8.
CXV. आवरण, 2.	XXXI. चित्तविप्रयुक्तसंस्काराः, 13.	CXXXIII. पाताल, 7.
LXXIX. आवेगिकबुद्धधर्म, 18.	XXX. चित्तसंप्रयुक्तसंस्काराः, 40.	XVII. पारमिता, 6.
LXX. आहार, 5.	CXIV. ज्ञान, 3.	XVIII. पारमिता, 10.
XLVII. इंद्रिय, 5.	XCIV. ज्ञान, 5.	CII. पुद्गलाः, 8.
LXIX. उपक्लेश, 24.	XCIII. ज्ञान, 10.	CX. प्रज्ञा, 3.
CXI. उपाय, 3.	VI. तयागत, 7.	CXII. प्रणिधान, 3.

TITLES OF SECTIONS.

77

SECT.	SECT.	SECT.
CIII. प्रतिपुत्रल, 8 (for 18?).	LXXX. नार, 4.	LIX. विमोक्ष, 8.
LIII. प्रतिशरण, 4.	C. मार्गसूत्रे चत्वार आकाराः,	XXXIII. विषय, 6.
LI. प्रतिसंविद्, 4.	4.	CVIII. वीर्य, 3.
XLII. प्रतीत्यसमुत्पाद, 12.	II. यान, 3.	XXVII. वेदना, 3.
XLII. प्रवचन, 9.	LXXXVIII. युग, 4.	LXXXVII. वैशारद्य, 4.
CXIX. प्रहाणसंस्कार (सद्यै प्रतिपत्त्या), 8.	XIII. योगिनी, 6.	CXXXVII. व्याकृतवस्तु, 14.
XXXIII. प्रातिहार्य, 3.	XC. योनि, 4.	XXXV. शब्द, 18 (28?).
CXIII. चल, 3.	V. रक्ष, 5.	CXL. शिक्षा, 3.
XLIX. चल, 5.	I. रत्न, 3.	CXXII. शीतनरक, 8.
LXXVI. चल (तथागतस्य),	LXXXV. रत्न (चक्रवर्तिनां),	CVI. शील, 3.
10.	7.	XLI. शून्यता, 20.
LXXV. चल (बोधिसत्त्वानां),	XXXVI. रस, 6.	LXXXI. श्रद्धांग, 4.
10.	XXXIV. रूपं विषयस्वभावं.	XXIX. संस्काराः, 2.
III. बुद्ध, 5.	XXVI. रूपस्कंध, 11.	XIX. संग्रहवस्तु, 4.
XLIII. बोधिपाक्षिका धर्माः,	CXXXVIII. रूपावचरा देवाः,	XXVIII. संज्ञास्कंध, 1.
37.	18.	XCH. सत्त्वाध्य, 3.
XII. बोधिसत्त्व, 8.	LXXXIII. लक्षण, 32.	XCV. सत्य, 2.
XLIX. बोध्यंग, 7.	LXXXIX. लोक, 2.	CI. समाधि, 4.
XVI. ब्रह्मविहार, 4.	LXI. लोकधर्म, 8.	CXXXVI. समाधि, 4.
LXXI. भय, 5.	VII. लोकपाल, 4.	CXVIII. समाध्यावरण, 6.
LXIV. भूमि, 10.	VIII. लोकपाल, 8.	XCVIII. समुद्रयस्ये चत्वार आकाराः, 4.
LXV. भूमि, 13.	IX. लोकपाल, 10.	CXVII. संभार, 2.
XL. भौतिक, 5.	X. लोकपाल, 14.	XLV. सम्यक्प्रमाण, 4.
CII. मंजुपुरं चतुर्गुलाः (?), 8.	XXIII. लोकोत्तरपंचस्कंध, 5.	CXXVI. सागर, 7.
XXXIX. महाभूत, 5.	LXXXIV. वशिता (बोधिसत्त्वा- नां), 10.	XXII. स्कंध, 5.
CXXXI. महाभैरी, 3.	CXXXV. चिकित्स, 3.	XXXVIII. स्मरण्य, 11.
LXXXVIII. मात्सर्य, 5.	LXXXIII. विमोक्ष, 3.	XLIV. स्मृत्युपस्थान, 4.

INDEX OF WORDS.

The Roman numerals refer to the titles of sections, and the English figures to the sections.

अकनिष्ठ, 128.	अद्वेय, 30, 138.	अनात्मतः, 97.
अकुशल, (ten) LVI.	अधिचिन्तशिष्टा, 140.	अनाभोग, 118.
अकुशलमूल, (three)	अधिप्रज्ञाशिष्टा, 140.	अनालंघन (?), 130, 131.
CXXXIX.	अधिमुक्तिवत्, 75.	अनित्यतः, 97.
अष्टाण, (eight) CXXXIV.	अधिमुक्तिवशिता, 74.	अनित्यता, 31.
अद्योम्य, 3.	अधिमोक्ष, 30.	अनिताः सवैसंस्काराः, 55.
अग्नि, 8.	अधिशीलशिष्टा, 140.	अनिमित्त, 73.
अचरटकिराज, 11.	अध्यात्मप्रमोदन, 72.	अनुत्तरपूजा, (seven) XIV.
अचल, 123.	अध्यात्मवहिर्धाशून्यता, 41.	अनुत्पन्निकधर्मधांति, CVII
अचला, 64.	अध्यात्मरूपसंज्ञिन, 59.	note.
अच्छ (for अष्ट), 34.	अध्यात्मशून्यता, 41.	अनुत्पद्यवेदनीय, 132.
अट्ट, 122.	अध्येषण, 14.	अनुत्पन्न, 45.
अंडज, 90.	अध्वन्, (three) LXXXVI.	अनुत्पाद (अनुत्पन्नानामकु-
अतप, 128.	अनंतगंज, XII note.	शलानां धर्माणां), 45.
अतीतिऽध्वन्यसंगमप्रतिहतज्ञानं,	अनंतवर्षांशोकः, 157.	अनुत्पादज्ञान, 93.
79.	अनपचपा, 30, 69.	अनुपहतकण्ठेन्द्रियता, 84 (70).
अतीतोऽध्या, 86.	अनपन्नक, 128.	अनुपूर्वगात्रता, 84 (20).
अत्यंतशून्यता, 41.	अनवकारशून्यता, 41.	अनुपूर्वदंष्ट्रता, 84 (59).
अदत्तादान, 56.	अनवरागशून्यता, 41.	अनुपूर्वसमापिसमापत्ति, (nine)
अदीनगात्रता, 84 (29).	अनागतेऽध्वन्यसंगमप्रतिहत-	LXXXXII.
अदुःखा, 27.	ज्ञानदर्शन, 79.	अनुपूर्वागुलिता, 84 (6).
अदुःखामुखा (वेदना), 27,	अनागतोऽध्या, 86.	अनुमोदना, 14.
72.	अनागामिन्, 102, 103.	अनुलोमिकी (धांति), CVII
अद्भुतधुमं, 62.	अनागामिफलप्रतिपन्नक, 102.	note.

अनुयंजन, (eighty) LXXXIV.
 अनुशासनीप्रतिहार्य, 133.
 अनुस्मरणविकल्प, 135.
 अनुस्मृति, (six) LIV.
 अंतर्ग्राहदृष्टि, 68.
 अंतरकल्प, 87.
 अंतरापरिनिर्वायिन्, 103.
 अंतर्वाह्लोक, 137.
 अंतर्वाह्नानंतर्वाह्लोकश्च, 137.
 अंधकार, 34.
 अन्वयज्ञान, 93.
 अपचपा, 30.
 अपप, 122.
 अपरलोदानि, 120.
 अपरवेदनीय, 132.
 अपरांतकोटिपरिज्ञाय, 92.
 अपरिज्ञानललाटता, 84 (71).
 अपरूपकेशता, 84 (78).
 अप्रणिहित, 73.
 अप्रतिसंस्थानिरोध, 32.
 अप्रतिसंस्थायोपेक्षा, 79.
 अप्रमाणाम, 128.
 अप्रमाद, 30.
 अप्रामि, 31.
 अभावशून्यता, 41.
 अभावस्वभावशून्यता, 41.
 अभिज्ञा, (five) XX. See Bur-
 nouf, Lotus, p. 291.
 अभिज्ञान, 104.
 अभिज्ञेय, 104.
 अभिध्या, 56.
 अभिनीलनेत्रता, 83.

अभिमुखी, 64.
 अभिपेक्षभूमि, LXIV note.
 अभिसंस्कारपरिनिर्वायिन्,
 103.
 अभिसंचोधिपैशारश्च, 77.
 अभुग्नकुक्षिता, 84 (37).
 अमिताभ, 3.
 अमोयसिद्धि, 3.
 अमोह, 138.
 अम्ल, 36.
 अयशस्, 61.
 अरूपावचरा देवाः, (four)
 CXXXIX.
 अर्चिष्मती, 64.
 अर्चिचयी, 19.
 अर्चप्रतिश्रयता, 53.
 अर्चप्रतिसंविद्, 51.
 अर्द्धभुत, 103.
 अर्बुद, 122.
 अर्हेत्, 102.
 अर्हेत्फलप्रतिपन्नक, 102.
 अर्हेद्द्वय, 60.
 अलक्ष्यशून्यता, 41.
 अलंघन, (three) CXXX.
 अलाभ, 61.
 अलोभ, 30, 138.
 अवक्रगामिता, 84 (17).
 अवदान, 34.
 अवदान, LXII note.
 अवनत, 34.
 अवलोकितेश्वर, XII note.
 अविकल्पक, 113.

अविज्ञप्ति, 26.
 अविद्या, 42, 67.
 अविज्ञानललाटता, 84 (71).
 अविरलदंतता, 83.
 अविषमपादता, 84 (10).
 अवोचि, 121.
 अवृह, 128.
 अय्याकृतवस्तु, (fourteen)
 CXXXVII.
 अशाश्वतो लोकः, 137.
 अशेषवैभूषितध्यान, 109.
 अशोकभय, 71.
 अश्राद्ध, 30, 69.
 अश्रकण्ठ, 125.
 अश्वरत्न, 85.
 असंस्कृत, (three) XXXII.
 असंस्कृतशून्यता, 41.
 असंज्ञिक, 31.
 असंसिद्धि, 128.
 असमाहितचित्त, 79.
 असंमन्य, 69. See sam-
 praganya.
 असंमुणितकेशता, 84 (77).
 असुर, 10, 57.
 अहंकारममकारपरित्याग, 15.
 अहिंसा, 30.
 अही, 69.
 अहीकता, 30.
 आकाश, 32, 39, 58.
 आकाशानंतत्वायतन, 59.
 आकाशानंतत्वायतनोपग, 129.
 आर्किचन्यायतन, 59.

- आकिंचन्यायतनोपग, 129.
 आजीविकभय, 71.
 आतप, 34.
 आत्मधारणी, 52.
 आदर्शनज्ञान, 94.
 आदेशनाम्रातिहार्य, 133.
 आनंतर्य, (five) LX.
 आनंतर्यसमाधि, 101.
 आनुलोमिकी (घांति), see
 OVII.
 आपः, 38, 39, 58, 123.
 आभाखर, 128.
 आभ्यवकाशिक, 63.
 आमिषदान, 105.
 आपतन, (twelve) XXIV.
 आपतपाणिलिखता, 84 (47).
 आपतपाणिता, 83.
 आपतभृक्ता, 84 (65).
 आयुःकपाय, 91.
 आयुर्वेदिता, 74.
 आरण्यक, 63.
 आरूप्यसमापत्ति, 82.
 आर्यसत्त्व, (four) XXI; 81,
 104.
 आर्याष्टांगिकमार्ग, (eight) L;
 43.
 आलोक, 34.
 आलोकसमाधि, 101.
 आवरण, (two) CXV.
 आवासमात्मर्थ, 78.
 आवेशिकबुद्धधर्म, (eighteen)
 LXXIX.
 आशयविशुद्धि, 15. •
 आश्रयधयज्ञानबल, 76.
 आश्रयधयज्ञानवैशारद्य, 77.
 आहार, (five) LXX.
 इतिवृत्तक, LXII note.
 ईदृ, 8.
 ईद्रिय, (five) XLVII; 43.
 ईद्रियविकलता, 134.
 ईर्ष्या, 30, 69.
 ईशापर, 125.
 ईशान, 8.
 उत्तरकुरुद्वीप, 120.
 उत्पद्यवेदनीय, 132.
 उत्पन्न, 45.
 उत्पल, 122.
 उत्संगपादता, 83.
 उत्साहगात्रता, 84 (30).
 उदधि, 126.
 उदान, 62.
 उन्नत, 34.
 उपकेश, (twenty-four) LXIX.
 उपदेश, 62.
 उपनाह, 30, 69.
 उपपादुक, 90.
 उपहस्यपरिनिर्वायिन, 103.
 उपादान, 42.
 उपाय, (three) CXI; 18.
 उपायास, 42.
 उपेक्षा, 16, 30, 119.
 उपेक्षासंबोध्मंग, 49.
 उपेक्षास्मृतिपरिशुद्धि, 72.
 उपेक्षास्मृतिसंज्ञन्य, 72.
 उष्णनरक, (eight) CXXI.
 उष्णीप, 11.
 उष्णीपशिरस्कता, 83.
 ऊर्णालंकृतमुखता, 83.
 ऊर्ध्वाग्रोमता, 83.
 चुनुगात्रता, 83.
 चुद्धि, 20.
 चुद्धिपाद, (four) XLVI; 43.
 चुद्धिमातिहार्य, 133.
 चुद्धिविशता, 74.
 एकपान, II note.
 एकवीचिक, 103.
 एकादशमृतिष्ठसमाधि, 101.
 एकासनिक, 63.
 ऐनेयनंपता, 83.
 औद्धत्य, 30, 69, 118.
 कटु, 36.
 कनकमुनि, 6.
 कर्हणा, 16.
 कर्कशत्व, 38.
 कर्मन्, (three) CXXXII;
 81.
 कर्मफल, 81.
 कर्मवशिता, 74.
 कर्मविपाकज्ञानबल, 76.
 कर्मव्यावर्तक, 113.
 कलियुग, 88.
 कल्प, (four) LXXXVII.
 कल्पकपाय, 91.
 कवलीकाराहार, 70.
 कपाय, (five) XCI; 36.
 कांचन, 123.

INDEX OF WORDS.

81

काममिथ्याचार, 56.
 कामाचवरा देवाः, (six)
 CXXXVII.
 काय, 24, 25, 26, 44.
 कायविज्ञान, 25.
 कायसाधिन, 103.
 कायस्मृत्युपस्थान, 44.
 कालभूज, 121.
 काश्यप, 6.
 कुट्टपि, 67.
 कुचेर, 7, 8.
 कुशलमात्सर्य, 78.
 कुशलमूल, (three)
 CXXXVIII; 45.
 कुशलमूल, (three) XV.
 कुशलसंग्राहशील, 106.
 कृतयुग, 88.
 कृत्यानुष्ठानज्ञान, 94.
 कृष्ण, 9.
 कोपगतचस्तिगुह्यता, 83.
 कौकृत्य, 69.
 कौसीद्य, 30, 69, 118.
 क्रकुचंद, 6.
 क्रोध, (ten) XI; 30, 69.
 केश, (six) LXVII.
 केशकपाय, 91.
 केशमार, 80.
 केशाचरण, 115.
 केशोपकर्षक, 113.
 क्षयज्ञान, 93.
 क्षाति, (three) CVII; 17,
 18.

क्षातिज्ञानलक्ष्य (चतुरार्यस-
 त्रेषु), (sixteen) XCVI.
 क्षातिवल, 75.
 क्षामकुक्षिता, 84 (38).
 क्षार, 126.
 क्षितिगर्भ, 12.
 क्षिप्रमुखाभिसंबोध, 111.
 क्षीर, 126.
 खगर्भ, 12.
 खदिरक, 125.
 खन्न, 103.
 खन्नरत्न, 85.
 खलुपश्चाद्भक्तिक, 63.
 गगणगंज, 12, 136.
 गतिः, (six) LVII.
 गंध, (four) XXXVII; 24,
 25, 26, 33, 40.
 गंभीरकुक्षिता, 84 (31).
 गंभीरनाभिता, 84 (39).
 गंभीरपाणिलेखता, 84 (46).
 गाथा, 62.
 गुडाकेशता, 84 (76).
 गुरुत्न, 38.
 गूढगल्फता, 84 (9).
 गूढशिरता, 84 (7).
 गेय, 62.
 गोपधनेचता, 83.
 ग्रंथधारणी, 52.
 घृत, 126.
 घोषानुगा, CVII note.
 घ्राण, 24, 25, 26.
 घ्राणविज्ञान, 25.

चक्ररत्न, 85.
 चक्रवर्तिन, 11.
 चक्रवाड, (two) OXXIV;
 124.
 चक्रसंवर, XI note.
 चर्त्ताकितपाणिपादतलता, 83.
 चक्षुर्विज्ञान, 25.
 चक्षुस्, (five) LXVI; 24,
 25, 26, 104.
 चतुर्भारकोटिपरिहाय, 92.
 चंद्र, 10.
 चांडिका, 13.
 चातुर्मेहाराजकायिक, 127.
 चारुगामिता, 84 (16).
 चिकित्सा, 67.
 चित्तांतरांशता, 83.
 चित्त (चुडिपाद), 46.
 चित्तवशिता, 74.
 चित्तविप्रयुक्तसंस्काराः, (thir-
 teen) XXXI; 29.
 चित्तविस्तरा, LXIV note.
 चित्तसंप्रयुक्तसंस्काराः, (forty)
 XXX; 29.
 चित्तस्मृत्युपस्थान, 44.
 चित्तोत्पादविरागिता, 134.
 चित्रकेशता, 84 (75).
 चित्रपक्षता, 84 (63).
 चित्रांगुलिता, 84 (5).
 चिंतामयी (adj. f.), 110.
 चेतना, 30, 119.
 च्युत्युत्पत्तिज्ञानचल, 76.
 छत्रांगुलिता, 84 (4).

चंद (संस्कार), 30.	तपागतदृष्टचित्ररूपिरोत्पाद, 60.	दुःख, 21, 61, 104.
चंदपरिहाण, 79.	तनुजिह्वाता, 84 (51).	दुःखज्ञान, 93.
चंदसमाधिप्रहाणाय (चृद्धि- पाद), 46.	तपन, 121.	दुःखतः, 97.
छाया, 34.	ताघनखता, 84 (1).	दुःखनिरोध, 104.
जन्मनिदेश, LXIV note.	तारा (देवी), 4.	दुःखमार्गगामिन, 104.
जन्मवशिता, 74.	तिक्त, 36.	दुःखसत्ये चत्वार आकाराः, (four) XCVII.
जंबुद्वीप, 120.	तिर्यक्, 57.	दुःखसमुदय, 104.
जप, 31.	तिर्यगुपपत्ति, 134.	दुःखा (वेदना), 27.
जराकरण, 42.	तीक्ष्णदर्शिता, 84 (56).	दुःखाः सर्वसंस्काराः, 55.
जरायुज, 90.	तुंगनखता, 84 (3).	दुःखाधिवासनाध्यांति, 107.
जातक, 62.	तुंगनासता, 84 (60).	दुःखे धर्मज्ञानध्यांतिः, 96.
जाति, 31, 42.	तुषित, 127.	दुःखे धर्मज्ञानं, 96.
जालाचलवद्धांगुलिपाणिपाद- तलता, 83.	तूलसदृशसुकुमारपाणिता, 84 (44).	दुःखेऽन्वयज्ञानध्यांतिः, 96.
जिपात्ता, 38.	तृष्णा, 42.	दुःखेऽन्वयज्ञानं, 96.
जिह्वा, 24, 25, 26.	तेजस्, 38, 39, 58.	दुरारोहा, LXIV note.
जिह्वाविज्ञान, 25.	त्यागानुस्मृति, 54.	दुर्गतिभय, 71.
जीव, 137.	त्रायस्त्रिंश, 127.	दुर्गंध, 37.
जीविन, 31.	त्रिरत्न, 81.	दुर्नया, LXIV note.
ज्ञान, (ten) XCIII; (five) XCIV; (three) CXIV; 18, 104.	त्रिशरणगमना (अनुत्तरपूजा), 14.	दूरंगमा, 64.
ज्ञानदर्शन, 23.	त्रेतायुग, 88.	दृश, 59.
ज्ञानप्रतिशरण्याता, 53.	त्रैचीवरिक, 63.	दृष्टधर्मवेदनीय, 132.
ज्ञानचल, 75.	दधि, 126.	दृष्टधर्मसम, 103.
ज्ञानचती, 65.	दान, (three) CV; 17, 18, 19, 62.	दृष्टि, (five) LXVIII.
ज्ञानवशिता, 74.	दिव्यचक्षुस्, 20, 66.	दृष्टिकषाय, 91.
ज्ञानसंभार, 117.	दिव्यश्रोत्र, 20.	दृष्टिपरामार्श, 68.
ज्ञेयावरण, 115.	दीर्घ, 34.	दृष्टिप्राप्त, 103.
तपागत, (seven) VI; 137.	दीर्घागुलिता, 83.	देव, 57.
	दीर्घायुपदेवोपपत्ति, 134.	देवकुलंकुल, 103.
		देवपुत्रमार, 80.
		देवानुस्मृति, 54.
		देवी, (four) IV.

देशना, 14.
 द्वापयुग, 88.
 द्वीप, (four) CXX.
 द्वेप, 139.
 धनदा, IV note.
 धरणिताल, 123.
 धर्म, 1, 24, 33, 45.
 धर्मचक्रप्रवर्तक, (twelve साकार)
 OIV.
 धर्मचक्षुस्, 66.
 धर्मज्ञान, 93.
 धर्मदान, 105.
 धर्मधातु, 25.
 धर्मधारणी, 52.
 धर्मनिध्यानध्यांति, 107.
 धर्मनैरात्म्य, 116.
 धर्मपद, (four) LV.
 धर्मप्रतिश्रयता, 53.
 धर्मप्रतिसंविद्, 51.
 धर्मप्रविचयसंयोज्यंग, 49.
 धर्ममात्सर्य, 78.
 धर्मनेषा, 64.
 धर्मलंघन, 131.
 धर्मवशिता, 74.
 धर्मस्मृत्युपस्थान, 44.
 धर्मानुसारिन्, 103.
 धर्मानुस्मृति, 54.
 धर्मालंघन, 130.
 धातु, (eighteen) XXV; (six)
 LVIII.
 धारणी, (four) LII.
 धूतगुण, (twelve) LXIII.

धूस, 34.
 धृतराष्ट्र, 7.
 ध्यान, (four) LXXII; (three)
 OIX; 17, 18, 82.
 ध्यानविमोक्षसमाधि समापत्ति-
 संज्ञेश्वरदानयुक्त्यानज्ञा-
 नवल, 76.
 ध्यानाहार, 70.
 नरक, 57, 123; see उष्ण°,
 शीत°.
 नरकोपपत्ति, 134.
 नागचक्रांतगामिता, 84 (12).
 नात्पायतवचनता, 84 (48).
 नानात्वसंज्ञा, 79.
 नानाधातुज्ञानवल, 76.
 नानाधिमुक्तिज्ञानवल, 76.
 नामकाय, 31.
 नामतिक, 63.
 नामरूप, 42.
 निःसरणतः, 99.
 निग्रंथिशिरता, 84 (8).
 निदान, LXII note.
 निंदा, 61.
 निमित्तोद्ग्रहणात्मिका (संज्ञा-
 स्कंध), 28.
 निरर्षुद, 122.
 निरात्मानः सर्वसंस्काराः, 55.
 निरुक्तिप्रतिसंविद्, 51.
 निरुपमा, 65.
 निरोध, 21.
 निरोधज्ञान, 93.
 निरोधतः, 99.

निरोधसत्ते चत्वार साकाराः,
 (four) XOXIX.
 निरोधसमापत्ति, 82.
 निरोधे धर्मज्ञानध्यांतिः, 96.
 निरोधे धर्मज्ञानं, 96.
 निरोधेऽन्वयज्ञानध्यांतिः, 96.
 निरोधेऽन्वयज्ञानं, 96.
 निर्माणरति, 127.
 नीतार्थप्रतिश्रयता, 53.
 नील, 34.
 नीलदंष्ट्र, 11.
 नेमिपरगिरि, 125.
 नेयार्थप्रतिश्रयता, 53.
 नैरात्म्य, (two) OXVI.
 नैर्द्युत, 8.
 नैर्घाणिक, 100.
 नैर्घाणिकमार्गावतरणचैशारद्य,
 77.
 नैवशाश्वतो नाशाश्वतश्च, 137.
 नैवसंज्ञानासंज्ञायतनं, 59.
 नैवसंज्ञानासंज्ञायतनोपग, 129.
 नेवांतवाचनानंतवांछ, 137.
 नेपथ्यिक, 63.
 न्यग्रोधपरिमंडलता, 83.
 न्यायतः, 100.
 पदकाय, 31.
 पद्य, 122.
 पद्यपाणि, XII note.
 पद्मांतक, 11.
 परचिह्नज्ञान, 20, 93.
 परनिर्मितवशवर्तिन्, 127.
 परनिष्ठावीर्य, 108.

- परभावशून्यता, 41.
 परमार्थशून्यता, 41.
 परमार्थसत्य, 95.
 परं मरणात्, 137.
 परिणमना, 14.
 परिणायकत्वं, 85.
 परिपूर्णव्यञ्जनता, 84 (24).
 परिमंडल, 34.
 परिष्कारवशिता, 74.
 परीक्षण, 128.
 परीक्षा, 128.
 परोपकारधर्मक्षान्ति, 107.
 पर्वत, (eight) CXXV.
 पर्पदसाद्यभय, 71.
 पांगुकूलिक, 63.
 पांडरा (देवी), 4.
 पाताल, (seven) CXXIII.
 पापदेशना, 14.
 पारमिता, (six) XVII; (ten) XVIII.
 पारुष्यं, 56.
 पितृवध, 60.
 पिपासा, 38.
 पीत, 34.
 पीनायतभुजलता, 84 (68).
 पुण्यप्रसव, 128.
 पुण्यचल, 75.
 पुण्यसंभार, 117.
 पुण्यानुमोदना, 14.
 पुद्गल, (eight ?) CII.
 पुद्गलनैराह्य, 116.
 पुद्गलप्रतिशरणता, 53.
 पुरुषवाक्यश्च, 35.
 पुरुषहस्तादिशब्द, 35.
 पुष्पमंडिता, LXIV note.
 पूजना, 14.
 पूर्वनिवासानुस्मृति, 20.
 पूर्वनिवासानुस्मृतिज्ञानबल, 76.
 पूर्वविदेह, 120.
 पूर्वोक्तोटिपरिहाय, 92.
 पृथुचारुमंडलगात्रता, 84 (25).
 पृथुललाटता, 84 (72).
 पृथ्वी, 10, 38, 39, 58.
 पेंडपातिक, 63.
 पैशुन्य, 56.
 प्रकृतिशून्यता, 41.
 प्रज्ञा, (three) CX; 17, 18, 23, 47, 48.
 प्रज्ञाचक्षुस्, 66.
 प्रज्ञांतक, 11.
 प्रज्ञापरिहाणि, 79.
 प्रणिधान, (three) CXII.
 प्रणिधानवशिता, 74.
 प्रणिधि, 18.
 प्रणीतता, 99.
 प्रतापन, 121.
 प्रतिष, 67.
 प्रतिपत्तिता, 100.
 प्रतिपत्तिबल, 75.
 प्रतिपद, 104.
 प्रतिपुद्गल, (eight, for eighteen) CIII.
 प्रतिभानप्रतिसंविद्, 51.
 प्रतिभानबल, 75.
 प्रतिशरण, (four) LIII.
 प्रतिसंविद्, (four) LI.
 प्रतिसंस्थानबल, 75.
 प्रतिसंस्थानारोप, 32.
 प्रतिसरा (रक्षा), 5.
 प्रतीत्यसमुत्पाद, (twelve) XLII.
 प्रत्यंतजनपदोपपत्ति, 134.
 प्रत्ययतः, 98.
 प्रत्यवेक्षणाज्ञान, 94.
 प्रत्याहार, 70.
 प्रत्युत्पन्नेऽध्वन्यसंगमप्रतिहतज्ञानदर्शन, 79.
 प्रत्युत्पन्नेऽध्वा, 86.
 प्रत्येकयान (I. C.) or प्रत्येकचुद्धयान (F.), 2.
 प्रचमथ्यान, 72.
 प्रदक्षिणगमिता, 84 (15).
 प्रदक्षिणार्वाचैनाभिता, 84 (40).
 प्रदक्षिणार्वाचैतिकरोमता, 83.
 प्रदान (C.), 30.
 प्रदाश, 69.
 प्रभवतः, 98.
 प्रभाकरी, 64.
 प्रभृतजिह्वा, 83.
 प्रमाद, 30, 69.
 प्रमुदिता, 64.
 प्रयोगवीर्य, 108.
 प्रलंबचाहुता, 83.
 प्रवचन, (nine) LXII.

- प्रशंसा, 61.
 प्रशस्ति, 30, 119.
 प्रशस्तिसंबोध्मंग, 49.
 प्रसन्नगात्रता, 84 (32).
 प्रहाण (उत्पन्नानामकुशलानां धर्माणां), 45.
 प्रहाणवल, 75.
 प्रहाणसंस्कारः (प्रतिपत्त्या), (eight) CXIX.
 प्रहीण, 104.
 प्राणातिपात, 56.
 प्रातिहार्य, (three) CXXXIII.
 प्राप्ति, 31.
 प्रियवचन, 19.
 प्रीतिसंबोध्मंग, 49.
 प्रीतिसुख, 72.
 प्रेत, 57.
 सुत, 103.
 वदमाना, LXIV note.
 चल, 43; (five) XLIX; (three) CXIII; (ten) of Bodhisattvas, LXXV; (ten) of a Tathāgata, LXXVI; (पारमिता), 18.
 वहिर्धारूप, 59.
 वहिर्धाशून्यता, 41.
 चिंचप्रतिचिंचोद्यता, 84 (49).
 चुद्ध, (five) III; (रत्न), 1, 119.
 चुद्धकपालिनी, XIII note.
 चुद्धद्येचपरिशोधक, 112.
 चुद्धचक्षुस्, 66.
 चुद्धानुस्मृति, 54.
 वृहत्फल, 128.
 वोधिचिन्तोत्पाद (अनुत्तरपूजा), 14, (कुशलमूल) 15.
 वोधिपाक्षिका धर्माः, (thirty-seven) XLIII.
 वोधिसत्त्व, (eight) XII.
 वोध्यंग, (seven) XLIX; 43.
 ब्रह्मकायिक, 128.
 ब्रह्मपार्षद्य, 128.
 ब्रह्मपुरोहित, 128.
 ब्रह्मविहार, (four) XVI.
 ब्रह्मप, 9.
 भद्रकल्प, LXXXVII note.
 भय, (five) LXXI.
 भय, 42.
 भाजनलोक, 89.
 भावनामायी (adj. f.), 110.
 भावचल, 75.
 भावयितव्य, 104.
 भावशून्यता, 41.
 भूमि, (ten) LXIV; (thirteen) LXV.
 भूरि, 104.
 भौतिक, (five) XI.
 भ्रमरसदृशकेशता, 84 (74).
 मंजुश्री, 12.
 मणिरत्न, 85.
 मति, 30.
 मद, 30, 69.
 मधु, 126.
 मधुर, 36.
 मधुरचारुमंजुस्वरता, 84 (54).
 मनस्, 24, 25.
 मनसिकुर्वन्, 104.
 मनस्कार, 30.
 मनुष्य, 57.
 मनुष्यकुलं कुल, 103.
 मनोऽ, 35.
 मनोविज्ञान, 25.
 मंत्रधारणी, 52.
 मंत्रानुसारिणी, 5.
 मरणभय, 71.
 महाकल्प, 87.
 महाचक्रवाड, 124.
 महाचल, 123.
 महापद्म, 122.
 महाचल, 11.
 महाब्रह्मन्, 128.
 महाभूत, (five) XXXIX.
 महामयूरो, V note.
 महामैत्री, (three) CXXXI.
 महापान, 2.
 महारौरव, 121.
 महाशून्यता, 41.
 महिका, 34.
 मांसचक्षुस्, 66.
 मातृवध, 60.
 मात्सर्य, (five) LXXXVIII; 30, 69.
 मान, 67, 118.
 मानप्रमादादिष्यार्थक, 113.
 मामकी (देवी), 4.
 माया, 30, 69.
 मार, (four) LXXX.

मारीची, IV note; 5.
 मार्ग, 21; cf. आर्याष्टांगिकमार्ग.
 मार्गज्ञान, 93.
 मार्गतः, 100.
 मार्गस्ये चत्वार आकाराः,
 (four) C.
 मार्गे धर्मज्ञानध्यातिः, 96.
 मार्गे धर्मज्ञानं, 96.
 मार्गेऽन्वयज्ञानध्यातिः, 96.
 मार्गेऽन्वयज्ञानं, 96.
 मिथ्यादृष्टि, 56, 68, 134.
 मिद्ध, 69.
 मीमांसासमाधिप्रहाणाय (चु-
 द्विपाद), 46.
 मुदिता, 16.
 मुषितस्मृति, 69.
 मुषितस्मृतिता, 79.
 मृगुमार, 80.
 मृदुगात्रता, 84 (22).
 मृदुनिद्रता, 84 (50).
 मृदुतरुणहस्तपादतलता, 83.
 मृषावाद, 56.
 मृष्टकुक्षिता, 84 (36).
 मृष्टगात्रता, 84 (19).
 मेषगार्जिषोपता, 84 (53).
 मैत्री, 16.
 मैत्रीदान, 105.
 मैत्रेय, VI note; 12.
 मोह, 30, 139.
 मद्य, 30, 69.
 यथासंस्तरिक, 63.
 यम, 8.

यमलोकोपपत्ति, 134.
 यमांतक, 11.
 यमारि, XI note.
 यशस्, 61.
 यान, (three) II.
 याम, 127.
 यामिनी, 13.
 युग, (four) LXXXVIII.
 युगंधर, 125.
 योगिनी, (six) XIII.
 योनि, (four) XC.
 योनिशः, 104.
 यौवराज्यभूमि, LXIV note.
 रत्ननिद्रता, 84 (52).
 रक्षा, (five) V.
 रजस, 34.
 रत्न, (three) I; (seven) of
 Kakravartins, LXXXV.
 रत्नपाणि, XII note.
 रत्नसंभव, 3.
 रवित, 79.
 रस, (six) XXXVI; 24, 25,
 26, 33, 40.
 रसस्त्रायता, 83.
 राग, 67.
 रुचिरा, LXIV note.
 रूप, 24, 25, 26, 33, 40, 59.
 रूपं विषयस्वभावं, XXXIV.
 रूपवती, XXIV note.
 रूपसंक्ष, (eleven) XXVI; 22.
 रूपावचरा देवाः, (eighteen)
 CXXVIII.

रूपिन्, 59.
 रोचनी, see लोचनी, 4.
 रौरव, 121.
 लक्ष्य, (thirty-two)
 LXXXIII.
 लक्ष्यशून्यता, 41.
 लघुत्व, 38.
 लवण, 36.
 लाभ, 61, 139.
 लाभमात्सर्य, 78.
 लोक, (two) LXXXIX.
 लोकधर्म, (eight) LXI.
 लोकपाल, (four) VII; (eight)
 VIII; (ten) IX; (four-
 teen) X.
 लोकोत्तरपंचसंक्ष, (five)
 XXIII.
 लोचनी, 4.
 लोभ, 139.
 लोहित, 34.
 वज्रधानी, IV note.
 वज्रपाणि, 12.
 वज्रभृकुटी, XIII note.
 वज्रवाराही, 13.
 वज्रसत्त्व, III note.
 वज्रांकुशी, XIII note.
 वज्रांचुना, XIII note.
 वंदना, 14.
 वरुण, 8.
 वर्यमात्सर्य, 78.
 वशिता (वोधिसत्त्वानां), (ten)
 LXXIV.

INDEX OF WORDS.

87

- वसुंधरा, IV note.
 वायु, 8, 38, 39, 58.
 वाराही, see वज्रवाराही.
 विकल्प, (three) CXXXV.
 विकल्पसमभावबोधक, 114.
 विद्येष, 69.
 विम्रांतक, 11.
 विचार, 30, 69.
 विचिकित्सा, 67.
 विज्ञान, 22, 42, 58.
 विज्ञानप्रतिश्रयता, 53.
 विज्ञानानंत्यायतन, 59.
 विज्ञानानंत्यायतनोपग, 129.
 वितर्क, 30, 69.
 वित्तिमिरशुद्धालोकता, 84
 (34).
 विदर्शन, CXVII note.
 विद्या, 104.
 विनतक, 125.
 विपश्यन, CXVII note.
 विपश्यित, 6.
 विमलप्रभ, 136.
 विमला, 64.
 विमुक्ति, 23.
 विमुक्तिज्ञानदर्शनपरिहाणि,
 79.
 विमुक्तिज्ञानदर्शनस्केभ, 23.
 विमुक्तिपरिहाणि, 79.
 विमोक्ष, (eight) LIX; (three)
 LXXIII.
 विरुदक, 7.
 विरुपाक्ष, 7.
 विवर्त्तकल्प, LXXXVII note.
 विवेकन, 72.
 विशालनयनता, 84 (62).
 विशुद्धगात्रता, 84 (23).
 विशुद्धनेत्रता, 84 (27).
 विश्वपाणि, XII note.
 विश्वभू, 6.
 विषमगंध, 37.
 विषय, (six) XXXIII.
 विसात, 34.
 विहिंसा, 30, 69.
 वीर्य, (three) CVIII; 17, 18,
 30, 47, 48, (सृष्टिपाद)
 46.
 वीर्यपरिहाणि, 79.
 वीर्यसंबोधंग, 49.
 वृक्षमूलक, 63.
 वृत्तालोकसमाधि, 101.
 वृत्तकुक्षिता, 84 (35).
 वृत्तगात्रता, 84 (18).
 वृत्तदंष्ट्रा, 84 (55).
 वृषभचक्रांतगामिता, 84 (14).
 वेदना, (three) XXVII; 22,
 30, 42, 72.
 वेदनास्मृत्युपस्थानं, 44.
 वैपुल्य, 62.
 वैरोचन, 3.
 वैशारद्य, (four) LXXVII.
 व्यंजनकाय, 31.
 व्यंजनप्रतिश्रयता, 53.
 व्यपगततिलकगात्रता, 84
 (43).
 व्याकरण, 62.
 व्यापाद, 56.
 व्यायाम, 119.
 शब्द, (eight) XXXV; 24,
 25, 26, 33, 40.
 शमथ, CXVII note.
 शरीर, 137.
 शाक्यमुनि, 6.
 शाठ्य, 30, 69, 118.
 शांततः, 99.
 शांतनिषीण, 55.
 शाश्वतश्चाशाश्वतश्च, 137.
 शाश्वतो लोकः, 137.
 शिष्या, (three) CXL.
 शिखिन्, 6.
 शीत, 38.
 शीतनरक, (eight) CXXII.
 शीतवती, 5.
 शील, (three) CVI; 17, 18,
 23.
 शीलव्रतपरामाशी, 68.
 शीलानुस्मृति, 54.
 शुक्लच्छविता, 83.
 शुक्लदंष्ट्रा, 84 (57).
 शुक्लभूक्ता, 84 (66).
 शुक्लहनुता, 83.
 शुचिगात्रता, 84 (21).
 शुचिनासता, 84 (61).
 शुचिसमुदाचरता, 84 (42).
 शुभकृत्स्न, 128.
 शून्य, 59.
 शून्यकल्प, 87.

- शून्यतः, 73, 97.
 शून्यता, (twenty) XLI.
 शून्यताशून्यता, 41.
 शूरंगम, 136.
 (शोकपरिदेयदुःखदौर्मनस्योपा-
 यास), 42.
 शोष, 118.
 श्माशानिक, 63.
 श्रद्धा, 30, 47, 48, 119.
 श्रद्धांग, (four) LXXXI.
 श्रद्धानुसारिन्, 103.
 श्रद्धाविमुक्ति, 103.
 श्रावकपाय, 2.
 श्रीयत्समुक्तिकर्नद्यावर्त्तलधित-
 पाणिपादतलता, 84 (80).
 श्रुतमयी (adj. f.), 110.
 श्रोत्र, 24, 25, 26.
 श्रोत्रविज्ञान, 25.
 श्रवणत्व, 38.
 पटायतन, 42.
 संरक्षण (उत्पन्नानां कुशलमू-
 लानां), 45.
 संवर्त्तकत्व, LXXXVII note.
 संवृत्तिज्ञान, 93.
 संवृत्तिसत्त्व, 95.
 संस्कार, (two) XXIX; 22,
 42.
 संस्कारसमन्वागत, 46.
 संस्मृतशून्यता, 41.
 संखेदज, 90.
 सकृदागामिन्, 102.
 सकृदागामिफल, 103.
 सकृदागामिफलप्रतिपन्नक,
 102.
 संग्रहवस्तु, (four) XIX.
 संघ, 1.
 संघभेद, 60.
 संघात, 121.
 संघानुस्मृति, 54.
 संचारणी, 13.
 संचेतनिकाहार, 70.
 संनीव, 121, 123.
 संज्ञा, 22, 30.
 संज्ञावेद्यतनिरोध, 59.
 संज्ञास्त्वंध, (one) XXVIII.
 सत्कायदृष्टि, 68.
 सत्त्वकपाय, 91.
 सत्त्वलंघन, 131.
 सत्त्वलोक, 89.
 सत्त्वाप्य, (three) XCII.
 सत्त्वार्थक्रियाशील, 106.
 सत्त्वार्थप्रवर्धक, 112.
 सत्त्वार्थभावक, 111.
 सत्त्वार्त्तलंघन (?), 130.
 सत्त्वेन्द्रियपरापरज्ञानबल, 76.
 सत्य, (two) XCV.
 सत्ताभोग, 118.
 सत्त्वार्थपायपरोक्ष, 114.
 सदोपापकर्षध्यान, 109.
 संतिरणविकल्प, 135.
 संत्रासनी, 13.
 संनाहवीर्य, 108.
 सन्नोत्सदा, 83.
 सभागता, 31.
 समकर्मता, 84 (69).
 समक्रमता, 84 (26).
 समगंध, 37.
 समचत्वारिंशद्गुह्यता, 83.
 समताज्ञान, 94.
 समदंष्ट्रता, 84 (58).
 समदंतता, 83.
 समंतप्रभा, 65.
 समंतप्रासादिकता, 84 (41).
 समंतभद्र, 12.
 समाधि, (four) CI; (four)
 CXXXVI; 23, 30, 47,
 48.
 समाधिपरिहास, 79.
 समाधिवल, 75.
 समाधिसंयोज्य, 49.
 समाध्यावरण, (six) CXVIII.
 समानार्थता, 19.
 समानि, 31.
 समुत्पाद (अनुत्पन्नानां कुशल-
 मूलानां), 45.
 समुदय, 21.
 समुदयज्ञान, 93.
 समुदयतः, 98.
 समुदयसाये चत्वार आकाराः,
 (four) XCVIII.
 समुदये धर्मज्ञानध्यातिः, 96.
 समुदये धर्मज्ञानं, 96.
 समुदयेऽन्यज्ञानध्यातिः, 96.
 समुदयेऽन्यज्ञानं, 96.
 संप्रगदा, IV note.
 संप्रजन्य, 119.

- संभराज, 11.
 संभार, (two) CXVII.
 संभारशील, 106.
 संभिन्नप्रलाप, 56.
 सम्यक्कर्म, 50.
 सम्यक्प्रमाण, (four) XLV; 43.
 सम्यक्संकल्प, 50.
 सम्यक्समाधि, 50.
 सम्यक्सृति, 50.
 सम्यगाजीव, 50.
 सम्यग्दृष्टि, 50.
 सम्यग्वाच, 50.
 सम्यग्यायाम, 50.
 सर्वेकायकर्मज्ञानपूर्वगमज्ञानानु-
 परिवृत्ति, 79.
 सर्वेचगामिनीप्रतिपत्तिज्ञानबलं,
 76.
 सर्वधर्मशून्यता, 41.
 सर्वेतिवरणविष्कंभिन्, 12.
 सर्वमनस्कर्तृज्ञानपूर्वगमज्ञानानु-
 परिवृत्ति, 79.
 सर्ववाक्कर्मज्ञानपूर्वगमज्ञानानुप-
 रिवृत्ति, 79.
 सर्वसत्त्वावबोधक, 111.
 सर्वोत्तानभुत, 103.
 सविचार, 72.
 सचित्तक, 72.
 सहजचिक्त्व, 135.
 साक्षात्कर्तव्य, 104.
 साक्षात्कृत, 104.
 सागर, (seven) CXXVI.
 सात, 34.
 साधुमती, 64.
 सारकत्व, 87.
 साहस्रप्रमर्दनी, 5.
 सिंहपूरातकायता, 83.
 सिंहचिक्तागमिता, 84 (11).
 सिंहचिक्तीडित, 136.
 सिंहहनुता, 83.
 सितसितकमलदलनयनता,
 84 (64).
 सुकुमारगात्रता, 84 (28).
 सुख, 61, 72.
 सुखवैहायिकध्यान, 109.
 सुखा (वेदना), 27.
 सुगंध, 37.
 सुदर्शन, 125, 128.
 सुदुर्ज्ञया, 64.
 सुदृश, 128.
 सुपरिपूर्णोत्तमांगता, 84 (73).
 सुप्रतिष्ठितपाणिपादतलता, 83.
 सुमेरु, 125.
 सुरभिकेशता, 84 (79).
 सुरा, 126.
 सुलक्षणशून्यता, 41.
 सुवर्णवर्णता, 83.
 सुविभक्तांगप्रसंगता, 84 (33).
 सुविशुद्धधर्मधातुज्ञान, 94.
 सुसंपृतस्वंपता, 83.
 सुस्थानप्रावृत्तिक, 112.
 सुस्त्रिधभूकता, 84 (67).
 सूत्र, 62.
 सूर्य, 10.
 स्कंध, (five) XXII.
 स्कंधमार, 80.
 स्वलित, 79.
 स्थान, 30, 69.
 स्त्रीरत्न, 85.
 स्थानास्थानज्ञानबल, 76.
 स्थिति, 31.
 स्निग्धनखता, 84 (2).
 स्निग्धपाणिलेखता, 84 (45).
 स्पर्श, 24, 25, 26, 30, 33,
 40, 42.
 स्पर्शाहार, 70.
 स्मरण्य, (eleven) XXXVIII.
 सृति, 30, 47, 48, 119.
 सृतिपरिहाणि, 79.
 सृतिसंबोधंग, 49.
 सृत्युपस्थान, (four) XLIV;
 43.
 स्रोतश्चापन्न, 102, 103.
 स्रोतश्चापन्नफलप्रतिपन्नक, 102.
 खभावशून्यता, 41.
 हंसचिक्तागमिता, 83, 84
 (13).
 हरित, 34.
 हस्तिरत्न, 85.
 हाहापर, 122.
 हीनयान, II note.
 हेतुता, 98.
 ह्रस्व, 34.
 ही, 30, 69.

CORRIGENDA AND ADDENDA.

Page 2, line 3 from bottom, instead of MSS. read MS.

* P. 3, l. 8, चन्ना चाराही ?

P. 3, l. 6 f. b., instead of १ read ९

P. 4, l. 6 f. b., instead of C. read F.

P. 4, l. 2 f. b., instead of I. read C., and add I. समानर्था

P. 5, l. 8 f. b., put ¹³ over काय

P. 5, l. 2 f. b., put I. before श्रोत, C. before मन

P. 5, l. 1 f. b., add I. रूपशब्दगंध°

P. 6, l. 3, read ऽविन्नमि

P. 6, l. 1 f. b., चचित्त° and चारथेति

P. 7, l. 7 f. b., insert I. before °का

Anecdota Oxoniensia.

The English Manuscripts of the Nicomachean Ethics, described in relation to Bekker's Manuscripts and other Sources. By J. A. STEWART, M.A. 3s. 6d.

Aristotle's Physics, Book VII. Collation of various MSS.; with Introduction by R. SHUTE, M.A. 2s.

Nonius Marcellus, de Compēdiosa Doctrina, Harleian MS. 2719. Collated by J. H. ONIONS, M.A. 3s. 6d.

Bentley's Plautine Emendations. From his copy of Gronovius. By E. A. SONNENSCHN, M.A. 2s. 6d.

Collatio Cod. Harleiani 2610 Ovidii Metamorphoseon I, II, III. 1-622; Epigrammata Latina XXIV ex Codicibus Bodleianis et Sangallensibus; Glossae in Apollinarem Sidonium ex Codice Digbeiano 172. By ROBINSON ELLIS, M.A. 4s.

Commentary on Ezra and Nehemiah. By Rabbi Saadiah. Edited by H. J. MATHEWS, M.A. 3s. 6d.

The Book of the Bee. The Syriac Text, edited, with an English Translation, by E. A. W. BUDGE, B.A. [*In the Press.*]

Buddhist Texts from Japan.

I. *Vagrakkhedikā.* Edited by F. MAX MÜLLER, M.A. 3s. 6d.

II. *Sukhāvati Vyūha.* Description of Sukhāvati, the Land of Bliss. Edited by F. MAX MÜLLER, M.A., and BUNYU NANJIO, Priest of the Eastern Hongwanji in Japan. 7s. 6d.

III. The Ancient Palm-leaves containing the *Pragñā-Pāramitā-Hrīdaya-Sūtra* and the *Ushvisha-Vigaya-Dhāraṇī*, edited by F. MAX MÜLLER, M.A., and BUNYU NANJIO, M.A. With an Appendix by G. BÜHLER. 10s.

IV. *Dharma-Saṃgraha*, an Ancient Glossary of Buddhist Terms. Prepared for publication by KENJU KASAWARA, and, after his death, edited by F. MAX MÜLLER and H. WENZEL. 7s. 6d. [*Just Published.*]

The Sarvānukramanī. Edited by A. A. MACDONELL, M.A. [*In the Press.*]

Sinonoma Bartholomaei; A Glossary from a Fourteenth-Century MS. in the Library of Pembroke College, Oxford. Edited by J. L. G. MOWAT, M.A. 3s. 6d.

The Sallair Na Rann. A collection of Early Middle-Irish Poems. Edited from a MS. in the Bodleian Library, by WHITLEY STOKES, LL.D. 7s. 6d.

Cath Finntrága; The Battle of Ventry Bay. Edited by KUNO MEYER, Phil. Doc. 6s.

